

מחברים

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישרים

גליון קצ"ב | פרשת בהעלותך | תשפ"ד

לונדון			ניו יורק			בני ברק			ירושלים			זמני כניסת ויציאת שבת קודש:
בגמ"ח	א"ת השבוע	מסכת השבוע	בגמ"ח	א"ת השבוע	מסכת השבוע	בגמ"ח	א"ת השבוע	מסכת השבוע	בגמ"ח	א"ת השבוע	מסכת השבוע	
22:46	22:37	21:06	21:42	21:21	20:12	21:03	20:33	19:28	21:06	20:31	19:13	

חשיפה: במה שכנע הרב קופלמן ר"י לוצרן בשווייץ בחור שהיה רגל מחוץ לשיבה, לחזור בו... | עמ' י"ח

סגולה: יהא רגיל אדם לומר ליצרו: מה לך כי תרדפני תמיד | עמ' ב'

אקטואליה: האם מברכים על טבק העשוי להריח, או על מי בושם ומפיצי ריח טוב? | עמ' י"ד

השבוע בגליון:

פנינים חכמים ואמרות נפלאות על פרשת השבוע

פנינים ואמרות

כך פייס מרן בני יששכר את רבה של לעמבערג

וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מֹשֶׁה עֲמְדוּ וְאֶשְׁמְעָה מִה יִצְוֶה ה' לָכֶם (ט, ח).

שח הגאון רבי ישראל פראנקפורטר רב ק"ק תפלת ישראל בפאריז: שמעתי מההסיד המופלג רבי יוסלי מלבוב, כי הרה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב זיע"א, בעל מחבר ספר הקדוש 'בני יששכר', בעת היותו אב"ד ריביטיש, בא פעם לעיר לעמבערג לבקר את הגאון המפורסם מוה"ר יעקב אורנשטיין זצ"ל, בעל שו"ת 'ישועות יעקב'. ובשעת שיחתם באה לפני הגאון האב"ד דלעמבערג עלמה אחת, כדי לשאול שאלה. הגאון מלבוב התעניין אודות פרטי השאלה, ואחר כך פסק לה מה שפסק, והעלמה הלכה לה לדרכה.

לאחר שהלכה מלפניהם, העיר הרה"ק בעל 'בני יששכר' להרב מלבוב: השאלה האחרונה ששאל מר את הנערה, לא היתה מעין השאלה, היתה שלא לצורך, והתכוון להעיר לו שהרבה שיחה עם אשה שלא לצורך.

לשמע הערתו של הגאון מדינוב חלשה דעתו של הרב מלעמבערג, נתכרכמו פניו מכאב, וידום. בראות הגה"ק מדינוב כי חלשה דעתו של הרב מלבוב, התחיל לפייסו בדברים, אולם הגאון מלעמבערג לא נענה לו, ולא רצה להתפייס, והמשיך לשבת באלם ודומיה. מובן שהתאמץ ביתר שאת לרצות את הרב המרא דאתרא, ולהעביר ממנו חלישות דעתו.

לאחר שראה הישועות יעקב כיצד הרה"ק

שתי שאלות. האחת, ששאלו בנות צלפחד את משה רבינו ע"ה. והשניה, היא השאלה ששאלו אותו הטמאים, ובתשובתו של משה רבינו ע"ה אנו מוצאים שלטמאים השיב: עֲמְדוּ וְאֶשְׁמְעָה מִה יִצְוֶה ה' לָכֶם (בפרשתנו ט, ח), ואילו לבנות צלפחד לא אמר את הדברים הללו, כי אם נאמר (שם כז ה) 'וַיִּקְרַב מֹשֶׁה אֶת מִשְׁפָּטָן לִפְנֵי ה',

מדינוב מרבה להפציר בו, נענה ואמר: אם יראה לי מר מקור מפורש בתורה הקדושה, לדברי המשנה 'אל תרבה שיחה עם האשה' אקבל פיוס מכ"ת.

לשמע דבריו הללו, שקע הרה"ק מדינוב ברעיונותיו, והרהר כרבע שעה, ואחר כך פתח את פיו הקדוש ואמר: בתורתנו הקדושה מצינו

מסר חסידי לפרשת השבוע עמ' כ"ב

פניני אביר יעקב עמ' ו'

צריכה לקבל עונשה על שצעקה על אביה ולא קיימה כיבוד אב, וגם צריכה להיענש על שדברה עתה במשה, אך דיו לבא מן הדין להיות כנידון הלא תכלם שבעת ימים (ב"ק כה, א). ע"כ מדברי מרן רבינו הבית ישראל זי"ע.

ליקוטי אש (עמ' קנ"ב) - להרה"ח רבי אברהם אוסטרעלינקער זצ"ל

הרה"ק מצאנו שיש בה חכמה נפלאה, וצוח על זה הקול ארי' ואמר הן א-ל - דד ומי - דד, ע"כ.

וראה בספר טיול בפרדס להגרש"ז ארנרייך ז"ל (ח"א מערכת ד אות ג) הכותב דתיבות אלדד ומידד מרמזים על שפע פרנסה ומזונות ע"ש היטב באריכות ואכ"מ עוד בזה.

פרדס יוסף החדש - הפרשתנו

ולבנות צלפחד לא אמר מאומה, ולמה לא אמר גם להם כמו שאמר לטמאים 'עמדו ואשמעה', אלא על כרחך מכאן ראיה שלא להרבות שיחה עם האשה, ומהאי טעמא גם לא רצה משה רבינו ע"ה להרבות דברים שלא לצורך.

לאחר ששמע הגאון מלעמבערג את המקור הנפלא הזה, נחה דעתו, ואמר להרה"ק מדינב: "ישר כח"

גפן ישראל - על מסכת אבות עמ' רעו (נספח לספר 'היכל ישראל' להרב מפאריז)

מדוע ברחו הנגידים בעת קריאת התורה?

ויהי בנסע הארץ ויאמר משה קומה ה' ויפצו איביך וינסו משנאיך מפניך: ובנחה יאמר שובה ה' רבבות אלפי ישראל (י, לה-לו).

מעשה באחד מבתי הכנסת הגדולים, שהכריזו בשבת פרשת בהעלותך על מגבית לדברים שבצדקה, על ידי עלייה לתורה ועשיית "מי שברך" לעולים, כנהוג. נענה הקהל בעין יפה ותרם ברוח נדיבה, אך אחדים מאילי הכסף שהיו שם, השתמטו בתירוצים ואמתלות שונות ויצאו החוצה, כדי שלא יעלו ולא ינדבו.

לאחר קריאת התורה, כשחזרו הגבירים הקמצנים לבית הכנסת עלה הרב ודרש קצרות בפרשת השבוע בענייני היום, פתח ואמר: היום הזה זכינו וראינו בעינינו בהתגשמות הפסוקים האלה, כאשר פתחנו את ארון הקודש ואמרנו "ויהי בנסוע" כמו מן הקהל ונפוצו וברחו מבית הכנסת כאויבי ה', ועכשיו 'ובנחה', משגמרו קריאת התורה, יאמר שובה ה' רבבות אלפי ישראל - אלה בעלי האלפים והרבבות, שממונם חביב עליהם כגופם ואין תורמים ממנו לדבר שבצדקה.

נרמזו העשירים עד היכן הדברים מגיעים והעלו תרומותיהם...

אמרי חן - בפרשתנו

הזכות של משה לא הגין עליה כעת

ויאמר ה' אל משה ואביה ירק ירק בפניך הלא תפלם שבעת ימים תסגר שבעת ימים מחוץ למחנה ואחר תאסף (יב, יד).

אמר בזה אדמו"ר הבית ישראל מגור זצ"ל שהעולם מקשים על הא דכתיב 'ותסגר מרים' שאמר הקב"ה ואביה ירק ירק בפניה הלא תכלם וגו' וכי מה שייכות יש לזה עתה עם אביה ירק ירק בפניה.

אך י"ל, כי מרים עשתה צעקה על אביה על שגירש את אשתו - אמה, ופירש ממנה ודברה בחוצפה כנגד אביה, ובפרט שהוא היה אז גדול הדור (שמו"ר א, יג) וראויה היתה מרים לעונש שעברה על כיבוד אב שלא כדיון, רק מחמת שנולד משה רבינו ע"ה אחרי שעמרם החזיר את יוכבד אשתו, כדכתיב (שמות ב, א) וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי, ונולד ע"ה צעקתה משה רבינו ע"ה, הזכות הזוהי מגין עליה שלא נענשה עבור כיבוד אב, אבל עתה כאשר דברה על משה נגמור זכותה ולא היה יכול הזכות להגין עליה.

זוהי הכוונה בגמ' (זבחים קא, ב) שלא אמרה משה קרוב הוא, אלא משה זר, היינו זכותו שהיה מגין עליה (-עד עכשיו) נעשה עתה זר אצלה, ולא יכול עוד להגין עליה על שצעקה על אביה, לכן אמרה עתה התורה 'ואביה ירק ירק בפניה' שעתה

מה היה כתוב בהקמץ שכתב מרן הישמח משה זי"ע

שם האחד אלדד ושם השני מידד (יא, כו). מן הראוי להביא כאן סיפור המובא בספר אוצר הסיפורים (חלק כ אות י"ח) וכן בספר דרכי חיים (עמוד ר"ג) וז"ל: הגה"ק בעל קול ארי' ז"ל נסע פעם אחת בצוותא עם הה"ק מצאנו זצ"ה ובאו לבית מזיגה אחת בכפר, וישבו שם להנפש מעט, ואמר הרה"ק מצאנו לבעל הקול ארי', הנני מרגיש פה איזה קדושה.

והלך הקול אריה והתחיל ליכנס בשיחה עם בעל המזיגה. ומצאו לאיש פשוט מאוד, וברוב דברים לא מצא מקום לתלות בו הרגשת הרה"ק מצאנו, ושאל מבעל המזיגה האם לא היה פה במשך הימים שהוא דר כאן איזה רב גדול או רבי, והשיב שהוא היה פעם אחת אצל מרן הישמח משה מאיהעל בימי אברכותו, שלא היה לאשתו חלב להניק את בני, ונתן לו הישמח משה קמיעא, ובכך נתברכה בחלב מרובה, ושאל אותו אם נמצא תחת ידו עוד הקמיעא הלזה, וחפשו בחיפוש אחר חיפוש עד שמצאה, ומסרה בשמחה לרבו הרה"ק מצאנו והוא לקחה ופתחה, ולא היה כתוב בה רק ב' תיבות הללו "אלדד ומידד", ואמר

סגולת השבוע

יהא רגיל אדם לומר ליצרו: מה לך כי תרדפני תמיד

ויאמר ה' אל השטן יגער ה' בך השטן (הפטורה - זכריה ג, ב).

כתב בספה"ק פלא יועץ (ערך אמונה): "הנה כי כן טוב לגב. ואל ישכח בלב וכפעם בפעם אמור יאמר העבד הישראלי, מה לך יצרי תמיד תרדפני יגער ה' בך השטן כי אני יהודי בן יהודי ואני מאמין באמונה שלימה במציאות ה' לנגדי תמיד ובהשגחתו פרטית בפרטי פרטות, וכי הוא משלם שכר טוב. על כל דהוא דבר טוב מחשבה דבור ומעשה ועונש רע ומר על כל דהוא דבר רע אפילו על שיחה קלה ועל כל מחשבה רעה. הנה כי כן ראוי לי לעשות כך וכך ולהתנהג בדרך זה באופן זה ולמשוך ידי ולהזהר ולהשמר מזה וזה עד שיהא זך וישר פעלי במחשבה דיבור ומעשה לא ימצא בהם נפתל ועקש כדי שלא תהא אמונתי כוזבת ככה אעשה ולא אשנה. וכזאת וכזאת החי יתן אל לבו ויתמיד במחשבתו ויעמיק בה לארכה ולרחבה ללכת בשבילי אמונה והיו ידיו אמונה ידים מוכיחות כאשר היתה באמונה, אז טוב אמנה לזכות לחיי עולם הבא למנוחה נכונה ועיקר הכל לעשות נחת רוח לפני שוכן מעונה."

והיטבנו לה:

רצה להלוות לחבירו סכום עצום, ובזכות זה זכה להציל את כספו מטמיון, סיפור מרטיט ומרגש, הסכיתו ושמעו:

תיקה את הכסף, וכמובן שתצטרך שמירה וזהירות שהרי מדובר פה בכסף רב. הם הגיעו לביתו, ירדו למרתף ופתחו את המחסן. הוא ידע בדיוק היכן הניח את השקית עם הכסף הצרור בתוכה. הוא הזיז כמה קופסאות וניסה להגיע לשקית השחורה, ושמו שמיים, הוא לא מצא את הכסף! הוא ממש החוויר וכמעט שהתעלף, המשיך להזיז עוד כמה ארגזים במקום והמשיך לחפש ולחפש, אבל הכסף לא נמצא.

הוא עלה מיד לביתו, פתח את הדלת בבהלה וצעק לעבר לאשתו, 'האם ירדת למרתף לאחרונה?', האשה לא הבינה על מה המהומה, אך התעשתה והשיבה, 'כן! ירדתי למרתף. אומר לך את האמת, בעוד כחודש מגיע פסח, והעוזרת הגיעה לפני כמה ימים, וניצלתי את ההזדמנות להתחיל בנקיונות בכל הבית, והחלטנו להתחיל במרתף למטה'. שאל אותה בעלה, 'מה מצאת שם, ומה עשית עם כל מה שהוצאת מהמרתף?'. השיבה האשה, 'היו שם כל מיני דברים, שקיות ודברים ישנים ובלויים שהוצאנו מהמחסן - 'והיכן הנחת אותם?'. שאל הבעל. 'בפח הזבל', ענתה האשה מבלי להבין על מה כל המהומה והלחץ.

מבלי לחשוב הרבה, הוא רץ מיד לפח האשפה, הגיע לשם וראה שבפח האשפה ישנן עדיין ערימות של שקיות. הוא נכנס לתוך הפח, חיפש וחיפש בין שקיות האשפה והלכלוך הנורא, ותוך דקות ספורות מצא את כל השק בשלמותו, עם כל הכסף בתוכו. כל זה התרחש ביום רביעי כלילה, כאשר במונסי מפנים את האשפה פעם בשבוע בבוקרו של יום חמישי. הוא עשה חשבון נפש לעצמו.

ביום שני אשתי נקתה את כל המרתף, וכבר מיום שני הכל נמצא בפח האשפה, והיום כבר יום רביעי. אם הייתי אומר לחברי 'תן לי זמן לחשוב על זה', ואפילו אם הייתי ממתין רק לילה אחד, ואפילו אם הייתי מסכים להלוות לו למחרת, עד הצהריים כבר לא היה נשאר כסף, ועצם העובדה שנידבתי מכל הלב לעזור לחברי מיד וללא שיהוי, היא שגרמה לי להצלה הגדולה, שחס ושלום הכסף לא הלך לפח האשפה.

(גליון פניני בית הלוי)

בעיר מונסי בארצות הברית היה יהודי עשיר ובעל עסקים, שהיה נוסע מידי שנה לסין הרחוקה, קונה שם סחורה בכמה מאות אלפי דולרים, חוזר לעירו ומוכר אותה ומרויח פי כמה וכמה. והנה שנה אחת הוא לא הצליח לגייס כסף לנסיעה, ומאידך לא יכל לוותר על הנסיעה, שהעתידי הכלכלי שלו תלוי בה. אבל כיצד יקנה את הסחורה? שם הרי משלמים במזומן.

הוא פנה לחברו הטוב ואמר, ראה אנחנו ידידים טובים, אומר לך את האמת, בכל שנה אני נוסע לסין, ועיניך רואות שברוך ה' אני חוזר ומרויח טוב, השנה הזאת משום מה אין בידי מזומנים, ואני מבקש ממך טובה, הלוואה של חצי מיליון דולר, ובעזרת ה' תוך כמה חודשים תקבל הכל בחזרה.

כל אדם מהשורה שהיה שומע דבר כזה היה מסתמא חושב לעצמו, 'מה פתאום, וכי אני אלוה חצי מיליון דולר, את הכסף הזה אשים בבנק, ואקבל תשואה פי כמה וכמה'. אבל מצד שני, 'בכל זאת הוא חבר המבקש וצריך עזרה, ויש פה חסד גדול, והמלוה לחבירו בשעת דוחקו נחשב לצדקה גדולה'.

הוא חשב ומיד השיב, 'אתן לך הלוואה, ואם תשאל מהיכן יש לי מזומן להלוות לך, דע לך שחסכתי והרוחתי בחיי, וכל שנה הייתי מפריש כמה עשרות אלפי דולרים, וצברתי בסופו של דבר סכום כסף גדול, כחצי מיליון דולר'.

הוסיף חברו ואמר, 'את הכסף שמתני במרתף מתחת לביתך, הכנסתי את הכסף בכמה שקיות אטומות, והחבאתי אותו בין כל הִשְׁמָאָטֵעֵס שבמחסן, ואין אדם בעולם היודע על כך ואפילו לא אשתי, אתה הראשון ששומע על כך. את הכסף חסכתי בעזרת ה' לחתונה של ביתי, אבל כעת אני לא צריך את הכסף,

היא עתידה להגיע לגיל השידוכין רק בעוד כמה שנים, ולכן אין לי בעיה, ואינך חייב להחזיר תוך חודשים ספורים, אתה יכול לקחת אותו אפילו לשנה, ולהחזיר לי את הכסף כאשר תסתדר מבחינה כלכלית'. - הוא התפעל מאוד מחברו, איזו נדיבות ורוחב לב.

בוא איתי - המשיך החבר נרד יחד למרתף, אראה לך את השקית ומשם

בוא איתי - המשיך החבר
נרד יחד למרתף, אראה
לך את השקית ומשם
תיקה את הכסף, וכמובן
שתצטרך שמירה וזהירות
שהרי מדובר פה בכסף
רב. הם הגיעו לביתו,
ירדו למרתף ופתחו את
המחסן. הוא ידע בדיוק
היכן הניח את השקית עם
הכסף הצרור בתוכה. הוא
הזיז כמה קופסאות וניסה
להגיע לשקית השחורה,
ושמו שמיים, הוא לא
מצא את הכסף!

בס"ד

קו 'מחברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

בהעלתך את הַנֵּרֹת:

הַפְּעִיל הַאֲלֻמוֹנִי בְּשֵׁם הַרְבֵּי יוֹסֵף גּוֹבִיץ זצ"ל, שְׁחוֹלֵל מֵהַפְּכָה רוֹחִינִית בְּקֶרֶב עוֹלֵי הַמַּעֲבָרוֹת וְנֹאבֵק בְּאֲנָשֵׁי הַסּוֹכְנוֹת, בְּלֹא לִקְחַת קַרְדֵּיט לַעֲצֻמוֹ עַל הַצְּלֻחוֹתָיו:

שבשמים. למרות תוכנית הלימודים החילונית הכפויה, החל ללמוד בכיתתו חומש ומשניות - מתוך ספרים שרכש בכספו הפרטי. הוא צירף בחוריישיבות צעירים לפעילות הקרוב, עד שמנהל מחלקת החינוך של הסוכנות היהודית (רשע ידוע בשם ד"ר ל.) הגיע באופן אישי למחנה ומסר הוראה חמורה לא לאפשר יותר שימוש בכיתות בשעות אחר הצהריים!

רבי יוסף קלט שלא מפטרים אותו כדי שהדבר לא יתפרסם ולא תתחולל סערה פוליטית... אז הוא חולל סערה ציבורית באמצעות העיתונות דאז, שם גילה כיצד פועלת מכונת-השמד של הסוכנות היהודית... ההד הציבורי התגלגל עד להקמת וועדה ממלכתית שאישרה את התלונות החמורות. ועד התהליך שהוביל לחקיקת החוק שמאפשר לכל הורה לבחור בזרם החינוך המתאים לו!

כאשר התבקש בנו בכורו, רבי יעקב שליט"א לשרטט קו קצר לדמות אביו הוא השתמש בעסקנות אביו כאמצעי שימחיש את אישיותו הפנימית: אתה יודע כמה פעמים הציעו לו להצטרף לפעילות פוליטית?

הלוא הוא יכל בקלות להיות מקוטלג היום כזקן חברי הכנסת! אך הוא העדיף לעזוב לאחרים חילו, ברגע שחש שהוא כבר פעל את שלו. את השררה, את הכבוד והפרסום הותר לאחרים, כי כוונתו באמת הייתה לשם פועלם.

גדולי הדור זצוק"ל הכירו את נקודת האמת הפנימית שִׁינְיָהּ בקרבו, ואצל חלקם הפך לאיש סודם האישי. אבא הוריד עמו אלי קבר את סיפורם של שליחויות עלומות בין גדולי תורה - חלקם בעלי השפעה מכרעת והיסטורית עבור חצרות וקהילות! אבא ממש לא היה עשיר, אבל כאשר ניצב מולו אדם שזקוק לכסף באופן דחוף היה נותן לו - גם אם הוא עצמו היה נתון באותה תקופה בקשיים כלכליים. פעם פירש באוזני את מאמר חז"ל אודות 'המלואה סלע לעני בשעת דחק' (במות סג.) שהכוונה ל"בשעת דחקו" של המלווה!...

אגב, הפרנסה שלו הגיעה תמיד בניסים, בכוח האמונה והביטחון שלו. אך גם בשעותיו הקשות מעולם לא בא בטרוניה!

בתור הבן הבכור יכולני להעיד שמיום עומדי על דעתי לא זכור לי שאשמע ממנו דיבור מגונה על הזולת, פוגע או מעליב. ולא שלא היה לו ממה להיפגע! הוא שמר על כבוד הבריות בצורה מאוד מיוחדת, וגם אם פגעו בו, בכבודו או בממונו, מעולם לא הפך זאת לסכסוך. מהנעלבים ואינם עולבים.

שאלה: אבל קורות חייו הלוא מעידים שהיה איתן בגופו ותקיף בדעתו!

אדרבה! הוותרנות שלו לא נבעה מתוך רפיסות, מסכנות או חולשה. היא נבעה רק מתוך מידותיו הטובות - כי הוא היה הפך הגמור מטיפוס של "בטלן" או "נעבאך"ל"...

שאלה: בתקופת פעילות ההצלה שלו בארץ ישראל, היו גורמים "מבית פנימה" שעמדו לו לרועץ. מה העניק לו את הכוח להמשיך בפעילות, בעוד כידוע שאין לך דבר יותר מתסכל מאשר חבלנות פנימית?

התשובה פשוטה: כי כל מעשיו היו לשם שמים! הוא לא התייחס אישית לפגיעות בו, מפריעים לי לנסוע בכביש הזה - אנסה לנסוע בדרך עוקפת. תמיד נזהר לא להתקל בפוגעים, להימנע מוויכוחים, ולנסות לפתור את הבעיה בעקיפין...

(גל' איש לרעהו)

כמה מן הקוראים שמעו את שמו של רבי יוסף גוביץ זצ"ל? - תרשו לנו לנחש שהרוב לא מכיר.

אבל מדובר באדם, שאם רק היה רוצה, יכל להיות העסקן החרדי המוכר ביותר. אבל הוא ויתר, זו הצידה, ונתן לאחרים לקצור את הכסף והתהילה. דמות מדהימה של "בין אדם לחברו" שראויה שתקבל את ביטויה בפניה זו.

ה"כרוז" שהועסק ע"י עיריית 'בערגסו' היה חולף ברחובות העיר עם תוף גדול. רק לאחר שהתאספו סביבו אנשים רבים, קרא בפניהם את ההודעות שנמסרו לו. באותו יום הכריז המתופף על שני זאטוטים שהלכו לאיבוד וביקש מן הציבור לסייע בחיפושים.

רק לפנות ערב גילו את הזאטוטים ישנים בשלווה מתחת מיטותיהם...

היו אלו הילדים, יוסף גוביץ ואחותו. מסתבר שבימי זאטוטו נאלצה אמו לשהות משך כל היום בחנותה, על מנת לממן את ההוצאות הרפואיות הגבוהות של בעלה. הילדים נותרו בבית בהשגחת עוזרת יהודייה, שהופיעה בחנות וסיפרה שהילדים נעלמו.

ולא הרחק מביתם חלף נהר מפחיד ומסוכן!... האפיזודה המשעשעת הזו מסמלת את אישיותו של רבי יוסף.

אדם שפעליו מרעישים עולם ומלואו - אך הוא עצמו מסתתר לו באיזו פינה בשקט... אמרו נו, האם ידעתם והכרתם את שמו של "הפעילים'ניק הראשון"? האדם עם זכות הראשונים בהצלת אלפי ורבות נשמות!?

הוא נולד בסלובקיה בשנת תפ"ח, נמלט באמצע מאורעות השואה ולבסוף עלה לארץ ישראל. עם תחילת העלייה ההמונית פנה ל'סוכנות היהודית' שהופקדה על כל ענייני החינוך במחנות העולים. בתחילת שנת הלימודים תש"ט, התקבל כמורה מן המניין לאחר שאנשי הסוכנות לא הבחינו שמדובר בבחור חרדי, שכן חבש לראשו קסקט, כגברים חילוניים רבים ובמיוחד עולים חדשים. אנשי הסוכנות לא חלמו איהו "חפרפרת" הכניסו לעצמם...

שלחו אותו ללמד ילדי עולים מטריפולי במעברת "בית ליד" על יד נתניה. רבי יוסף הנהיג בכיתתו תפילת שחרית, שעוררה מורת רוח אצל המנהל ויתר המורים. כעבור שבוע, במהלך אסיפה התנפלו עליו כל הצוות: "באיזו רשות אתה מכניס לימודי דת לבית הספר?! למחרת חזר מנהל ביה"ס מתל אביב, ובידו מכתב שמאשר להעביר את "המורה יוסף גוביץ" לבית ספר במחנה העולים "פרדסיה", המאוכלס בעולי תימן. המנהל הוסיף בציניות: "שם תוכל להתפלל איתם כל היום!"...

במעברת פרדסיה גילה ב"ים עם למעלה מאלף תלמידים, שכולם - ללא יוצא מן הכלל - ממשפחות שומרי תורה ומצוות, בעוד צוות המורים כולו חילוני! רבי יוסף קלט שהוא ניצב בעין סערה של מסע שמד שיטתי שמתנהל נגד העולים שומרי המצוות - והוא יצא לפעול בסערה. הוא בעצם היה הפעילים'ניק הראשון, כלומר מחבר-הפעילים שעסקו בקירוב בשנים ההן.

ההרפתקאות שלו היו רבות, אך הוא לא ויתר מלקרב אף ילד יהודי לאביו

רבי יוסף הנהיג בכיתתו תפילת שחרית, שעוררה מורת רוח אצל המנהל ויתר המורים. כעבור שבוע, במהלך אסיפה התנפלו עליו כל הצוות: "באיזו רשות אתה מכניס לימודי דת לבית הספר?! למחרת חזר מנהל ביה"ס מתל אביב, ובידו מכתב שמאשר להעביר את "המורה יוסף גוביץ" לבית ספר במחנה העולים "פרדסיה", המאוכלס בעולי תימן. המנהל הוסיף בציניות: "שם תוכל להתפלל איתם כל היום!"...

ויפצו איביה:

איך גילה הרב את צמד הנוכלים והרמאים, שבאו במסווה של פדיון שבויים, סיפור מאלף:

כך ניגשו אנשי השוק בזה אחר זה אל הרב הישיש שנסמך על אחד הדוכנים, בלא שנאלצו גבאיו המסורים להשתמש ולו בווארט אחד. הפלא ופלא.

לפתע, עצם הרב את עיניו, הרהר עמוקות וקפץ את ידו. "יהודים יקרים, איני נוטל עוד תרומות!" הגבאים המסורים הרימו גבה, התורמים הביטו ברבם בפליאה, ואילו הוא, החל פוסע נמרצות לכיוון השוטרים והאסירים.

במהלך הדקות בהן פסע הרב מלווה בגבאיו שגוננו עליו מלחץ ההמון, הצטרפו אנשים רבים אל הפמליה, הכל רצו לדעת מה מתרחש. מדוע זה הפסיק הרב ליטול תרומות, ומה הצעד הבא שהוא מתכוון לנקוט.

מרחוק, נראו היהודים שעמדו כל העת סביב ארבעת היהודים האומללים ושני השוטרים הקשוחים, מזמרים שירות ותשבחות לבורא עולם על ההצלה הקרובה לבוא, למראה הכבודה הפוסעת לכיוונם.

והנה, התקרבו הרב ופמלייתו לעבר האסירים, ולתדהמת הכל התקרב הרב הישיש לעבר השוטרים הביט ממושכות בעיניהם, רכן לעבר האסירים שרבצו חסרי אונים על הקרקע, בחן את מראה פניהם והניף את ידו בתנועת ביטול, תוך שהכניס עמוק לכיס מעילו את המעות שאסף עד כה.

ההמון החל רוטן. הכל נדחפו לעבר השוטרים והאסירים שאותות בהלה ניכרו על פניהם, ולא חלף זמן רב עד שהללו התחננו שיניחו להם להמלט על נפשם כלעומת שבאו.

זקני העיירה היו מספרים בערגה, כי במשך שנים ארוכות לא דרכה בעיירתם כף רגלו של נוכל כל שהוא, מאימת נחת זרועם של אנשי העיירה שהפליאו את מכותיהם בקבוצת הנוכלים הנכרים שהתחזו לשוטרים ולאסירים יהודים אומללים.

"מניין? מניין ידע הרב שהכל לעילה? כלום רוח הקודש נזרקה בו? שאלו הנקהלים לאחר שסיימו להשליך מן העיירה את חבורת הפרחחים. "לא נבואה, וגם לא רוח הקודש יש בי. חושי אמרו לי שמשווא בלתי סביר מתרחש כאן. איסוף המעות היה קל מידי. הכל נתנו. הלבבות נפתחו. המעות זרמו והאנשים צעדו לקראתי כדי לזכות במצווה במקום שאני אדפוק על דלתם כתמיד. הבנתי שאין כאן מצוות פדיון שבויים... מצוות לא הולכות בקלות. את השאר, כבר ראיתם גם אתם."

בספרים רבים חוזר ונשנה מוטיב זה, שככל שהמצווה יקרה וחשובה, כך נדרש האדם להשקיע מאמצים רבים יותר כדי לקיימה על הצד הטוב, ומי כלומדי הדף היומי ראויים להעיד על כך.

למרות טרדות, מטלות ומשימות הצצות ומעיקות, רבבות יהודים אינם מוותרים על הקביעות בלימוד הדף היומי, לכבודו יתברך.

דברים טובים לא הולכים בקלות.

(גליון מאורות הדף היומי)

שני שוטרים חמורי סבר הדפו את ההתקהלות שעמדה בדרכם והמשיכו להוביל אחריהם קבוצת יהודים אומללים אסורים בנחושתיים.

מחזה שכזה לא היה נדיר ברחובותיה של אוקראינה. באותם זמנים, לפני שנים רבות, סבלו היהודים קשות מנחת זרועם של השלטונות אשר התאכזרו אל היהודים והתעמרו בהם. רק מתת יד הגונה לידי האדם הנכון, הצילה יהודי זה או אחר שנפל ברשתם מעינוי תופת וממאסר ממושך.

הקבוצה המשיכה לפלס את דרכה בין מאות היהודים שהתגודדו בצערים כי רב. הכל הביטו בעיניהם של האסירים המפוחדים, שקנם נמרט על ידי הרשעים ובגדיהם השסועים העידו על מנת חלקם.

ישראל רחמנים בני רחמנים, מיהרו אל ביתו של רב העיירה ובדמעות שליש תינו בפניו את הצרה שהתרגשה על ארבעת היהודים שנתפסו על לא עוול בכפם. כוונתי וכרגיל עטה הרב את מעילו ומלווה בארבעת פרנסי הקהילה יצא אל השוק להתדפק על דוכני הסוחרים שיוזילו מעות מכיסם לצורך המצווה החשובה שהזדמנה לידם.

הפרנסים, שתפקידם היה לרכך את לב הסוחרים שעקב המאורעות התכופים נדרשו תדירות לתרום עבור מצווה זו או אחרת, כבר חישבו בראשם את הווארטים שיש לומר לכל אחד מן הסוחרים, לבל יחזרו חלילה בטעות בפני בערל הסוחר על אותו ווארט שאמרו לו רק בשבוע שעבר בעת ששידלוהו להוזיל מעות עבור העמדת חופה לרעכל היתומה.

יום ישישי, ידעו הרב והפרנס, הוא היום הטוב ביותר לאיסוף תרומות. השוק הומה, מצלצלים רבים חולפים מיד ליד והלב פתוח לקראת שבת המלכה.

שילוב מנצח. יום שלישי היה היום הפחות מוצלח לאיסוף מעות. אנשים עדיין לא החלו לערוך את קניותיהם לרגל השבת, ובמצווה שבביתם נמצאו אי אלו דברי מאכל שנתורו מסעודות השבת, כך שהשוק ודוכניו היו ריקים מהרגיל.

מה כבר אפשר לצפות מסוחר שיושב לבדו וסופר את מעותיו חוזר ושנה. קשה לו להיפרד מהן. הוא יודע כי בימים הקרובים תשוב תנועת הקונים ותתגבר כמעייין, אך תאוות הממון, מי יוכל לה. אותו יום, יום שלישי היה. רק במקרים דחופים שלא סבלו דיחוי יצא הרב עם פמלייתו לאיסוף מעות ביום שכזה.

עוד לא סיימו הפרנסים והרב לרקום את מחשבותיהם והנה עמדו הם בפתחו של השוק. מניסיונם ציפו הפרנסים לראות אי אלו חנויות מוגפות על יושביהן המצפים שפמליית הרב תעבור את חנותם... אך ראה זה פלא, הפעם איש לא הסתתר. הגדיל לעשות הבורסקי, שיצא מתוככי האמבטיות מלאי העורות שבתוכן שהה רוב חייו במירוק ובקיצוף העורות, כשבידיו חבילת מצלצלים מרשרשים, ועיניו דומעות, "כן, גם אני ראיתי את המסכנים האלה קשורים ומוכים. ה' ירחם." עוד לא סיים הבורסקי למחות בכף ידו השחורה את דמעותיו, ומעבר לכתפו הרחבה הציצו פניו של העגלון המרוד שרוקן את כיסיו מכל פרוטה שלא היתה בהם.

מרחוק, נראו היהודים
שעמדו כל העת סביב
ארבעת היהודים האומללים
ושני השוטרים הקשוחים,
מזמרים שירות ותשבחות
לבורא עולם על ההצלה
הקרובה לבוא, למראה
הכבודה הפוסעת לכיוונם.
והנה, התקרבו הרב
ופמלייתו לעבר האסירים,
ולתדהמת הכל התקרב
הרב הישיש לעבר
השוטרים הביט ממושכות
בעיניהם, רכן לעבר
האסירים שרבצו חסרי
אונים על הקרקע, בחן את
מראה פניהם והניף את
ידו בתנועת ביטול, תוך
שהכניס עמוק לכיס מעילו
את המעות שאסף עד כה.

פנינים על הפרשה:

חנתנו במדבר, במדבר לשון דבור. וזהו שמסים והיית לנו לעינים, דהיינו אתה הוא עינינו כיון שאתה הוא הפועל ולפיכך אל נא תעזב אתנו:

והיה כי תלך עמנו, והיה לשון שמחה, כלומר שמחה גדולה תהיה לך אם תלך אחר צענתנו, והיה הטוב ההוא אשר ייטיב ה' עמנו באותו עולם ובתחית המתים, והטבנו לך, כי הטובה המגיעת לנו גם אתה תהנה ממנה:

לבסוף הגוף שמע לנשמה

ושמע להם הגוף ורדף אחר צעתם, וכלם הסכימו בעצה טובה. וזהו שאמר אחר זה ויסעו מהר ה', הר ה' הוא יצר הרע שדומה להר, עכשו הסכים הגוף עם הנפש רוח נשמה, ונסעו ממנו ועשו תקון כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (קידושין ל.), 'ישלש אדם ימיו שליש במקרא שליש במשנה שליש בתלמוד, וזהו דרך שלשת ימים, דהיינו תשלשו הימים כאמור. וארון ברית ה' הוא יצר הטוב, נסע לפניהם מכת התקון שעשו דרך שלוש הימים, כדי לתור להם מנוחה:

השכינה שרויה כנגדו בעולם הזה ובעולם הבא

וכיון שהגיע זמנם לפטר, השכינה הולכת עמהם ומלוה אותם עד מקום מנוחתם, וזהו שאמר וענן ה', היא השכינה, עליהם יומם, דהיינו כשהלכו לעולם הבא הנקרא 'יום', בנסעם מן המחנה הוא עולם הזה, שהעוסקים בתורה אף העולם הזה נקרא להם 'מחנה שכינה', שהשכינה שרויה נגד העוסק בתורה, נמצא בשעת פטירתו נסע ממחנה שכינה למחנה שכינה, ולהכי קרי לה בנסעם מן המחנה:

(פיתוחי חותם פרשת בהעלותך)

שבירת התאוות ע"י ייחוד שם השי"ת

שויתי ה' לנגדי תמיד, כי מימיני כל אמוט (תהלים טז ח). לכן צריך לשמר עצמו שמירה כראוי בכל עתיו היום והלילה. ובטול מחשבות התאוות הוא כשישים האדם תמיד ה' בין עיניו, כמו שנאמר (תהלים טז ח) 'שויתי ה' לנגדי תמיד כי מימיני כל אמוט'. ואפשר דלוקה כון (דוד) [שלמה] המלך עליו השלום שאמר (משלי יט כא) 'רבות מחשבות בלב איש וצעת ה' היא תקום', דהיינו 'רבות מחשבות התאוות בלב איש', מינים ממינים שונים, וכשידחה אחת תבוא האחרת, וכן על זה הדרך אין לדבר סוף, והתקון לזה הוא 'צעת ה' היא תקום', דהיינו יקום האדם העצה הטובה ד'שויתי ה' לנגדי תמיד', וזה העצה היא שתקום לנגד כל מחשבות התאוות ומבטלת אותם:

'בכל לבבך' יטהר מחשבותיו

נמצא דתאוות הלב רבות הם ותדירות הם, מה שאין כן במוסר נפשו או ממונו שאינו אלא דבר שהוא לפי שעה, ומשום הכי הקדימה התורה (דברים ו ה) 'בכל

הגוף קרוץ מחומר והנשמה חלק אלוה ממעל

ויאמר משה לחכב בן רעואל המדיני חתן משה נסעים אנחנו אל המקום אשר אמר ה' וגו'. ויאמר אליו לא אלך וגו' ויאמר אליו וגו' ויסעו מהר ה' וגו' (במדבר י כט-לג). אפשר לרמז אלה הפסוקים על ענין הגוף והנשמה, דידוע כיון שהגוף מחמר קרוץ לפיכך תאוותו וחשקו להתדבק בהכלי העולם הזה ובתאוותיו, והנשמה כיון שהיא חלק אלוה ממעל, רצונה וחפצה כי אם בתורה ובמעשים טובים, כי זהו עקר ביאתה, והנשמה מורה לגוף שירדף אחר צעתה, ומודעת לו כיון שסוף אדם לקבר וימיו כצל עובר, אין לו לרדף אחר חיי שעה ולהגות חיי עולם. וידוע שהנשמה פעולתיה תלויה בגוף, שאם אין הגוף עוסק בתורה ובמעשים טובים, נשמה מגין לה:

הנשמה מבקשת מהגוף שישמע לדבריה ובכך ייטב גם לו

וזהו כונת הפסוקים: ויאמר משה הוא הנשמה, לחכב הוא הגוף שמחכב תורה ומעשים טובים, בן רעואל קרי בה' רע אל, דהגוף המחכב תורה ומעשים טובים נקרא רע אל. המדיני, שעושה דין לעצמו. חתן משה, דהגוף הוא חתן הנשמה. נסעים אנחנו, כלומר העולם הזה שאנחנו בו, אין לנו שום זמן מגבל בו שנוכל לומר עדין הימים ארבים ונחזור בתשובה, רק כל היום שמא הוא זמן מיתתנו (שבת קנג). וזהו שאמר נסעים אנחנו מהעולם הזה היום או למחר, אל המקום הוא עולם הבא אשר אמר ה' אתו אתן לכם. לכן לכה אתנו, רדף אחר צעתנו ולא תעסק כי אם במעשים טובים, וכזה והטבנו לך, דגם הגוף יש לו הנאה גדולה, שעל ידי מעשים טובים זוכה לקום בתחית המתים ותחזור לו הנשמה שהייתה בו וישיג השגה גדולה, וזהו והטבנו לך. ומה שאמר בלשון רבים לכה אתנו והטבנו לך, משום דיש באדם נפש רוח נשמה, ולפיכך אמר בלשון רבים. כי ה' דבר טוב על ישראל, רוצה לומר זה הטובה של עולם הבא ושל תחית המתים, לא עשאה הקדוש ברוך הוא כי אם לישראל לבדם ולא לאמות העולם (תוספתא סנהדרין פ"ג ה"ב), וכיון שכן, למה נגרע לבלתי קחת חלקנו בטובה ההיא שאין לה הפסק:

בתחילה הגוף מסרב ועומד בטבעו

ויאמר אליו לא אלך, בתחלה הגוף מסרב, כיון שטבעו הוא טבע העולם שהוא שרוי בו, לפיכך אמר לו לא אלך אחר צעתך ותבטל מהנאות העולם הזה, וזהו כי אם אל ארצו ואל מולדתי אלך, דהיינו הגוף הולך אחר שרשו ומולדתו שהוא הנאות העולם הזה:

הנפש רוח ונשמה מבקשים שוב מהגוף

חזרת הנשמה ואומרת לו אל נא תעזב אתנו, כי אנחנו שלשה תלויים בך, נפש רוח נשמה, כי אתה הוא הפועל, וזהו כי על כן ידעת חנתנו במדבר, דהיינו אתה יודע שעקר חיותינו בך, כשביל שאתה הוא החי המדבר בעדנו ועוסק בתורה ובמעשים טובים, וזהו

עצות וסגולות:

אכילה בקדושה (א')

בעת הברכה מברר ניצוצות הקדושה שבמאכל

דידוע מה שכתב רבנו זלה"ה (שער המצוות פרשת עקב) דהניצוצות נתפזרו בכל מה שבא הקדוש ברוך הוא בעולמו, באדם ובבהמות וחיות ועופות וחטים ושעורים וכל מיני פרות וירקות, ואנו מלקטים ומבחרים אותם על ידי אכילה שאנו אוכלין ומבחרין. (מחשוף הלבן, תחילת פרשת כי תבוא)

חשיבות האכילה לשם שמים

צריך שתדע כי האכילה דבר גדול, וסגולת הרבה יש בה כשתהיה בכונה, כמו שכתבנו. ואל יקל בעיניך בראותך האדם אוכל כבהמה, ותאמר מה שידך כונה וברור באכילה, אל תטעה בזה, כי על ידי אכילת הגוף מתקיימים הנפש רוח ונשמה, ודבר המקיים הנפש רוח ונשמה קדוש הוא. ותדע שכל מה שיהי קדוש, מן השמים הוריד לכם המן שהוא קדוש, להורות דהדבר המקיים הנפש רוח ונשמה צריך שיהיה קדוש, ומשם תקיש לאכילה שאתה אוכל צריך שתהיה בקדושה. (פיתוחי חותם פרשת עקב, ד"ה המאכילך)

גם באכילה אפשר להעלות ניצוצות

צריך אדם לנהג קדושה ולכון, ובפרט בברכות שהוא מברך שיכון בהם היטב. ואל יחשב לומר, היכי דמי דעל ידי אכילה הבהמית יעלו הניצוצות, בשלמא על ידי התפלה והתורה שהכל קדש ודבור רוחני יעלו הניצוצות, אך על ידי אכילה הבהמית איך יעלו. אל תחשב כן, כי גם על ידי אכילה עולים הניצוצות על ידי הברכות והכונות שאנו מבחרים ומכונים שהיא דומיא דתפלות. באמת יש חלוק בין ניצוצות דתפלה לניצוצות דאכילה, אך הצד השווה שבהם שעל ידי שניהם עולים ניצוצות.

(פיתוחי חותם פרשת שלח, ד"ה והיה באכלכם)

אם אוכל כבהמה - מקלקל

ואם יהיה מאכלו כמאכל בהמה, לא דיו שאינו מתקן, אלא ארבא מקלקל ומטמטם נפשו, ויש שגורם על ידי אכילתו שהוא כבהמה עד שמתערבת בו נפש חוטאת ומסייעת אותו לחטא ורממא לצלן.

(פיתוחי חותם פרשת עקב, ד"ה המאכילך מן)

כח התפילה נלמד מקרבן פסח

וְיִהְיֶה אֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָיוּ טְמֵאִים לְנֶפֶשׁ אָדָם וְלֹא יָכְלוּ לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח וְגו' (במדבר טו). מלת ולא גימטריא 'ויהיו' דהינו ששאלו על טמאים שהיו בזמן הקרבן, וגם שאלו על שצתידים להיות אחר הקרבן מה תהא בתפלתם כיון שהם טמאי מתים, וזהו שגמרזו במלת ולא 'ויהיו' כאמור, וכאלו אמר המקרא 'אשר היו טמאים ויהיו', דהינו על שקדם הקרבן ועל שאחר הקרבן, שמחמת הטמאה שהם טמאי מתים לבם נוקפם שלא להקריב קרבן ולא להתפלל, וזהו ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא, שאלו ואלו לבם נוקפם, ופרוש ביום ההוא, על בני הגולה יתפרש, על דרך 'תננין שממה כל היום דוה' (איכה א ג), יומו של הקדוש ברוך הוא שהוא אלה שנה (ב"ר ח ב, זוהר ח"ב יז):

והנה פסח שאמרנו שהוא פה סח ורומז להפלה, הנה מלת 'סח' במלוי סמ"ך ח"ת גימטריא היא התפלה עם הכולל, וטענו טענה אלימתא ואמרזו למה נגרע לבלתי הקריב קרבן ה' במעדו, שהרי בקרבן הפסח בעצמו כשהקהל או רבן טמאים נעשה בטמאה ואין הטמאה דוחה אותו, אם כן הוא הדין הכא לענין בני הגולה שקלם טמאי מתים יהיו מתפללים ואין הטמאה דוחה את התפלה:

(מחשוף הלבן פרשת בהעלותך)

וזהו שאמר והארץ היתה תהו ובהו, הארץ הוא הגוף ששרשו מן הארץ, היתה תהו, תהו עם הכולל גימטריא 'תאנה', שרודף אחר תאוות יצר הרע, ובהו הם הכלי עולם, וממילא וחשך על פני תהום, דמאחר שרדף אחר תאוות יצר הרע, נסמו עיניו ונתטמטם לבו, ואינו חושש ליום המיתה (שבת לא:), ונקרא מת אפלו בחייו, וזהו וחשך על פני תהום, תהום אותיות 'המות', ומדבר על החוטא שרדף אחר תהו ובהו כאמור שהוא נקרא מת אפלו בחייו, מאחר שחשך העצרות שעושה כפה פניו ולא זכר יום המיתה, וזהו 'וחשך על פני המות', הוא החוטא שנקרא מת, וקראו 'מות' משום שהוא דגמא דמלאך המות שנקרא 'אל אחר', וכפר בעקר:

ע"י תשובה חוזר לחיים

אמנם אם נתעורר ושב בתשובה שלמה, גדול כח התשובה, ועל ידה יוצא מחשך לאור וממיתה לחיים, וזהו שאמר ורוח אלהים מרחפת, דהינו שנתעורר לשוב בתשובה (ב"ר ב ד), ועל ידי כן רוח אלהים קדושה נכנסה בו על ידי התשובה, מרחפת עם הכולל גימטריא היא תשובה, על פני המים, המים היא התורה הנקראת 'מים' (ב"ק יז), דהינו חזר בתשובה כראוי ומקבל עליו לקבל כל דברי תורה הנקראת 'מים', וכשיהיה כך אז ויאמר אלהים יהי אור, שיצא מחשך לאור:

(מעגלי צדק אות וא"ו)

לבבך' שהוא הדבר הקשה מקלם, ודקדק ואמר 'בכל לבבך' לכלל כל מיני מחשבות, שלא לפרט אדם שום מחשבה ויאמר זו אין בה חמר כל כך ולא יהיה לי שום ענש על מחשבת תאנה זו, דכל שיש בה שום ספק שמא ה' אינו רוצה בה ירחיק האדם עצמו ממנה, לפיכך אמרה התורה 'בכל לבבך' לרבות גם המחשבה שיש בה ספק, ולפיכך אמר כאן על בעלי תשובה בכל לב ידרשוהו, דהינו שבתשובתם קבלו עליהם לקיים 'ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך' (שם), דמכניעים כל תאוות לבם, וזהו בכל לב ידרשוהו: (מעגלי צדק אות אל"ף)

המשבר תאוותיו זוכה לצאת מחשיכה לאורה

ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור (בראשית א ג). אפשר לרמוז, יהי אור היא התשובה, דיהי אור במלוי יו"ד ה"י יו"ד אל"ף וי"ו ר"ש עם האותיות גימטריא 'בתשובה', דבתשובה הוי אור בעולם, שבתחלה הקדים והארץ היתה תהו ובהו וחשך על פני תהום, דכשהאדם רודף אחר תאוות יצר הרע והכלי העולם הרי הוא בחשך, ונקרא מת אפלו בחייו, דהרשעים אפלו בחייהם קרויים מתים (ברכות יח), אך כשיחזור בתשובה יוצא מחשכה לאורה, ולחיים טובים ולשלום, בעולם הזה ובעולם הבא:

ישועות יעקב

דקה מתורתו של האביר יעקב'

לשמיעת השיעורים 02-803-9999

מחברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

מתחילים את היום!

ישירות למייל האישי

להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

אוצרות הפרשה

כ"ק אדמו"ר מאונגוואר שליט"א מארה"ב: יש לנו לזכור גם לאחר חג השבועות, שזכינו להיות החתן בשבועות ומחותן עם התורה, ועכשיו הגיע הזמן להמשיך את החיים יחד, ולעסוק בתורה ביום ובלילה.

וכיוצא בזה לדין חתני מקבלי התורה, יש לנו לזכור שכל ענין הנישואין עם התורה שייך רק אם גם אחר כך במשך השנה מדברים עם התורה ועוסקים בה, משא"כ מי שלאחר חג השבועות אינו מדבר כלל עם התורה, איזה פנים יש לכל הנישואין. וכמו שנאמר (משלי לא, י) "אִשְׁת חֵיל מִי יִמְצָא", מי שרוצה ליקח את התורה בנישואין כאשה, יש לו לראות לקיים במשך השנה, פִּיהָ פְּתֻחָה בְּחִכָּמָה וְתוֹרַת חֶסֶד עַל לְשׁוֹנָה (משלי לא, כו), לדבר עם התורה, ומוכן מאליו שעם אשת חיל זו, צריכים להרבות בשיחה, ויהיה תורת חסד על לשונו תמיד, וכל המרבה הרי זה משובח...

וכבר כתב התולדות יעקב יוסף בספרו צפנת פענח (פר' בשלח) בשם העוללות אפרים, דזהו מה שאמרו חז"ל (גיטין צ, ב) כל המגרש אשתו ראשונה מזבח מוריד עליו דמעות, דהתורה נקרא אשתו ראשונה של האדם, והפרנסה הוא בחי' אשתו שניה, ומי שמגרש מעליו את התורה שהיא אשתו ראשונה, ופונה אל הפרנסה שהיא בחי' אשתו שניה, מזבח מוריד עליו דמעות.

(כ"ק אדמו"ר מאונגוואר שליט"א מארה"ב - גליון משנת השבוע)

וכיוצא בזה לדין חתני מקבלי התורה, יש לנו לזכור שכל ענין הנישואין עם התורה שייך רק אם גם אחר כך במשך השנה מדברים עם התורה ועוסקים בה, משא"כ מי שלאחר חג השבועות אינו מדבר כלל עם התורה, איזה פנים יש לכל הנישואין.

להישאר מחותן עם התורה גם לאחר שבועות

יש לנו לזכור גם לאחר חג השבועות, שזכינו להיות החתן בשבועות ומחותן עם התורה, ועכשיו הגיע הזמן להמשיך את החיים יחד, ולעסוק בתורה ביום ובלילה.

וכמו שמסופר שפעם הגיעו איש ואשה אל הרב שיסדר ביניהם השלום בית, מה היה, האשה טענה שהבעל אינו מדבר עמה, והבעל טען שהוא לא התחייב על כך בכתובה לדבר עם אשתו.

אמר הרב להבעל, אין שום תוקף לכל הכתובה אם לא מדברים עם האשה, כי זהו עיקר הנישואין, שידברו זה עם זה ויחיו בשלום. ועל זה שייך לעשות כתובה, מה מחוייב הבעל ליתן לאשתו. אך כשאין מדברים זה עם זה, מה שייך לעשות כתובה ותנאים ביניהם?

והגם שאמרו (אבות פ"א מ"ה) אל תרבה שיחה עם האשה אפילו באשתו, אך בודאי יש להם לדבר זה עם זה, 'אל תרבה' תנן, ולא 'אל תדבר' כלל חלילה.

בס"ד

נביאים וכתובים מאידים כבוד זל"ה

מסטיטא

מהדורת כ"ץ

להגדיל תורה ולהאדירה

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

הגה"צ רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א: "מן השמים זיכו אותך באותה הארה שזכית בלימוד טיב 'מוסר השכל' זה, להעמידך על תפארת ענוותנותך. שלא להיות חלילה מן המתאוננים והמתרעמים תמיד בגסות רוחם, רק לקבל באהבה ובהכנעה תמיד כל הנהגה שעושה עמנו השם יתברך, ברצון ובשמחה, באמת ובתמים, אמן."

סביבות הסוסים, ומחפשים להם סוס טוב להנאתם.

"לאחר שהסתכלו הקונים ובחנו היטב את מראה הסוס והדרו, חזקו וחסנו, ביקשו לערוך עליו 'סיבוב קטן' לבדיקה מעשית של כשרו. הם 'קפצו', אפוא, עלו על הסוס והחלו ברכיבת ניסיון במגרש המיועד במיוחד לכך בתוך מתחם הסוסים.

"שמתי לב", ממשיך הנער לפרש את טיב לימודו ביום השוק, שתכונות הסוסים משתנות מסוס לסוס - ישנם סוסים נכנעים ונוחים, תיכף נשמעים להוראותיו ולקריאותיו של הרכב שעליהם, אלו הם 'סוסים ממושמים', אשר נחטפו תכף על ידי הקונים, ונקנו בכסף מלא.

מאידך גיסא, ישנם סוסים עקשנים, שלא נענים במהרה לפקודות העגלון, מסרבים בכל דבר, ואינם מצייתים אחר ההוראות, רק משתוללים במגרש ומנסים תמיד לברוח ולרוץ כרצונם.

"הסוסים בעלי גאווה הללו, כמובן נשארו בדוכן המכירות, אף אחד לא חפץ בהם לקנותם... כד"א (תהילים קמז, י): 'לא בגבורת הסוס יחפץ'..."

"הסוסים הללו עומדים שם עד עתה כחפויי ראש - איש אינו חפץ בהם, והמוכרים שלהם ביריד אינם יודעים כיצד ניתן להתפטר מהם.

"כשעמדתי מן הצד והתבוננתי בתהלוכות שוק הסוסים ההומה, למדתי לעצמי לקח מוסר השכל בדרכי עבודת השם יתברך: מי שנכנע בענווה, מקבל באהבה הנהגה של מעלה, ובכל מה שעושה עמו השם יתברך הוא מקבל ברצון, הרי הוא זוכה להגיע במהרה אל המנוחה ואל הנחלה.

"ואילו אלו המתאוננים ומתנגדים תמיד להנהגה של מעלה עמהם, חיייהם אינם חיים, הם רק משתוללים כל העת תמיד, בורחים ממקום למקום, ולעולם אין מוצאים את בעליהם יתברך ואת ביתם!"

כשמעו הסבא קדישא את דברי נכדו המתוקים, עמד ונשקו על ראשו, ואמר: "אמנם את אליהו הנביא לא מצאת שם ביריד, אבל רוחו הקדושה חפפה עליך ממרום, לפי שתכלית יציאתך אל השוק, היתה בחיפוש אחריו..."

"מן השמים זיכו אותך באותה הארה שזכית בלימוד טיב 'מוסר השכל' זה, להעמידך על תפארת ענוותנותך. שלא להיות חלילה מן המתאוננים והמתרעמים תמיד בגסות רוחם, רק לקבל באהבה ובהכנעה תמיד כל הנהגה שעושה עמנו השם יתברך, ברצון ובשמחה, באמת ובתמים, אמן."

(הגה"צ רבי גמליאל הכהן רבינוביץ שליט"א - גל' טיב הקהילה)

כשעמדתי מן הצד והתבוננתי בתהלוכות שוק הסוסים ההומה, למדתי לעצמי לקח מוסר השכל בדרכי עבודת השם יתברך: מי שנכנע בענווה, מקבל באהבה הנהגה של מעלה, ובכל מה שעושה עמו השם יתברך הוא מקבל ברצון, הרי הוא זוכה להגיע במהרה אל המנוחה ואל הנחלה. ואילו אלו המתאוננים ומתנגדים תמיד להנהגה של מעלה עמהם, חיייהם אינם חיים, הם רק משתוללים כל העת תמיד, בורחים ממקום למקום, ולעולם אין מוצאים את בעליהם יתברך ואת ביתם!"

פתח הילד ופרש מה שלמד שם בשוק: "בהתהלכי בין הדוכנים הרבים בחיפושם אחר אליהו הנביא, הגעתי לפינת מכירת הסוסים שביריד... והנה רואה אני כמה קונים מתגודדים

אל תהיו מהמתלוננים

וְיִהי הָעַם כְּמֵתְאֹנְנִים רַע בְּאֲזְנֵי ה' (יא, א). המפרשים נתקשו כאן בביאור גדר חטא המתאוננים, כיון שאין מפורש בכתוב במה היה חטאם, ופרשו כל אחד לפי דרכו. הרמב"ן ז"ל כתב, שחטאם היה בעצם התאוננותם בתלונות ובתרעומת, וכשמום כן הם: "מתאוננים", שהם מתלוננים ובוכים תמיד על מצבם. עיין שם בנוסח לשונו הקדוש.

פעם אחת יצא המאור עיניים' מחדר קדשו וטייל מעט בין חדרי הבית, החצר ובית המדרש, כמנהג קדשו מפעם לפעם, כדי לעקוב מקרוב אחר מעשיהם והליכותיהם של כל אחד מבניו ונכדיו, מגדול ועד קטן.

בהתהלכו כך, חיפש אחר 'יוחנטשע' נכדו הקטן בכל פינות הבית ולא מצאהו. הפליאה היתה גדולה: להיכן נעלם לו ילד קטן כך באמצע היום? אך המאור עיניים' הרגיע את בני המשפחה, שאין להם לדאוג בדבר, כי שכינה הקדושה חופפת עליו, והוא שמור בשמירה עליונה, ובוודאי ישוב הביתה בתוך זמן קצר.

אכן כאשר ניבא הצדיק - חזר הילד בתוך זמן קצר ונכנס הביתה. הוא נקרא מיד על ידי המשמשים להיכנס תכף אל זקנו היושב וממתין לו.

בהכנסו לקודש פנימה, שמח לקראתו הסבא קדישא, הוא קרבו אליו בקריאה של חיבה ושאלו באהבה: "זאג נאר צדיק'ל, אוו ביסטו געגאנגען?" [תאמר נא צדיק'ל, לאן הלכת?]

סיפר הילד לפי תומו, ששמע את הגדולים מדברים ביניהם כאן בחצר, שאליהו הנביא מסתובב כעת ביריד המתקיים בחוצות העיר טשרנוביל... "ולכן רצתי תכף החוצה, כדי לזכות לראות את פני קדשו!"

"נו", המשיך הסבא לשאול כשהחיוך המתוק אינו מש מפני קדשו, "און דו האסט איהם געטראפן?" [והאם אכן פגשת בו?]

"לא!", הודה הילד על האמת, "לא פגשתי בו שם!"

שאל הסבא: "אם כן מדוע התעכבת שם ביריד? למה לא חזרת מיד הביתה?"

אמר הילד בחכמתו: "למדתי לי שם בשוק דרך בעבודת השם יתברך! לכן התעכבתי..."

"ומה למדת שם?", תמה הסבא והתפלא מאוד - מה יכול כבר ילד קטן ללמוד לו דרכים בעבודת השם, דווקא בתוככי השוק ההומה...

הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א: חייך החפץ חיים ואמר לאברך: ישמעו אוזניך מה שפיך מדבר תשובה כהלכה על שאלתך הראשונה: אמנם יתכן שבשבתך ללמוד בישיבה כדרך שעשית עד כה, הרי שלימוד התורה שלך הנעשה בהתמדה גדולה שקול כלימוד תורה של שניים או שלושה אנשים אחרים. אולם צא וחשוב כמה אנשים יכול אתה לזכות כשתעלה על כסא הרבנות ותמסור שיעורי תורה ברבים ותדריך מאות רבות של אנשים בדרך התורה - הלוא זיכוי הרבים שכזה כוחו גדול עשרת מונים. זאת עשה: קבל על עצמך את משרת הרבנות לזיכוי הרבים, וה' יצליח את דרכך לטוב לך כל הימים.

כזאת. הדורות הולכים ומתמעטים, ועם זאת שדור הולך ודור בא עדיין חובה עלינו לזכור שהתורה הקדושה נשאת תמיד וזאת התורה לא תהא מוחלפת. תורת ה' תמימה היא, ובכל הדורות חייבים לשמור על תמימותה, כדי שנשאיר אותו עם קדוש.

אמשול לכם משל למה הדבר דומה: בבית בו הכל ישנים, אין ראוי לאדם לצעוק ולהעיר את הנרדמים. אולם אם פורצת דליקה בבית ושלהבות האש מאיימות על חיהם של הנמצאים בבית, בוודאי שאם יש אדם אחד ער בין השנים, עליו לקום ולצעוק בקול גדול, להתריע מפני השריפה ולהקיץ את כולם. דעו לכם, המשיך החפץ חיים, שהריני כאותו אדם הרואה את האש מקיפה בתים רבים משל בני ישראל, בעוד שיושבי הבית שקועים בשינה עמוקה ואינם יודעים על הסכנה המרחפת להם. עלי אפוא לצעוק בקול גדול כדי להעירכם. עורו ישנים משנתכם הקיצו מתרדמתכם!

עליכם לדעת שנסיעה זו מראדין לזילנא הייתה קשה עלי מאוד, אך משהדבר נוגע לחיי יהודים, לא מצאתי עצמי בן חורין. הרגשתי חובה בעצמי לבוא הנה ולהתריע בפניכם על הסכנה הרוחנית האימהה המצויה כאן. וכך המשיך החפץ חיים והרבה בדברים מרגשים היוצאים מן הלב, כשבסוף דרשתו פתח את ארון הקודש ולנוכח ספרי התורה בירך את כל הנוכחים בברכת כהנים באהבה.

כשחזר החפץ חיים לאכסנייתו הוא נח קימא, והחל לקבל את הקהל שצבא על דלתות האכסניה ברצונם להכנס אל צדיק הדור ולבקש את ברכתו הנאמנה. בין הנכנסים היה אדם מבוגר יחסית שביקש להתייעץ עם החפץ חיים בעניין כלשהו בו התחבט. החפץ חיים ענה לו על משאלתו בלבביות רבה, ולאחר שסיים לעסוק בכל הקשור לכך, פתח החפץ חיים והחל מדבר עמו בענייני אמונה ובטחון, לדעת שאין עוד מלבדו ושהכל נעשה בהשגחה פרטית.

כפי הנראה, מבין דבריו של אותו אדם מבוגר ניכר היה כי הוא זקוק לחיזוק בענייני אמונה, והחפץ חיים ניצל את ההזדמנות כדי להשיג בתוכו את ענייני האמונה ברבוננו של עולם, שהיא עיקר הדת. לאחר כמה דקות הרגיש החפץ חיים שדבריו היוצאים מהלב נכנסו אל ליבו של אותו אדם ופעלו בקרבו אמונה פשוטה ותמימה, והוא נפרד ממנו לחיים ולשלום.

כשיצא האיש מהבית ראה אחד מבאי הבית כי רבינו מתפעל לעצמו מאוד והוא אף ממלמל

כשהמקום שנקבע לכך היה בית הכנסת הגדול של העיר, שהיה בניין עתיק יומין ומרהיב עין.

מחצית השעה לפני הזמן שנקבע כבר היה היכל בית הכנסת מלא עד אפס מקום, ומשהגיעה השעה הנקובה נשאו את החפץ חיים כשהוא ישוב על כסא, עד הרחבה שלפני ארון הקודש. החפץ חיים דיבר בקול נמוך יחסית, ודבריו חזרו ונאמרו בקול רם על ידי אחד מנכדיו ועל ידי רבה של לומזא, רבי משה שצקס.

דרשתו של החפץ חיים נמשכה בערך כשעה, ובין הדברים והוא אמר כך: התורה הקדושה

כעת בחר החפץ חיים לאתגר את חשיבתו של האברך: כעת שאנו יודעים את מחירו של זוג נעליים מסנדלר מול זוג נעליים מבית חרושת, האם תדע לשער כמה מרוויח הסנדלר מכל נעל שהוא מכין וכמה מרוויח מנהל בית החרושת מכל נעל היוצאת מהמכונה שלו? התהרהר האברך ואמר: לדעתי הסנדלר מרוויח על כל זוג נעליים סכום של חמש עשרה רובל, ואילו מנהל בית החרושת מרוויח על כל נעל סכום של עשרה רובל

מצוה אותו 'קדושים תהיו כי קדוש אני ה'". עלינו להיות קדושים לפי שרבונו של עולם הוא קדוש ואנחנו עמו וצאן מרעיתו. חז"ל אומרים לנו, שאם אדם מקדש עצמו מעט, משמייים מסייעין בידו ומקדשים אותו הרבה; אם אדם מקדש עצמו למטה, הרי שמקדשים אותו למעלה. זהו אם כן הכלל: מהשמייים רוצים שנהיה קדושים ואף מסייעים בידנו להיות קדושים.

ברגש רב, סיפר החפץ חיים, את זכרונותיו מהעיר וזילנא לפני שבעים שנה. הייתה זו עיר קדושה, עיר של תורה ויראת שמים, אולם היא השתנתה לחלוטין. אם בעבר היא הייתה קרויה בתואר 'ירושלים דליטא' הרי שהיא כבר איננה

זיכוי הרבים

היה זה בערוב ימיו של רבינו החפץ חיים זיע"א, כאשר הגיעה אליו הבקשה מאת הגאון רבי חיים עוזר גרודזינסקי זיע"א, רבה של זילנא, לבוא אל העיר וזילנא כדי לעורר את הלבבות ולחזק את בני ישראל לשמור על קדושת הבית היהודי. החפץ חיים, באותם ימים, מפני זקנותו המופלגת וחולשת גופו, כמעט ולא יצא מביתו, על אחת כמה וכמה שלא היה נוסע למרחקים ארוכים, כמו מראדין עיר מגוריו עד לזילנא הרחוקה. אולם אף על פי כן החליט החפץ חיים שעליו לנסוע והיה מה. הוא אמר: אם רבי חיים עוזר מבקש, הרי שבוודאי עלי להיענות לבקשתו, מה גם שמדובר בעניין חשוב ביותר.

בני ביתו של החפץ חיים שידעו כמה טרחה וקושי יש בדבר, ושלא אף סכנה ממשית לבריאותו כרוכה בנסיעה זו, ניסו להניא אותו מהנסיעה. הם אמרו לו: היות ונסיעה מטלטלת שכזאת יש בה כדי להחליש את האדם מאוד, הרי שאין הם מוכנים לסייע בידו להגיע לזילנא. אולם החפץ חיים לא אמר נושא. הוא הגיב בקצרה והשיבם: אם כך, אסע לבדי...

החפץ חיים כמובן שהתכוון לדבריו במלוא הרצינות. הוא אמר ועשה. קם לאטו מהכסא, והחל מהלך לעבר פתח הבית. כל כך חלש היה החפץ חיים עד שלא היה מסוגל ללכת לבדו. את דרכו אל עבר הפתח עשה כשהוא נשען על קירות הבית, כשפניו אל הקיר וידיו נתמכות בקירות. כך הלך בקושי רב פסיעה אחר פסיעה, בנחישות ובתעצומות נפש.

נדהמו בני הבית לראות את רצונו העז של החפץ חיים לנסוע לזילנא והבינו כי בסופו של דבר ימצא החפץ חיים את הדרך להגיע לשם, והחליטו לחזור בהם ולסדר עבורו את כל הדרוש לו עבור הנסיעה. אדהכי והכי התברר שהמכונית היחידה שהיה ניתן להשיג בעיירה הקטנה, ראדין, לא הייתה כתיקונה וכי מכשיר החימום שהיה מותקן בה לא פעל. הימים היו ימי חורף קשה וקור עז, אך החפץ חיים לא נרתע. הוא הורה להכניס אל המכונית תנור קטן העובד על פחמים, ואף להציע בתוך המכונית כרים וכסתות, וכך הוא יצא לדרכו לזילנא.

עם בוא החפץ חיים לזילנא הייתה המולה רבה בעיר. רבי חיים עוזר הגיע כדי לקדם את פניו, וכל העיר געשה ורעשה למראה הצדיק הישיש שבא לעיר. עסקני העיר סידרו את הזמנים בהם ישא החפץ חיים מדברותיו לפני אלפי שומעי לקחו,

אברהם יצחק ויעקב, כדי שילמדו עלינו זכות ויבקשו עלינו רחמים, ואם אכן 'באחת יתקעו' ששפתי כולם יהיו ראויים והגונים, יזכו שיתקיים בהם 'ונועדו אליך הנשיאים ראשי אלפי ישראל', הם אבות העולם שילמדו זכות עליהם.

ובכוונה תחילה הוציא זאת הפסוק בלשון 'ונועדו אליך' ולא אמר 'ונועדו אליכם', בלשון רבים, בדומה למה שנאמר 'ואם באחת יתקעו', כדי להודיענו מעלת גדול העם שהוא זיכה את הרבים, וכמו ששינונו (אבות פ"ה מ"ח) 'כל המזכה את הרבים - זכות הרבים תלוי בו', וכיון שגדול העם הוא זה שתיקן את כל הקהל, שיהיו שפתותיהם מזוקקות ככסף, לפיכך זכות כולם תלוי בו, ובשל כך הודגש ונאמר 'ונועדו אליך', שהוא העיקר והכל תלוי בו.

את מעלת המזכה את הרבים, שיש בכוחו לעלות מעלה מעלה במדרגותיו הרוחניים, להוסיף מצוות ומעשים טובים, ואף מובטח הוא שלא יפול אחורנית בחטאים ועוונות, היה הרה"ק הקדושת ציון מבאבוב זיע"א הי"ד מוצא בדברי הפסוק בתחילת הפרשה (במדבר ח ב): 'דְּבַר אֶל אֶהָרֹן וְאֶמְרָתְךָ אֵלָיו בְּהִעָלְתָּךְ אֶת הַנִּירֹת אֶל מוֹל פְּנֵי הַמִּזְבֵּחַ יֵאָמְרוּ שְׁבַעַת הַנִּירֹת' ופירוש רש"י: ועוד דרשו רבותינו, מכאן שמעלה היתה לפני המנורה שעליה הכהן עומד ומטיב.

כי הנה ידוע מה שפירשו בספרים הקדושים את דברי הפסוק (זכריה ג ז): 'וְנִתְּתִי לָךְ מְהֻלָּכִים בֵּין הָעֹמְדִים הָאֵלֶּה', שהמלאכים הם הקרויים 'עומדים' לפי שהם עומדים תמיד באותה מדרגה, ואינם יכולים לעלות או לרדת ממנה. לעומת זאת, האדם קרוי 'מהלך' שכן הוא יכול ללכת ממדרגה רוחנית למדרגה אחרת, אם לטוב ואם למוטב חלילה.

בכל אחת מבחינות אלו, 'מהלכים' מול 'עומדים', יש מעלה וחסרון ולא ראי זה כראי זה: המלאך שהוא 'עומד' אינו יכול ליפול ממדרגתו לעולם, אם כי הוא אינו יכול לעלות ולהתעלות למדרגה גבוהה יותר מזה שהוא נברא בה. לעומת זאת, האדם שהוא 'מהלך' יכול אכן להיות הלך וגדול עד למדרגות גבוהות מאוד, אולם הוא גם יכול ליפול ממדרגתו לדיטסה נמוכה ותחתונה.

אמנם יש אופן בו גם אדם 'מהלך' יכול לזכות לשתי המעלות הללו גם יחד: שיוכל רק לעלות מבלי יכולת לרדת, וזה על פי מה שאמרו חז"ל שכל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו, ונמצא שהצדיק המזכה את הרבים יש בו תרתי למעליותא ולטיבותא: יכול הוא לעלות מעל מעלה והוא גם מוגן שאינו יכול ליפול ממדרגתו.

זהו מה שרמזו לנו רש"י בלשונו הקדוש: אדם שהוא מזכה את הרבים, בבחינת 'בהעלותך את הנרות', להדליק ולהעלות את נשמות ישראל לשורשן, 'אל מול פני המנורה - שמעלה הייתה לפני המנורה', שיש לו עוד מעלה: 'שעליה הכהן עומד ומטיב' - שעל ידי זה הוא יכול לבוא למעלת 'עומד', כמלאך שאינו נופל ממדרגתו, מחד גיסא, 'ומטיב' ולהטיב את מעשיו ולעלות למדרגות רמות, מאידך גיסא.

(הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א - ספיר ויהלום)

תמה האברך על שאלתו של החפץ חיים והשיב: תשובה פשוטה ביותר יש לשאלה זו: הסנדלר מוכר ביום אחד, לכל היותר, שני זוגות נעליים. לעומתו, המכונות של בית חרושת חרושת פולטות מדי יום מאות רבות של זוגות נעליים. אין פלא איפוא שמנהל בית החרושת מרוויח פי כמה וכמה מהסנדלר?

חייך החפץ חיים ואמר לאברך: ישמעו אוזניך מה שפיך מדבר תשובה כהלכה על שאלתך הראשונה: אמנם יתכן שבשבתך ללמוד בשיבה כדרך שעשית עד כה, הרי שלימוד התורה שלך הנעשה בהתמדה גדולה שקול כלימוד תורה של שניים או שלושה אנשים אחרים. אולם צא וחשוב כמה אנשים יכול אתה לזכות כשתעלה על כסא הרבנות ותמסורו שיעורי תורה ברבים ותדריך מאות רבות של אנשים בדרך התורה - הלא זיכוי הרבים שכזה כוחו גדול עשרת מונים. זאת עשה: קבל על עצמך את משרת הרבנות לזיכוי הרבים, וה' יצליח את דרכך לטוב לך כל הימים.

עליכם לדעת שנסיעה זו מראדין לילינא הייתה קשה עלי מאוד, אך משהדבר נוגע לחיי יהודים, לא מצאתי עצמי בן חורין. הרגשתי חובה בעצמי לבוא הנה ולהתריע בפניכם על הסכנה הרוחנית האיומה המצויה כאן. וכך המשיך החפץ חיים והרבה בדברים מרגשים היוצאים מן הלב, כשבסוף דרשתו פתח את ארון הקודש ולנוכח ספרי התורה בירך את כל הנוכחים בברכת כהנים באהבה

רבינו האביר יעקב זיע"א היה מפרש מקראות שנאמרו בפרשת השבוע (במדבר י א-ד): 'וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. עֲשֵׂה לָךְ שְׁתֵּי חֲצוּצְרוֹת כֶּסֶף מְקֻשָּׁת תְּעִשֶׂה אֹתָם וְהָיוּ לָךְ לְמִקְרָא הַעֲדָה וְלְמִסַּע אֶת הַמַּחֲנֹת. וְתִקְעוּ בָהֶן וְנוֹעְדוּ אֵלַיךְ כָּל הַעֲדָה אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד. וְאִם בָּאֶחָד יִתְקַע וְנוֹעְדוּ אֵלַיךְ הַנְּשִׂאִים רָאשֵׁי אֲלֵפֵי יִשְׂרָאֵל, שֵׁשׁ בָּהֶם כִּי לְהוֹדִיעֵנוּ אֵת מַעֲלַת אָדָם הַמְּזַכֶּה אֶת הַרְבִּיּוֹם.

כי הנה 'בחצרות' הוא עולה בנימטריא 'שפת', והתורה מזהרת את האדם לשמור על שפתותיו מזוקקות ככסף, שלא יעסוק בהם בדברים בטלים אלא בדיבורי תורה ותפילה. ובמיוחד באה האזהרה לגדול העם, שעל ידי שישמור שפתו מכל דופי יועיל לו בזאת בשעה שיקרא את העדה וידבר אליהם דברי מוסר ויראת ה', שאכן ישמעו לו ויקבלו את דבריו, ועל ידי כך בוודאי תתקבל תפילת העדה ותעשה רושם למעלה.

והנה בתפילה אנו מזכירים את אבות העולם,

לעצמו דבר מה. הבין האיש כי בוודאי דברים בגו והטה אוזן קשבת לשמע הדברים. או אז הוא שמע כי החפץ חיים אומר לעצמו: כל מסעי הארון והקשה בהלך, מראדין ועד וילנא, ואף בחזור, מוילנא עד ראדין, כדאי היה בשביל זה שחיזקנו יהודי אחד מוילנא.

התפעל השומע מאוד והוציא מכך מוסר השכל מעניין: כל הדרשה בפני אלפי השומעים, ספק אם היא מצדיקה את הנסיעה, שהרי מי יודע אם אכן הדרשה פעלה את פעולתה הלכה למעשה. אכן חובת השתדלות יש כאן כדי להציל את בתי ישראל, אך אין היודע האם אכן משימה זו הצליחה. מה שאין כן שיחה זו עם אותו אדם מבוגר, בה הרגיש החפץ חיים כי היא פעלה את פעולתה וחיצקה את האיש בענייני אמונה, הרי שבשבילה לבד כדאית הייתה כל הנסיעה הקשה הלך ושוב. כי זיכוי הרבים, היינו אפילו אדם אחד שנזדכה על ידך, יש בה מעלה עצומה ונשגבה שאין בדומה לה.

אלא שדווקא מתוך מעלת זיכוי היחיד יכול אדם לדון קל וחומר בעצמו ולדעת את מעלת זיכוי הרבים. ושוב היה מעשה אצל רבינו החפץ חיים, שבא לפניו אברך בר אוריין ושאלתו בפיו: הנה הציעו לו לעלות על כסא הרבנות בעיר מסוימת, אלא שהוא חוכך בדעתו האם אכן כדאי לעזוב את הישיבה שבה הוא לומד עתה ולקבל עליו עול לימוד תורה ברבים, או שמא חיי קודמים וכל עוד יש ביכולתו להתעלות בעצמו בלימוד התורה וידיעת ש"ס ופוסקים מוטב לו שכך יעשה.

התפלא האברך מאוד בשומעו את החפץ חיים מסיחו לעניין אחר ופותח עימו בדין נרחב לגבי עשיית מנעלים. פתח החפץ חיים בשאלה והתעניין: האם תדע כמה נוטל סנדלר בעבור זוג נעליים שהוא מייצר בבית המלאכה שלו? האברך, שרכש נעליים יותר מפעם אחת בחייו, ענה במהירות: מחירו של זוג נעלים עובר לעשייתו ביד הסנדלר עומד על שלושים רובל.

המשיך החפץ חיים ושאל: ומה הוא מחירו של זוג נעליים הנעשה במכונות של בית חרושת? גם זאת ידע האברך והשיב: נעליים אלו שאינם עבודת יד נמכרות במחיר מוזל יותר של עשרים רובל.

כעת בחר החפץ חיים לאתגר את חשיבתו של האברך: כעת שאנו יודעים את מחירו של זוג נעליים מסנדלר מול זוג נעליים מבית חרושת, האם תדע לשער כמה מרוויח הסנדלר מכל נעל שהוא מכין וכמה מרוויח מנהל בית החרושת מכל נעל היוצאת מהמכונה שלו? התהרהר האברך ואמר: לדעתי הסנדלר מרוויח על כל זוג נעליים סכום של חמש עשרה רובל, ואילו מנהל בית החרושת מרוויח על כל נעל סכום של עשרה רובל.

החפץ חיים הקשיב בדריכות לתשובותיו המפורטות של האברך, ומשסיים שאל אותו שאלה מתבקשת: אם אכן הוא כדברך שהסנדלר מרוויח על כל זוג נעליים יותר מאשר הבעלים של בית החרושת, איך ייתכן שהסנדלר מרוויח את לחמו בקושי רב, עני ואביון הוא, ואילו מנהל מפעל הנעליים הוא עשיר מופלג ביותר?

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

השבוע במדור:

בנו בית הכנסת חדש ויש להם ספר תורה, ומבקשים מנדיבי לב לתרום לריהוט הפנימי ולצרכי בית הכנסת, מה עדיף, א. האם ארון קודש? ב. האם ספרי לימוד ש"ס ופוסקים מפרשי הש"ס? ג. האם תאורה לכל בית הכנסת והחדרים הנלווים וגם נרות לשמון לפני העמוד? ד. האם ספסלים ושלחנות? ה. האם אינסטלציה, לברזים, למים | האם ראוי להתפלל על החולה הסובל יסורים נוראים - שימות | האם מברכים על טבק העשוי להריח, או על מי בושם ומפיצי ריח טוב

הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א
רבה של שכונת רמת אלחנן בבני ברק

בנו בית הכנסת, ומבקשים תורמים לריהוט הפנימי, במה יבחר

שאלה: בנו בית הכנסת חדש ויש להם ספר תורה, ומבקשים מנדיבי לב לתרום לריהוט הפנימי ולצרכי בית הכנסת, מה עדיף, א. האם ארון קודש? ב. האם ספרי לימוד ש"ס ופוסקים מפרשי הש"ס? ג. האם תאורה לכל בית הכנסת והחדרים הנלווים וגם נרות לשמון לפני העמוד? ד. האם ספסלים ושלחנות? ה. האם אינסטלציה, לברזים, למים, וחדר נוחיות? מהו סדר העדיפויות?

תשובה: נאמר בפרשת בהעלותך (במדבר ח, ב) "דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלתך את הנרת וגו'. ופרש"י (שם) למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת הנשיאים, לפי שכשראה אהרן חנוכת הנשיאים חלשה דעתו, שלא היה עמהם בחנוכה, לא הוא ולא שבטו, אמר לו הקדוש ברוך הוא חייך, שלך גדולה משלהם, שאתה מודליק ומטיב את הנרות.

והקשה הרמב"ן (שם) ולא נתברר לי למה נחמו בהדלקת הנרות, ולא נחמו בקטורת בקר וערב ששבחו בו הכתוב (דברים לג י) ישימו קטורה באפך, ובכל הקרבנות, ובמנחת חביתין, ובעבודת יום הכפורים שאינה כשרה אלא בו, ונכנס לפני ולפנים, ושהוא קדוש ה' עומד בהיכלו לשרתו ולברך בשמו, ושבטו כולם משרתי אלהינו. ועוד מה טעם לחלישות הדעת הזו, והלא קרבנו גדול משל נשיאים, שהקריב בימים ההם קרבנות הרבה כל ימי המלואים.

וביאר הרמב"ן, אבל ענין ההגדה הזו לדרוש רמז מן הפרשה על חנכה של נרות שהיתה בבית שני על ידי אהרן ובניו, רצוני לומר חשמונאי כהן גדול ובניו. ובלשון הזה מצאתיה במגלת סתרים לרבינו

הרי שעדיף לתרום את האפשרות השלישית של תאורה לבית הכנסת והחדרים הנלווים, אם בכלל התאורה גם פמוטים לחנוכה, שהם עדיפים וקודמים.

אך אין משם ראייה גמורה, כי לא אספו כסף אז לספרים, ואם כן יתכן בימינו כסף לספרים, כמבואר ברא"ש (ריש הלכות ספר תורה) וכן פסק בשו"ע (יו"ד סימן ער ס"ב), שבימינו מקיימים מצות כתיבת ספר תורה בכתיבת ספרים, כיון שאין רגילות ללמוד מהספר תורה, וכמבואר בגמרא מסכת כתובות (דף נ ע"א) וצדקתו עומדת לעד, רב הונא ורב חסדא, חד אמר: זה הלומד תורה ומלמדה, וחד אמר: זה הכותב תורה נביאים וכתובים ומשאלין לאחריים.

אמנם יעו"י בחשוקי חמד עמ"ס נדרים (דף לו ע"ב) בדבר השאלה, מה לתרום לבית הכנסת, "כתובים" על קלף או ש"ס? והשבנו שם ששמעתי שגייסי מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל הורה לאחד שבא לתרום ספרים לבית המדרש, שיתרום כתובים על קלף, מפני שאם יתרום ש"ס או שאר ספרים, הרי שכשיבוא משיח צדקנו במהרה בימינו, ויחזור הדין לדברים שבעל פה אי אתה רשאי לכותבן, יגזו את כל התורה שבעל פה, ולכן עדיף לתרום כתובים על קלף שהם ישארו אף לעתיד לבוא, ע"כ, ולכאורה הרי זה כסברת הרמב"ן, שעדיף דבר הקיים לעולם, שנרות חנוכה יהיה גם בזמן שאין בית המקדש. וכעין זה גם מגילה על קלף יהיה גם כשיתבטלו הספרים.

אמנם יתכן שעדיף לתרום לאינסטלציה וחדר נוחיות, וזאת על פי המבואר בביאור הלכה (סימן ג ד"ה יאה) וז"ל: ראיתי באיזה מקומות שמתעצלין בבניית בית הכסא לרבים, ויש על ידי זה כמה מכשולות שמלבד שחסר על ידי זה מדת הצניעות עוד באין עי"ז לכמה קלוקלים... ע"כ מצוה רבה לסייע בזה כדי להסיר המכשולות האלו מישאל ויזכירו את שמו יתברך בקדושה. א"כ אולי עדיף לתרום לאינסטלציה ולנוחיות.

נסים, שהזכיר האגדה הזו ואמר, ראיתי במדרש כיון שהקריבו שנים עשר שבטים ולא הקריב שבט לוי וכו', אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה דבר אל אהרן ואמרת אליו, יש חנכה אחרת שיש בה הדלקת הנרות ואני עושה בה לישראל על ידי בניך נסים ותשועה וחנוכה שקרויה על שמם, והיא חנכת בני חשמונאי, ולפיכך הסמיך פרשה זו לפרשת חנכת המזבח.

וראיתי עוד בילמדנו (תנחומא בהעלותך ה) וכן במדרש רבה (טו ו), אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה, לך אמור לאהרן אל תתירא, לגדולה מזאת אתה מוכן, הקרבנות כל זמן שבית המקדש קיים הן נוהגין, אבל הנרות לעולם אל מול פני המנורה יאירו - וכל הברכות שנתתי לך לברך את בני אינן בטלין לעולם. והנה דבר ידוע שכשאין בית המקדש קיים והקרבנות בטלין מפני חורבנו אף הנרות בטלות, אבל לא רמוז אלא לנרות חנכת חשמונאי שהיא נוהגת אף לאחר חורבן בגלותנו. וכן ברכת כהנים הסמוכה לחנכת הנשיאים נוהגת לעולם, דרשו סמוכין לחנכת הנשיאים מלפניה ומלאחריה בכבודו של אהרן שלא נמנה עמהם, ע"כ.

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

הגאון רבי אשר וייס שליט"א

בעל מנחת אשר

ראש בית המדרש 'דרכי תורה' ואב בית דין 'דרכי הוראה'

אולם אנן דור יתום אין אתנו נביא ולא ידענו עד מה לשפוט אם כלתה הרעה אם לאו.

והנה באג"מ כתב שם עוד דאם נקבל את דברי הר"ן א"כ פטורים אנו מהצלת הנפש אחר שמבקשין אנו לקרב מיתתו ומתוך כך חידש דחולה חסר תקוה ומדוכא ביסורים אין חייבין להשתדל בהצלתו.

ולענ"ד לאו הא בהא תליא דאף שמצווים אנו להצילו בכל דרך ולהאריך חייו חיי שעה אפשר שנתפלל שישתלק מן העולם ואין בהתפלה סתירה למצות ההצלה דאף שמצווים אנו להחיות בהשתדלות טבעית מותר להתפלל שימות והקב"ה כטוב בעיניו יעשה. שוב ראיתי בשו"ת מנחת שלמה (ח"א סימן צ"א אות כ"ד)

שכתב כדברינו בשיטת הר"ן דאף אם מצווין אנו להשתדל בהצלה מ"מ באותה העת הותר אליבא דהר"ן להתפלל על החולה שימות, ע"ש. ומעודי תמהתי בסברת האג"מ, דאם אכן לא התיר הר"ן תפילה זו אלא לנביאים ולחכמים הו"ל לפרש דבריו כלפי מה הדברים אמורים, ומדשתקי רבנן ש"מ לא ניחא להו. ועוד, מדדברי חז"ל משמע דאף בזמנם ובדורם דור המאורות, לא היו הכל בקיאים בתוצאת התפילה אם תקבל אם לאו, כי אם היחידים כרבי חנינא בן דוסא (ברכות ל"ד) שהיה יודע לדקדק ולבחון בתפילתו אם שגורה בפיו, ונראה יותר דאף דלשיטת הר"ן אכן יש שמתפללים על החולה שימות לא קבעו הלכה כמותו כנ"ל.

ונראה לכאורה דגם אין ראוי להתפלל על החולה בסתם "שירחמו עליו מן השמים" אם לרפואה אם בסילוקו מן העולם, דהא קבעו חכמים מטבע של תפילה לבקש ולפרט כל צרכי האדם ובקשת צרכיו והוא סוד י"ח ברכות דתפילת העמידה שתיקנו אנשי כנסת הגדולה ברוח קדשם ועומק בינתם לכלול את כל צרכי האדם בכלל ובפרט, (וראה בזה באורך בזה"ק ריש וישלח שפירש כמה צריך לפרש ולפרט כל צרכיו בתפילה, והוא מאמר יעקב אע"ה "הצילני נא מיד אחי מיד עשו", וכ"ה באור החיים ריש ואתחנן, עיי"ש).

כי תרופה למכתו זולת שימות. ואפשר עוד דלא שייך היה שיתפללו לרפואתו דהלא אחר שירפא ישוב ויצטער על אובדן התורה וממילא ישוף מדעתיה שנית לכן התפללו שימות, הן צרי אין בגלעד לחבוש את מכאובו הגדול של רבי יוחנן על ביטול התורה ואבדן כלי מלחמתה.

ולהלכה לא מצינו שזוכרה הלכה זו בדברי הפוסקים מלבד בערוך השולחן יו"ד סי' של"ה ס"ג שהביא את דברי הר"ן, ולענ"ד לא היה לו להביא הלכה זו אחר שהשמיטוה הפוסקים במכוון, דהלא פליגי רבוותא אחידוש זה וכדחזינן שנדחק הרא"ש שם בפירוש דברי הגמ' ולא ניח"ל בפי' הר"ן.

אמנם הירושלמי 'במות מ"ה ע"א איתא דר' אדא בר אבהו נולד לו תינוק מהול ונעשה פצו"ד ולאידך מ"ד נעשה כרו"ש והתפלל והתענה עליו שימות, וכ"ה בירושלמי שבת פ"ח ע"א, הרי מעשה רב שמותר להתפלל על המצטער שימות, וצ"ע.

וראה בשו"ת אגרות משה (ח"מ ח"ד סי' ע"ד) שנשאל אם שרי לנהוג למעשה כדברי הר"ן ולהתפלל לקרב מיתתו של חולה, ועיי"ש שהשיב דאין ראוי לנהוג כן משום שאין תפלה זו מותרת רק במקום שידענו דלא יועילו עוד התפילות להחיותו, ובימים הראשונים אכן היו בקיאים בזה

האם ראוי להתפלל על החולה הסובל יסורים נוראים - שימות

שאלה: האם ראוי להתפלל על החולה הסובל יסורים נוראים - שימות, ויגאל מיסוריו?

תשובה: כתב הר"ן (בדרים מ' ע"א) וז"ל "נראה בעיני דה"ק, פעמים שצריך לבקש רחמים על החולה שימות כגון שמצטער החולה בחליו הרבה ואי אפשר לו שיחיה, כדאמרין בפרק הנושא (כתובות ק"ד ע"א) דכיון דחזאי אמתייה דרבי דעל כמה זימנין לבית הכסא ואנח תפילין וקא מצטער אמרה יהי רצון שיכופו העליונים את התחתונים, כלומר דלימות רבי" (ולכאורה יל"ע מדחזינן דרבנן לא חדלו מתפילתם ש"מ אין מתפללין על החולה שימות, ומה ראה הר"ן להביא ראייה מאמתיה דרבי ולא מחכמי ישראל שלא נהגו כמותה, ושמא יש לדקדק מדאמר ד"חזאי אמתייה דרבי" היינו שראתה בצערן עד כמה מדוכא הוא ביסורין, משא"כ חכמים שרוין היו בתפילתם בביהמ"ד ולא ראו מידת צערן של רבי עד כמה גדולה היא).

וראה שם שפירש הר"ן בזה את דברי הגמ' דתנן "כי אתא רב דימי אמר כל המבקר את החולה גורם לו שיחיה וכל שאינו מבקר את החולה גורם לו שימות, אילימא כל המבקר את החולה מבקש עליו רחמים שיחיה וכל שאין מבקר את החולה מבקש עליו רחמים שימות, שימות סלקא דעתך, אלא כל שאין מבקר חולה אין מבקש עליו רחמים לא שיחיה ולא שימות" וביאר הר"ן דלעיתים ראוי להתפלל שימות החולה, ולכן כל שאינו מבקר החולה אינו יודע אם ראוי להתפלל שיחיה אם שימות.

ולכאורה נראה היה להביא ראייה מאמרם (ב"מ פ"ד ע"א) דכד נח נפשיה דר"ל נצטער רבי יוחנן עד דשף מדעתיה ובעו רבנן רחמי עליה ונח נפשיה הרי שחכמים התפללו על ר' יוחנן שימות. ושמא לא התפללו שימות אלא שהקב"ה יתרחם עליו, וקוב"ה הרופא כל בשר ידע אל נכון

קו 'מחברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש

תשובות אקטואליות

מבית הוראה אביר יעקב

הרה"ג ר' אהרן מרדכי גרין שליט"א
רב ומו"צ דקהלת לעלוב בית שמש

האם מברכים על טבק העשוי להרית, או על מי בושם ומפיצי ריח טוב

שאלה: האם מברכים על טבק העשוי להרית, או על מי בושם ומפיצי ריח טוב.

תשובה: א. כתב בשו"ת הלכות קטנות (ח"א סק"א, הו"ד באר היטב שם ס"ק י"ג) שאין מברכים על טבק ברכת הריח, דהנזול עצמו יש אומרים שנחשב לריח שאין לו עיקר, ובפרט שלאחר שפיתתם לטבק הוא מתייבש, והריח שנשארו בטבק ודאי נחשב אין לו עיקר. ב. הוראת הגרש"ז אויערבאך [הו"ד בשש"כ

פס"א הע' לב] שלא לברך ברכת הריח על כל סוגי הבושם שנעשו מריח לא טבעי, כי רובם מיוצרים מדברים שאין מריחים כלל. וגם דנחשבים לריח שאין לו עיקר. (ילקוט יוסף שם ס"ג, ושו"ת אבני ישפה ח"ב סט"ז).

ג. כתב השו"ע [סי' רי"ז ס"ב]: אין מברכין על הריח אלא אם כן נעשה להריח. ולכן אין מברכים על

מפיצי ריח שנתונים בבית הכסא, ועל סבוני בושם העשויים לנקיון, ועל תכשירי כביסה המפיצים ריח טוב, לפי שאין עשייתם כדי להריח בהם, ועוד, לפי שנחשב לריח שאין לו עיקר, כנראה לעיל. (שו"ת אבני ישפה שם, וזאת הברכה ע' 177 בשם הגרי"י פישר).

שאלות ניתן לשלוח למייל: rav@abiryaakov.com

לילזת שישי ושבת זה אור החיים המבואר

אור החיים המשולב

תמצית עשירה ממדורי הביאור 'מאורי אור' ו'ילקוט מאורי החיים' ביאור משולב שזור באומנות בית המלכים 'אור תורה' 'מורת חיים' הישרות. ציונים ומקורות עימוד מרהיב עין

אור החיים המבואר

10 כרכים של מתיקות נצחית: הביאור המקיף על כל ספר האור החיים" הק 'מאורי אור' - מאיר עיני הלומד 'מאורי החיים' - מקורות מחדל ביאור רש"י עימוד מרהיב עין

חיים של תורה

ארה"ב: 437-0054 (718) | איוופה: 0176-8806-44-20-20
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

פניני הלכה' מתוך תלמוד בבלי
המבואר מתיבתא על סדר הדף
היומי שילמד השבוע

פניני הדף היומי

מסכת בבא מציעא דף קטז-קיט

מסכת בבא בתרא דף ב-ד

יכול לתרום ספרי אגדה או ספרי הלכה מה יעדיף

בגמ': והא רבא אפיק זוגא דסרבלא וספרא דאגדתא וכו' (בבא מציעא קטז, א).

שאלה. אדם הרוצה לתרום לבית הכנסת ספרים, לקיים בהם מצות כתיבת ספר תורה, לעלוני נשמת אביו, הוא יכול לתרום ספרי אגדה המושכים את הלב שבהם יהנו כולם, ויכול לתרום ספרי הלכה שמהם יהנו בעיקר התלמידי חכמים, מה יעדיף?

תשובה. נראה שיקנה ספרי הלכה, וזאת על פי לשון התוס' בבבא מציעא דף קטז ע"א (ד"ה והא) שכתבו וא"ת דהכא משמע דספרים עשויין להשאיל ולהשכיר אפילו ספרא דאגדתא, כל שכן שאר ספרים כדאמר בכתובות (דף נ ע"א) וצדקתו עומדת לעד זה הכותב ספרים ומשאילן לאחרים. הרי מבואר בדברי התוס' דהפסוק וצדקתו עומדת לעד, נאמר על ספרי הלכה ולא על אגדה.

וכן כתב מו"ח מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל (הערות) שמבואר בתוס' דמה שאמרו וצדקתו עומדת לעד, יותר פשוט שזה קאי על ספרי שמעתתא מעל ספרי אגדתא, כיון שעיקר מצוות תלמוד תורה, הוא בגמרא והלכה.

אך יתכן שדברי התוס' אמורים באופן שמספר הלומדים בזה או בזה שווים, אבל אם יודע שבספרי אגדה יהיו יותר לומדים, אולי יעדיף האגדה, וזאת על פי מה שכתב הר"ן (ביומא, הו"ד בב"י סימן שכח) לענין חולה בשבת דמוטב לשחוט לו מלהאכילו נבילה, משום דלאו דאכילת נבילה יעבור על כל כוית, ואיסור שחיטה הוא חד פעמי, והרבה איסורים קלים חמורים יותר מאיסור חמור אחד. ואולי גם במצות הרבה מצוות קלות עדיפות על מצוה אחת גדולה (חשוקי חמד).

'יוסף' ו'יוסי', שם אחד או שני שמות

בגמ': ר' אלעי משום ר' חייא בר' יוסי אמר התחתון מתקן, וסימן ויוסף הורד מצרימה (בבא מציעא קיז, א). וברש"י פירש 'יוסף הורד, תרגומו איתחת, ר' חייא בר' יוסי אמר תחתון'.

בספר 'פניני רבינו הגר"ז' (עמוד לח) דן להוכיח נגמ' זו שיוסף ויוסי שם אחד הוא שהרי כסימן ל'יוסי' הובא השם 'יוסף'.

אך דחה ראיה זו משום שברש"י וברא"ש שם גרסי' ר' חייא בר' יוסף וא"כ שפיר הו' סימן מ'יוסף' ל'יוסף', ועיי"ש עוד שהוכיח כדעת הרב מבריסק שהורה כי יוסף ויוסי הם שני שמות חלוקים.

אמנם ביבמות (כד). אמרו 'יקום על שם אחיו לנחלה אתה אומר לנחלה או אינו אלא לשם, יוסף קורין אותו יוסף וכו', וברש"י שם פירש 'שם היה שם המת יוסי קורין לזה יוסי', הרי מפורש בדעת רש"י דיוסף ויוסי חד הם.

מבואר בנו"ב (מהדו"ת יו"ד סי' קנד, הו"ד בפ"ת חו"מ סי' רעג סק"א) שמחדש ששייך ענין הפקר ביחס לאדם אחד בלבד, אף לדעת בית הלל (פאה פ"ו מ"א) שלבית הלל לא הו' הפקר עד שיהא הפקר לכל, היינו דווקא אם מפקירו לרבים, אבל אם מפקירו לאדם אחד או לשנים הנמצאים כאן ויכולים לזכות בו הרי זה הפקר גמור, וכ"כ המג"א (או"ח סי' תמח סק"ד). אולם בשו"ת חתם סופר (יו"ד סי' שיז) ובערוך (חו"מ סי' רעג ס"ו) כתבו לחלוק על יסוד זה. וע"ע ברש"ש (לעיל כז. ד"ה אפקורי).

לענין נוסף כתב האחיעזר (ח"ג סי' מא אות א) להוכיח מסוגיין שהפקר לחצי חפץ מועיל, עיי"ש מה שכתב בזה.

ובהגהות הגר' אליהו גוטמאכער (ברכות ד: שבת י.) דן בחילופי יוסף יוסי מכמה מקומות בש"ס והכריע 'שמדרך אהבה היו לפעמים מקצרים, ושבש"ס בבלי נקרא יוסף וברושלמי יוסי'.

וע"ע בספר כתר שם טוב (ח"ב עמוד קיב) שהביא מכמה פוסקים שאין חשש לקרוא לאדם בקיצור שמו, אמנם הביא מספר טעמי המנהגים (ליקוטים דף תקנה) בשם ספר נזיר ה' שהרה"ק רבי שמעלקא מניקלשברוג היה בן ב"ן שנה בפטירתו, והיה לוי, כשמואל הנביא שגם היה לוי ונפטר בגיל הנ"ל, ואמר שהוא גלגול שמואל הנביא ואם לא היו משנים את שמו מ'שמואל' ל'שמעלקא' היה זוכה ממש להגיע לכל המעלות כמו שמואל הנביא, ועכשיו ששינו את שמו מ'שמואל' ל'שמעלקא' נשאר 'שמעלקא'.

וכן הביא את דברי רבינו בחיי (בראשית ה כח) שכתב, ומה שקרא את שמו 'נח' היה לו לקרותו 'מנחם', לפי הענין שאמר 'זה יִנְחַמְנוּ מִפְּנֵי שְׁנוֹי', אבל יתכן לפרש כי המ"ם מובלעת, ועקר השם הוא 'נחם' וכו', כי כן משפט הכתובים בהרבה שמות לקצר המלה, ויהיה טעם הקצור כדי שיהיה שם 'נח' כולל 'חן', כמו שנאמר ונח מצא חן בעיני ה'.

הפקר לחצי חפץ ולאדם אחד

במשנה: אמר רבי שמעון כל שהעליון יכול לפשוט את ידו וליטול הרי הוא שלו והשאר של תחתון (בבא מציעא קיח, ב).

במשנה מבואר דעת ר"ש על שתי גנות זו על גבי זו והירק בנתיים שכל שהעליון יכול לפשוט את ידו וליטול הרי הוא שלו והשאר של תחתון. ברש"י (ד"ה והשאר) כתב 'ועליון הוא גופיה אפקורי מפקר להו לגביה שגנאי הוא לו ליטול רשות ליכנס לתוך של חבירו וללקוט'.

בתפארת יעקב (על המשניות) כתב לדון להוכיח מכאן ששיך הפקר לאיש אחד, ועניין זה

אם מותר ללמד גוי דיני ממונות

בגמ': אמרוה קמיה דשבור מלכא אמר להו אפריון נמטייה לרבי שמעון (בבא מציעא קיט, א).

ובשו"ת שרידי אש (ח"ב סי' נו אות י) כתב לדייק מסוגיין שדברים שהם בכלל 'דינים' שעליהם נצטוו בני נח, מותר ללמד לעכו"ם, ולכן מותר ללמד דברים מהלכות נזיקין וכו"ב. והוכיח כן מסוגיין ממה שאמרו דינים לפני שבור מלכא שהיה מלך פרס וכמבואר ברש"י שהיה בקי בדינים.

ואכן כדיוק זה כתב גם המהר"ץ חיות בסוגיין בביאורו כיצד מסרו דברי תורה לעכו"ם, וכן כתב היערות דבש (ח"ב דרוש טז ד"ה והנה יש).

אך בעין אליהו על סוגיין (ד"ה אמרוה) הביא דברי המהר"ץ חיות, והקשה עפ"י מדרש שמבואר בו שאף שהם מצווים על הדינים מ"מ הדינים שלהם הוא כפי מה שישכמו ביניהם ואסור ללמד להם דינים, וכמו שאמר הכתוב 'לא עשה כן לכל גוי ומשפטים בעל ידעום', ולכן ביאר שבסוגיין אין הכוונה שלימדו את השבור מלכא הלכות, אלא שסיפרו לו את המעשה שפסקו כר"ש.

שתכלת דומה לרקיע, עיין רשב"ם (שמות כח לא). במעלת צבע התכלת כתב הרמב"ן (במדבר טו לח) 'והדמיון בשם גם הגוון תכלית המראות, כי ברחוקם יראו כולם כגוון ההוא, ולפיכך נקרא תכלת', ויש שביארו בדבריו שצבע תכלת נקרא כך מפני שהוא בעצמו תכלית כל המראות, שכאשר אדם מסתכל לאין סוף, שאין לפניו דבר חוצץ, סוף ראייתו הוא תמיד צבע תכלת, וכל הדברים ככל שהם מתרחקים מן העין צבעם הולך ונהיה יותר ויותר תכלת, ודבר זה יכול כל אחד לבדוק בראיית הרים למשל, שכל הרחוק הרחוק יותר יראה יותר תכלת, ולכן נראה הים תכלת, וכן השמים אף על פי שהם בעצמם אינם תכלת כלל, כי כל תכלית מראהו הוא תכלת וזהו שתכלת דומה לים. ועיין בריקאנטי (שם טו לו) שהאריך בזה.

ועיין ברבינו בחיי (שמות כח טו) שביאר את ענין צבעי אבני החושן, ועל אבן הספיר כתב שאבן זו היא בצבע תכלת, והיא כנגד שבט יששכר, וניתנה להם לפי שהיו גדולים בחכמת התורה שנאמר (דברי הימים א יב) ומבני יששכר יודעי בינה לעתים וגו', ולוחות התורה של סנפיריגונו היו, וכן מצינו במתן תורה (שמות כד) ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר. וידוע כי נפש בעלי התורה צרורה בצרור החיים תחת כסא הכבוד שכתוב בו (יחזקאל א כו) כמראה אבן ספיר דמות כסא, וצבע זה של תכלת אינו צבע של גאווה כצבע של אדמיות או צבע ירקות שקורין גרי"ן ששניהם צבעים של גאווה, אבל התכלת צבע של ענוה ושפלות נאה לבחורים ונאה לזקנים, וזהו שכתוב (ישעיה נז טו) מרום וקדוש אשכון ואת דכא ושפל רוח. וסגולת אבן זה שהוא טוב לאור העינים, ולכך מעבירין אותו על העינים.

הגרי"ח פאלאג'י בספרו נפש חיים (מערכת ג אות ל) כתב שהישמעאלים בחרו להם את הצבע הירוק להיות להם למעלה, ועשיו בחר את הצבע האדום, ואילו ישראל בחרו את הצבע הלבן, והאריך שם בטעם העניין, וכן האריך בטעם שמלבוש ת"ח הוא תכלת צבע הענוה (כנ"ל מרבינו בחיי), להורות שלימוד התורה צריכה להיות בענוה ויראה וכו'.

ראיה זו מזקת ליי. וכעין זה מבואר בתורת חיים (ב"מ פד. ד"ה מה) שכתב, שאם יש דבר המפסיק בין העין לבין הדבר הנראה לו, אין השפע הרע יכול להגיע אליו ולהדבק בו, [ולכך לא שולט עין הרע בדגים שבים, אע"ג שהן נראין תוך המים, כיון שהמים מכסים אותן ומפסיקים בין העין לביניהם, אין שפע המזיק יכול להגיע אליהם ולהדבק בהן].

אולם לדעת ספר הברית (ח"א מאמר יז פ"ג) אדרבה, עין הרע מסוכן יותר דרך זכוכית. וכך כתב, וידוע תדע דבר נפלא כי בכי יותן עין הרע דרך החלון והזכוכית הוא יותר מסוכן ופועל רע יותר מאם היה מגיע על ידי עין רואה בלי חלון, כענין השמש העובר דרך הזכוכית הגבנונית רצה לומר (ברען גלאז) ששורף בכל אשר יפול עליו הנקודה תיכף, לכן ראוי להזהר בחלון היוצא לרשות הרבים לעיני כל העם, וה' ישמור עמו ישראל לעד, וצל אל יהיה לנו כסות עינים, את הטוב נקבל ואת הרע לא נקבל, ע"כ.

השפעת צבע 'תכלת' על האדם

בגמ': איכא דאמרי באבני כוחלא שישא ומרמא אפיק שפה ועייל שפה כי היכי דנקביל סידא סבר למשעייה בדהבא אמרו ליה רבנן שבקיה דהכי שפיר טפי דמיחזי כי אידוותא דימא (בבא בתרא ד, ב).

בסוגיין מסופר על הורדוס שבנה את בית המקדש בשיש צבועים בגווני ירוק לבן וכחול. כשחשב לצפות את השיש בזהב, אמרו לו רבנן שלא יעשה זאת, כיון שדומה לגלי הים, וביאר רש"י שגלי הים הם נעים ונדים, והעין מתעששת בראייתן.

במהרש"א (ד"ה דהכי) ביאר זאת עפ"י דברי ר' מאיר במנחות (מג'): 'מה נשתנה תכלת מכל מיני צבועינין מפני שהתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע לכסא הכבוד'. ועיין בתורת חיים (ד"ה דמיחזי) מה שביאר בזה.

כיוצא בזה ביארו הראשונים בטעם שהמעיל של הכהן גדול היה עשוי כולו מתכלת, מפני

וע"ע בשדי חמד (פאת השדה מערכת א כלל קב) שדן אם מותר מותר ללמד לעכו"ם את שבע המצוות שלהם, עיי"ש. בעניין לימוד תורה לעכו"ם ראה עוד בפניני הלכה כתובות (כח:): ובבא קמא (לח.).

מחיצת זכוכית בחצר השותפים

במשנה: השותפין שרצו לעשות מחיצה בחצר בונין את הכותל באמצע מקום שנהגו לבנות גויל גזית כפיסין לבינין בונין הכל כמנהג המדינה. (בבא בתרא ב, א).

במשנתנו מבואר דין ה'מחיצה' בחצר השותפים, מאיזה סוג היא עשויה, מקומה, ועל מי מוטל לבנותה.

בפוסקים דנו על שותף שרצה לעשות מחיצה מזכוכית בינו לבין שותפו, האם היא בכלל 'מחיצה' למנוע מהיזק ראייה.

מרון הבית יוסף בתשובותיו (אבקת רוכל סי' קכא) כתב שאף מחיצה מזכוכית הרי היא מחיצה להיזק ראייה, וזאת מפני שהיא מפסקת וחוצצת בפני העין, ובלבד שתהיה סתומה יפה ולא יהיה בה שום נקב שיהיה בו היזק ראייה.

עוד כתב שאף אין לחוש שמא ברוב הימים תשבר מחיצה זו, שהרי אף מחיצת קנים מספקת למנוע היזק ראייה כמבואר ברמב"ם (שכנים פ"ב הט"ו), וזאת על אף שמחיצת קנים עשויה להישבר בזמן מועט כמו מחיצת זכוכית, ואדרבא אפשר יותר מתקיימת מחיצת זכוכית מפני שנוזהר עליה שלא תשבר.

בסיום דבריו הוסיף האבקת רוכל וכתב, וראיתי במקומות הרבה שעושים שבכה של ברזל לפניו להגן בפני אבנים שזורקים הנערים לפעמים, וכן נכון לעשות.

ובפתחי תשובה (סי' קנד סק"ט) כתב שדברי האבקת רוכל אמורים באופן שהזכוכית אינה שקופה ממש כעין שלנו, שבוה צ"ע שהרי ודאי יש בה היזק ראייה, אלא מדובר כעין הזכוכית שהיתה בימי הביניים שהיתה רק להביא אורה ואי אפשר להסתכל דרכה.

ועיין גם בתורה תמימה (דברים כג הערה עג) שכתב שמחיצת זכוכית לא מועלת להיזק ראייה, והוכיח זאת מדברי הגמ' בברכות (כה:): אמר רבא, ערוה בעששית אסור לקרות ק"ש כנגדה, מאי טעמא, ולא יראה בך ערות דבר אמר רחמנא. והיינו שאף דבר המכוסה בזכוכית הוא בכלל 'ולא יראה', שכיסוי זכוכית אינו כיסוי.

אולם בעל דובב מישרים (הערות על שו"ע חו"מ נדפס במוריה גליון רפא) הסיק מדברי האבקת רוכל שבהבטה ע"י בתי עינים [משפטיים] אין חשש לעין הרע, ועל כן כתב במה שמבואר בשו"ע (חו"מ סי' שעח ס"ה) שאסור לעמוד על שדה חבירו בשעה שעומדת בקמותיה, שאין איסור אם מסתכל דרך בתי עינים.

ובשו"ת דובב מישרים (ח"א סי' קכד) מבואר עניין נוסף העולה מתוך דברי האבקת רוכל, וכתב שאף שראיה דרך זכוכית היא בכלל ראייה, מ"מ שליטת העין אינה פועלת בהסתכלות דרך זכוכית, ולפי זה דן במנהג הצדיקים שאינם מקדשים על יין שעכו"ם ראה אותו, כיצד יש לנהוג כשהיין היה בכלי זכוכית והגוי ראה את היין דרך הזכוכית, אם

ש"ס ענין והדר מיוחד

מהדורה מיוחדת, תלמוד בבלי מעוקד בתוספת מדור שינון 21 כרכים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחניות הספרים המובחרות

הגה"צ רבי חיים מוואלאזין זי"ע

בעל 'נפש החיים' י"ד סיון תקפ"א

מכתב זה כקודמיו נגנז במגירת השולחן ואילו הבחור המתמיד לא שמע כלום על האבלות אשר עליו היה לנהוג.

לאחר ימי השבעה כבר השתנה סגנון הכתיבה של האמא. האלמנה הכאובה כעסה על התעלמות בנה מכל אותם המכתבים שהריצה אליו. היא לא יכלה לשאת את העובדה כי בנה לא בא להפרד מאביו בטרם פטירתו ואף לא בא לשבת עמה שבעה. הפעם כבר היה תוכן הדברים טעון יותר. האלמנה גערה בבנה נמרצות על חוסר האכפתיות ועל כך שלא זו בלבד שהוא אינו עושה כדבריה וחוזר לביתו, אין הוא אפילו מטריח את עצמו לענות על המכתבים. גם את המכתב הזה הטמין רבי חיים, ואצל הבחור המתמיד עולם כמנהגו נוהג.

המכתב ששינה את החלטתו של רבי חיים היה המכתב הבא בה האלמנה מנסה שוב לעורר את 'לב האבן' של בנה לבוא לעזרתה. היא מספרת לו במכתב שבעוד שהיא עסוקה באבלה הפרטי על פטירת בעלה ואבי ילדיה, התרגשה ובאה צרה נוראה על העיירה שקוד, וכל רחוב מגורי היהודים עלה בלהבות אש עצומות. השריפה הקשה כילתה את הבתים, ועתה, לא זו בלבד שאין לה וילדיה קורת גג משל עצמם כדי להניח את ראשם, הנה גם אין מי שיכול לעזור ולסייע בידם, שהרי הכל טרודים בנזקי השריפה.

האלמנה מתוודה בפני בנה שהיא כבר הספיקה להתחרט על מכתביה הקודמים. היא השלימה עם כך שבנה יושב ולומד בהתמדה, ואף הצטערה על כך שביקשה לעקור אותו מספסלי הישיבה. אולם עתה, היא סבורה, שהגיעו מים עד נפש. מצויה היא ללא בית וללא מזון, אלמנה סוערה היא ואין איש המתייצב לעזרתה. באין מנוס, מבקשת האם מבנה שירחם עליה ויבוא לתמוך בה.

התכופך רבי חיים וחיטט בעומקה של מגירתו עד שמצא את כל מכתביה של האמא, ומשהיו כולם בידו שלח לקרוא לבחור יוסף שייכנס לחדרו. בפנים חתומות הושיט רבי חיים לתלמידו את ערמות המכתבים והורה לו לקרוא בהם לפי סדר כתיבתם.

כבר במכתב הראשון החלו עיניו של הבחור יוסף פיימר לזלוג דמעות חמות, ובכיו הלך והתגבר ככל שקרא במכתבים ולמד על צערה ויגונה של אמו האומללה, על התאלמנותה הקשה ועל שריפת ביתה. יודע היה הבחור את ההלכה והוא ביקש לנהוג תיכף את דין שמועה רחוקה. הוא חלץ את נעליו והתיישב על הרצפה גועה בבכי תמרורים, עליו, על אביו ועל אמו, ועל אחיו...

לאחר שנרגע מעט מבכיו הסוער פתח הבחור ושאל את רבו הגדול שיושב מולו ומשתתף בצעריו: ילמדנו רבינו את אשר אירע כאן. הנה מה שהעלמתם ממני את המכתבים הראשונים, מבין אנכי כי סברתם בזה הייתה שלא אנטוש את היכל הישיבה ואוכל להמשיך ללמוד כראוי, שהרי אין

התורה ועל העבודה בהיכלה של ישיבת וולוז'ין עד שתפס את מקומו כאחד המיוחד מבין תלמידי הישיבה. מתמיד עצום היה, שוקד על משנתו ומשים לילות כימים בעמל התורה. גם מוח מבריק היה לו, והכל ידעו שעדיין לגאון ולתפארת וכי עתיד הוא להתעלות ולצמוח לאילנה ברבא בכרם בית ישראל.

רבי חיים מוולוז'ין קורא במכתב את בקשת האמא האומללה וליבו נכמר. האמא מתארת לבנה את מצב המשפחה ברוכת הילדים ואת מחלתו הקשה של האבא שמונעת ממנו לצאת לעבודה כהרגלו ולהביא טרף לבניו. מחוסר ברירה, נאלצת האמא לבקש מהבן שישגור את הגמרא בוולוז'ין ויחזור לבית בשקוד בכדי להצילם מחרפת רעב.

בהחלטה איתנה לוקח רבי חיים את המכתב ומטמין אותו עמוק במגירת שולחנו, והוא אינו אומר כלום לבחור על המכתב ששלחה לו אמו. לאחר מכן לוקח רבי חיים כמה שטרות של כסף, עוטף אותו במספר עטיפות מחשש עינא בישא, ושולח את המעטפה לביתה של מרת גליקא, כדי שיהיה לה לפרנסת הבית.

חולף חודש ואל שולחנו של רבי חיים הגיע מכתב נוסף בכתב ידה של האמא. הפעם היא מבשרת כי מצבו של האבא מתדרדר מאוד, כך ששובו של בנה נחוץ כבר משתי סיבות: גם כדי שיבוא להפרד מאביו מולידו בטרם עלותו לישיבה של מעלה וגם כדי לסייע בידה להביא לחם צר ומים לחץ לעוללים המבקשים. גם בזה הפעם מכניס רבי חיים את המכתב אל מגירת שולחנו ואין הוא אומר ולא כלום לבחור הממשיך לשקוד על תלמודו כרגיל.

המכתב השלישי כבר הביא את הבשורה הקשה על פטירתו של האבא לאחר סבל רב. במכתב מבקשת האלמנה הבוכיה כי בנה יבוא לשבת עמה את ימי השבעה ולחלוק עימה את אבלה הקשה. רבי חיים קרא את השורות הנוגות, דמעות ולגו מעיניו, אך את ההחלטה הוא לא שינה. גם

רבינו רבי חיים מוואלאזין זצ"ל, נולד בשנת תק"ט לאביו הגאון רבי יצחק זצ"ל.

למד אצל הגאונים ה"שאגת אריה" ורבי רפאל מהאמברוג זצ"ל. והיה תלמיד מובהק של הגר"א מוילנא זצ"ל.

רבינו כיהן כאב"ד וואלאזין והקים את ישיבת וואלאזין המפורסמת. מחיבוריו; שו"ת חוט המשולש, נפש החיים ועוד.

בין תלמידיו נמנו ה"משכנות יעקב" וה"בית דוד". בהקדמת ספר "תקלין חדתין" על מסכת שקלים כתב על רבינו: "כי לא חסר לו כלום מהמעלות שמנו חכמים שהתורה נקנית בהם..." הגר"ח נתבקש לישיבה של מעלה בי"ד סיון שנת תקפ"א ומנו"כ בוואלאזין.

"בכוחו של היצר הרע להעלות עיר שלמה על מוקד השריפה, בשביל לבטל אחד מן המצוינים מן התורה..."

כהרגלו מדי יום ביומו דפק הדוור על דלת ביתו של הגאון רבי חיים מוולוז'ין זצ"ל והושיט לו ערמות מכתבים גדולה שהגיעה אליו מקרוב ומרחוק. רבא דעמיה ומדברנא דאומתיה היה רבי חיים וכתל תלפיות שהכל פונים אליו היו שואלים ודורשים מעמו אנשים רבים מכל קצוות תבל. חלק מהמכתבים עסקו בשאלות חמורות בדברי תורה והלכה, אם מרבנים שביקשו את הכרעתו במקרים דחופים שעלו על שולחנם, ואם מצורבים ולמדנים שביקשו לסלסל עמו בשקלא וטריא בעומק סוגיות הש"ס. חלק אחר מהמכתבים היו קשורים לענייני עסקנות הכלל והפרט, בקשות של עזרה ותמיכה וכיוצא בזה. וכמובן שבכלל זה, גם עניינה של ישיבת וולוז'ין הנוודעה שרבי חיים עמד בראשה.

רבי חיים קיבל לידו את המכתבים הרבים ובמהירות רבה קרא בהם ומיינם לפי עניינם. היו כאלה שהוצרכו למענה דחוף, והם הונחו קרוב אליו, והיו כאלה שרבי חיים הבין כי הם סובלים דיחוי ומקומם נקבע להם בשולי השולחן. בכשרונותיו העצומים לא הוצרך רבי חיים לעיין הרבה במכתבים והוא תפס את תוכנם במבט חטוף.

דווקא על מכתב אחד, קצר בתוכנו, התעכב רבי חיים הרבה. הוא קרא בו שוב ושוב ופניו התכרכמו מצער רב. היה זה מכתב בכתב ידה של מרת גליקא אשת רבי מאיר מהעיירה 'שקוד' שבמדינת זאמוט - ליטא. במכתב זה מודיעה הרבנית על מחלתו הקשה של בעלה, אלוף נעוריה, והיא מבקשת להודיע לבנה כי ראוי שישב לביתו כדי לעזור ולסייע בפרנסת המשפחה.

בנה היה זה מי שלימים נודע כהגאון רבי יוסף פיימר זצ"ל, המכונה בפי כל בהערצה ובערצה: רבי יוסלה סלוצקער. באותם הימים ישב על

הגאון רבי ברוך בער ליבוביץ ראש ישיבת כנסת בית יצחק בקמניץ ומחבר ספרי 'ברכת שמואל', לתלמידו הגאון רבי שלמה היימן, לימים ראש ישיבת תורה ודעת בניו יורק: "ידוע מה שאמר רבנו הגאון האמיתי החסיד רשכבה"ג קקש"ת רבנו חיים צוקלה"ה מוולאזין, שבכוחו של היצר הרע להעלות עיר שלמה על מוקד השריפה, בשביל לבטל אחד מן המצוינים מן התורה".

(ספיר ויהלום כי תצא פ"ב - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

אלמנה ואת אחיך יתומים, ולא זו בלבד אלא שנכון היה לשרוף את ביתכם ואף את כל בתי היהודים שבעיירה, ובלבד, שאתה הבחור המתמיד תפסיק מלימודיך! כמה הרס וחורבן עשה השטן בתחבולותיו וברצונו לעקרו מספר התורה! עד כדי כך היא יקרה תורתך כלפי שמיא, שאת כל זה הסכים השטן וסבר שראוי לעשות בכדי לגרום לך ביטול תורה.

והיו דורשי רשומות מציינים שסיפור נורא זה הוא אשר עומד מאחורי הדברים אותם כתב

התורה מתקיימת אלא במי שעושה עצמו אכזרי על בני ביתו. אולם, אם כך היא דעתכם, מדוע את המכתב האחרון הראיתם לי יחד עם קודמיו? מה נשתנה המכתב האחרון שבעטיו החלטתם לגלות ולהביא לי את כל המכתבים.

נעמד רבי חיים ואמר לו בפנים רחמיאיות ואוהבות: דע לך בני כי זאת אשר רציית שתדע עד כמה נחשבת תורתך בשמי מרומים עד שכדאי היה לו לשטן המשחית להחלות את אביך ולהשביט את מסחרו, להמיתו ולהותיר את אמך

הגאון הגדול רבי יצחק דב קופלמן זצ"ל

ראש ישיבת לוצרן בשווייץ

ט"ו סיון תשע"א

בכדי להבין את הבנתו העמוקה בנפש תלמידו, כשמחד הייתה הנהגתו בתקיפות מוחלטת בלא להתפשר על מלוא נימה, ומאידך באהבה מוחלטת והבנתו הברורה במה ירבה ביותר תועלת התלמיד, מציין ר' ישראל סיפור מאלף המלמדנו הרבה על כך.

אחד מבני הישיבה בעל כישרון גדול, לא מצא כל כך את חשקו בלימוד ולא השקיע בסדרי הישיבה. רבנו ייסרו על כך רבות, ולא אחת נכנס עמו בדברים קשים שישתדל לשים את מרצו בלימוד.

באחד הימים פקעה סבלנותו של אותו תלמיד, והחליט לעזוב את הישיבה על אתר. משהודיע על כך לאביו, נסע אביו ונכנס לרה"י בבקשה שיפעל על בנו שימשיך את דרכו בישיבה, אלא שרה"י בהבינו את נפש תלמידו אמר לאביו כי בנו הוא עקשן גדול, ואם הוא החליט לעזוב את הישיבה אף אחד לא יצליח לשכנעו אחרת. אכן ביקש רה"י מהבחור שייכנס לחדרו.

משנכנס שאלו רה"י על מה שכתוב בפסוק, שאחרי שברחה הגר מפני שרה מצאה מלאך ואמר לה "שובי אל שרי גברתך והתעני תחת ידיה", למה לא אמר לה המלאך שיפעל אצל שרה שלא תענה יותר? אלא, ענה ראש הישיבה, אמר לה המלאך להגר, אם שרה מענה אותך הרי היא יודעת ומבינה מה התכלית בזה,

ועל כן יש לך לקבל את עינויה. כמו"כ, אמר לו לתלמיד, אם ראש ישיבה מייסר בחור הרי הוא יודע מה הוא עושה...

אותו תלמיד נשאר בישיבה, ואכן המשיך 'להתענות' תחת ראש הישיבה שלא פסק מלייסרו בשבט מוסר. ואכן לבסוף פעלו הדברים את פעולתם, והבחור הקים משפחה של תורה וחסידות לתפארת. ברבות השנים פגשו רבנו, ובבת שחוק אמר לו: "אתה עדיין מתחרט על זה שנשארת?..."

(מתוך מאמרו של הרב יעקב הייזלר שליט"א)

רבי ישראל מילר שליט"א:

יום הדין בישיבה, מתאר הגר"י שליט"א, היה במוצאי יו"כ, אמרה הייתה אצל תלמידי הישיבה שהפחד במוצאי יו"כ גדולה מהפחד של יו"כ עצמו, כשעברו בני הישיבה להיפרד מרה"י בסיום הזמן הוא היה מורה בהפתעה לבחורים מסוימים שלא ישובו בזמן הבא לישיבה.

היה בחור אחד שלא מצא כלל את מקומו בישיבה, ורה"י מעולם לא רמז לו על כך שברצונו שיעזוב את הישיבה. בהזדמנות שאלתי את ראש הישיבה על כך, ותשובתו היא יסוד מוצק בדרכי החינוך, שני בחורים אני מסלק מהישיבה - ענה - מי שנוכחותו מזיקה לישיבה במידת מה, או מי שלדעתני הוא יתפוס את עצמו במקום אחר, בחור זה, מצד אחד הוא אינו מפריע, אבל במקום אחר הוא לא יצליח יותר מכאן, לכן לא מצאתי עניין לסלק אותו.

הגאון הגדול רבי יצחק דב קופלמן זצ"ל, ראש הישיבה זצ"ל נולד בחרקוב שבאוקראינה בשנת תרס"ו. למד ח"י שנה אצל הגאון רבי שמעון שקופ בישיבת שער התורה בגרודנא. במלחמת העולם השנייה הוגלה לסיביר ועבד בעבודת פרך. אחרי המלחמה הועמד בראש ישיבת "קאפעלן", שהוקמה מחדש ליד העיר אנטוורפן שבבלגיה. הרב קופלמן עמד בראשות הישיבה במשך למעלה מעשר שנים, ולאחר מכן עבר לניו יורק לעמוד בראשות ישיבת "שערי יושר" (שנקראה על שם ספרו הידוע של רבו הרב שקופ).

בשנת תשכ"ד עבר לכהן בראשות ישיבת לוצרן (בעיירה קרינץ שליך לוצרן) שבשווייץ, והחליף בתפקיד זה את הגר"מ סלובייצ'ק. ניהל עד לפטירתו את הישיבה, חרף גילו המבוגר. שימש בישיבה גם כמשגיח.

ביקר לראשונה בישראל בשנת תשט"ו, כאשר נסע לחפש מועמד מתאים לתפקיד ראש הישיבה שיכהן במקביל לו, בסופו של דבר נבחר לתפקיד זה הגאון רבי אליקים שלזינגר.

הרב קופלמן היה מן היחידים שנכחו בשעת פטירתו של רבו רבי שמעון שקופ בביתו שבגרודנא. ובפרוץ השואה לקח הוא מביתו של הרב שקופ את כתביו. הרוסים ניסו לאלצו למסור את הכתבים, אך ללא הצלחה. כתבים אלה פורסמו בספר "חידושי רבי שמעון יהודה הכהן".

הלך לעולמו בט"ו בסיון תשע"א, בן 105. בצוואתו הורה להכתיר את בנו רבי משה כממלא מקומו בראשות הישיבה.

"אתה עדיין מתחרט על זה

שנשארת?..."

ידוע היה ראש הישיבה בדרכו המיוחדת בחינוך והשקעתו בכל תלמיד ותלמיד כבנו יחידו, וביכולתו הגדולה להלך לפי רוחו של כל אחד ואחד. על פרקי חינוך אלו סיפר תלמידו הגאון

הרה"ק רבי שלום אליעזר הלבפשטס מראצפערט זי"ע

ט"ז סיון תש"ד

לא יכל אז ללכת בכוחות עצמו, ושני יהודים אחזו בידיו מזה ומזה, בינתיים כבר שקעה החמה ונכנס ליל ט"ז סיון, בדרכו לתאי הגזים בביקרנאו אמר לסובביו, הרני מוסר נפשי על קדושת שמו יתברך, ה"ד.

בתוך תאי הגזים אמר ליהודי מה'זונדר קומנדו' לאחר שסייע בעדו לומר וידוי, "אתה תינצל ותישאר בחיים, אולם זכור וספר לעולם כולו את אשר ראו עיניך, את אשר עוללו לנו הרשעים הארורים, ימח שמם".

'תהיה לך טובה מזה, וגם להם' תצא מזה טובה

הרה"ק רבי שלמה מבאבוב זי"ע א סיפר ששמע מפי זקנו הרה"ק רבי שלום אליעזר מראצפערט ה"ד, כי פעם בהיותו ילד כבן שבע נכח בסעודת היום של הדברי חיים מצאנז, וראה שישבו שם שני סוחרים מכובדים מהונגריה שחזותם היתה כ'דייטשיץ' [-בני אשכנז]. הדברי חיים ציוה עליו שיתן לאורחים אלו יין ויקרב אותם, בהוסיפו את המלים: 'עס וועט דיר צוניץ קומען, און זיי צוניץ קומען' [-תהיה לך טובה מזה, וגם להם תצא מזה טובה].

בעבור שלושים שנה מאז אותו מעשה, כשרבי שלום אליעזר היה גר עדיין בטארנא, רצה להעתיק את מקום מושבו למדינת הונגריה. לשם כך היה דרוש רשיון, ובאותו הזמן היה זה אחד הדברים הקשים ביותר. לצורך סידור העניין נסע אז רבי שלום אליעזר לפעסט וחפש איזה ידיד שיש לו מהלכים במשרדי הממשלה שיוכל להשתדל עבורו. סיפרו לו שיש כאן גביר נכבד שבירו לעשות בנידון, אך הוא תמיד מתחמק ואינו עושה דבר אלא לאחר הפצרות מרובות.

החליט רבי שלום אליעזר לנסות לבקש ממנו שיעשה לו טובה זו, בזכות היותו בנו של הרב מצאנז. בהכנסו אל הגביר ההוא, קיבלו בסבר פנים יפות ובלבביות רבה והביע את שמחתו על שברוך השם הוא זוכה לקבל בביתו את בנו של הרב מצאנז, כי למחרת היום עומד להתקיים נגדו משפט קשה בשל עלילה שהעלילו עליו, כי סיפק לממשלה סחורות מסוג גרוע, ובהיותו נבון במחשבותיו כיצד לצאת זכאי נזכר שלפני שנים רבות נתברך מפי הרב מצאנז בהצלחה בכל העניינים, ובודאי שברכתו תעמוד לו גם כעת.

בהמשך השיחה התברר כי הוא הוא הגביר שרבי שלום אליעזר הגיש לו בשעתו יין בציוויו של אביו. הוסיף רבי שלום אליעזר את ברכתו לישועה וסוף דבר שיצא זכאי בדינו. בחפץ לב הוא מילא את בקשתו של בנו של הרב מצאנז וסידר לו רשיון לשיבת קבע, כך יצאו שניהם נשכרים.

(ספיר ויהלום וזאת הברכה פ"א - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

להנצל מלעבוד במחנות העבודה ליד הצבא ההונגרי, שהעבודה בהם היתה כרוכה בסכנת נפשות, לרבים מהם היתה הישועה, והם ניצלו מידי הרשעים.

משפרצה מלחמת העולם, נשאר רבינו בראצפערט ממשך במסורת הקדושה שלו, חצרו המתה מיהודים שבאו לבקשו ישועה ורחמים. ככל שגברו יסורי היהודים, כך גברה התנועה בבית מדרשו של הרבי שלא פסק מלנהל את סדר יומו הקבוע מאז ומתמיד, עבודתו גברה והלכה, הוא הרבה לדבר על הצורך להתאזר בבטחון.

בשנת תש"ד כאשר העיקו הצרות והרדיפות על היהודים בהונגריה, נמלטו הרבה אברכים ובחורים בני תורה לראצפערט, שם התחבאו בבית מדרשו. היה זה מעין בית מחסה והצלה ליהודים אומללים ונרדפים, לא פעם ערכו שם השוטרים חיפושים, בפרט בימי חג ומועד כאשר נתוועדו אצלו חסידים למאות ולאלפים, אבל כמעט בכל מקרה עברו החיפושים בשלום, באשר זכות רבינו הגנה עליהם.

כאשר הגיעה השמועה לבית רבינו שבאים הרוצחים, נכנסה נכדתו והעירתו משנתו בבהלה, פתח רבינו את עיניו ואמר, "אחי משינאווא היה אצלי הלילה שתי פעמים, ושאלני אם ברצוני ללכת מהעולם כדרך כל הארץ, או ליהרג על קידוש ה' כאחי", הרה"ק רבי יצחק ישעיה מטשחויב הי"ד, "ולא השבתיו, כעת הוא הגיע אלי כמעט בהקיץ, והשבתי לו שרצוני הוא איך שהקב"ה רוצה". לכל הבאים אז לבקש את תפילותיו הקדושות, נענה ואמר כי זוהי גזירה משמים, ואין מה לעשות כנגדה.

ביל"ג סיון לקחוהו המרצחים לאושוויץ, אליה הגיע הרכבת ביום ט"ו סיון אחרי הצהריים, רבינו

רבינו נולד לאביו הרה"ק הדברי חיים זי"ע"א ששימש גם כרבה של צאנז, בחול המועד פסח תרכ"ב. ויקרא שמו שלום, על שם הרה"ק מבעלזא, ואליעזר, על שם הרה"ק מדזיקוב.

טרם לידתו הגיעה אמו למצב סכנה, ואביו הקדוש אמר שילכו להזכירה לפני חתנו הרה"ק רבי מרדכי דוב מהורנסטייפל, רבי מרדכי דוב השיב כי אם יבטיחנו חותנו את הבן הנולד לחתן עבור בתו בת השנה, הוא מבטיח שהאם תבריא מיד, הדברי חיים הסכים לדבר, ורבי מרדכי הבטיח שתצא מיד מהסכנה. ואכן לימים היה לחתנו.

בהיותו כבן ארבע שנים, נסתלקה אמו שהיתה בת הרה"ק רבי צבי הירש מטארנא במגיפה שפרצה בצאנז, בהותירה ששה יתומים קטנים.

כבר בילדותו ראו עליו כי לגדלות נוצר, אביו הקדוש העיד עליו לא פעם שעוד יתגורר בהונגריה, וינהיג בה עדה גדולה.

בשנת תרל"ו נסתלק הדברי חיים לשיבה של מעלה, אחר שבנו רבינו כבר היה לחתן גיסו רבי מרדכי דוב, כאשר הובטח טרם לידתו. החתונה נערכה באותה שנה בחודש אלול בהורנסטייפל, ורבינו נשאר להתגורר בה סמוך על שולחן חותנו וגיסו, כשהוא עוסק יומם ולילה בתורה הקדושה בהתמדה מופלאה.

אחר כעשר שנים יצא עליו קצפם של שלטונות רוסיה, בהיותו מתגורר במדינתם ללא אשרת שהיה, רבינו עבר לשינווא, בה התגורר בצל אחיו הגדול הרה"ק רבי יחזקאל משינווא, אחר עבר לטארנא, בה התנהג בפשטות כאחד מדיירי העיר, כשהוא סגור בד' אמותיו ועוסק בהסתר בתורה ובעבודת ה'.

אחר למעלה מעשר שנים, נענה רבינו להפצרות ידידיו ומעריציו ועבר להונגריה, אחר מספר תחנות בה, התיישב לבסוף בשנת תרנ"ט בעיר ראצפערט, ואחר מספר שנים אף הקים בה את בית מדרשו. זרם הבאים לרבינו הלך וגבר, עד כדי שבזמנים מסוימים הוכרחו להקים אהל גדול בחצר בית מדרשו, להכיל את הקהל הגדול שהגיע מכל קצוות הונגריה.

בית רבינו היה נמוך, ישן, ועלוב, הגשמים נטפו הישר לתוכו תמידין כסדרם, אולם הוא מעולם לא הסכים שיבנו עבורו דירה נאה יותר, באומרו, "אם הקב"ה לא בונה את ביתו והוא נשאר חרב, אף אני לא אבנה את ביתי".

רבינו עצמו יושב היה יומם ולילה בחדרו, כשהוא הוגה בתורה הקדושה ויורד לעומקה של הלכה, כאשר הורגל מפי חותנו וגיסו.

סיפורי מופתים גלויים שהראה רבינו, התהלכו בקרב יהודי הונגריה, על כן שם כל מר נפש את פעמיו לחצירו, להחברך מברכתו של הצדיק הישיש והנערץ, לשפוך את מרי שיחו לפניו, ולשמוע ממנו עצה ותושיה.

בעיקר נהרו אליו יהודים מרי נפש בשעת המלחמה העולמית השנייה, בבקשות ועצות איך

הרה"ק רבי אהרן מקארלין זי"ע

**בעל בית אהרן
י"ז סיון תרל"ז**

הטעם שהשאיר במכתבו ריק שתי שורות

באמת בחלק הריק שבתורה גנוזה עוד יותר תורה ממה שיש בחלק הכתוב בהדיא, והוא עפ"י מה שמצינו בספה"ק "בית אהרן" להרה"ק רבי אהרן מקארלין זי"ע שכתב מכתב לאחד קדוש, והשאיר ריק שתי שורות, וכתב כי יש לו הרבה מה לכתוב שאין הנייר מכיל, ולכן השאיר מקום ריק, ובריקנות יש מקום לכל, עיי"ש.

נמצא שבחלק הכתוב בתורה בהדיא יש הגבלה כפי הכתוב, אבל בחלק הריק אין גבול להשיג סודות הגנוזים בה.

ובזה יש לפרש הכתוב שלפננו - "כי לא דבר ריק הוא מכם כי הוא חייכם ובדבר הזה תאריכו ימים", רצה לומר כי התורה מביאה אריכות ימים, והנה החלק הגלוי שבתורה שבכתב הרי הוא מוגבל, נמצא שגם אריכות הימים הוא מוגבל, אבל בחלק הריק שהוא בלתי מוגבל, הרי זוכים על ידה לאריכות ימים בלי גבול וקצבה. וזהו שאמר "כי לא דבר ריק הוא מכם", שאין ריקנות בתורה הקדושה, כי גם חלק הריק הוא מלא תורה, "ובדבר הזה תאריכו ימים", היינו בחלק הריק שבתורה שהוא בלי גבול תאריכו ימים בלי גבול.

הגה"צ רבי נתן גשטטנר זצ"ל - להורות נתן (פרי האזינו)

הרה"ק רבי אהרן פרלוב מקרלין-סטולין נולד ביום ער"ח סיון שנת תקס"ב, לאביו הרה"ק רבי אשר מסטולין, בנו של הרה"ק רבי אהרן הגדול מקרלין.

בשנת תקע"ה נישא לבתו של הרה"ק רבי מרדכי קרמניץ (בן הרה"ק רבי יחיאל מיכל המגיד מלואטשוב זי"ע).

לאחר הסתלקות אביו הרה"ק הרא"ש ביום כ"ז תשרי תקפ"ז עלה לכס ההנהגה, והוא כבן כ"ה שנה.

השאיר אחריו את הספה"ק בית אהרן, ונתעלה לגנזי מרומים ביום ט"ב סיון שנת תרל"ז, בהיותו בן שבעים שנה וט"ב ימים, ומנוחתו כבוד בעיר מאלינאב.

'ואם לא עכשיו אימתי'

יסוד פירוש זה בכוננת חז"ל 'ואם לא עכשיו אימתי', שכל רגע ורגע לא יחזור עוד והוא כמעוות לא יוכל לתקון וחסרון שלא יוכל להמנות, מובא מהרה"ק רבי אהרן מקארלין זי"ע"א בספרו 'בית אהרן' (פרשת ויגש): ואמר על מאמרם ז"ל 'ואם לא עכשיו אימתי', היינו אימתי יהיה העכשיו. כי העת של עכשיו עוברת ועת שבא היא עת אחר. כי מעת בריאת העולם אין לך שום שעה ושום רגע דומה לחבירו. וכל אחד יש לו תיקונו השייך לו. (ספרי ויהלום וזאת הברכה פ"ג - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

להגות בפרשת השבוע
עם האוצר הפלום

אוצר פלום כספרי היקוות נכבד - עבודת גאון יודעת - מכתב עתיים - ריקנות נוראים שני חלקים
סדר 'כרמל' הורג' עם פנים ספרות של כל האספר' רבי דוד חי אבוחניגא שליט"א

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 ובחנויות הספרים המובחרות

גם בעולם הזה יש להם חלק לעולם הבא

כבר בעולם הזה מקבל פחות מחלקו שבעולם הבא

ומלשון התנא שאמר 'יש להם' ולא אמר 'היה להם' משמע שיש להם שכיכות לחלק שיהיה להם בעולם הבא עוד בעולם הזה, וכמו שאמר ר' חזקוני (פאה פ"א מ"א) 'אלו דברים שאדם אוכל פרותיהם בעולם הזה והקרן קימת לו לעולם הבא', הרי שמי שיש לו חלק בעולם הבא החלק הזה משפיע גם על חייו בעולם הזה, ולפיכך 'יש להם' כבר העולם הזה חלק לעולם הבא שכבר בעולם הזה מקבלים כחות מהחלק של עולם הבא מלבד מה ששמור להם בעולם הבא.

וזה שאמרה המשנה (הלן פ"ד מט"ו) 'העולם הזה דומה לפרוזדור בפני העולם הבא', והקשו המפרשים שהיה לו לתנא לומר גם 'העולם הבא דומה לטרקלין', כי עדין לא שמענו מהו והיכן הוא הטרקלין ששל האדם להתקין עצמו בפרוזדור שלפניו. ותרצו כי אכן הטרקלין אף הוא נמצא בעולם הזה, שהכניסה לטרקלין היא בעולם הזה, כי רק באמצעות מעשי העולם הזה נמן לזכות לטרקלין. ועל כן מי שבנה את הטרקלין שלו בעולם הזה יש לו טרקלין בעולם הבא, אך אם לא אין בידו טרקלין בעולם הבא.

לבני ישראל יש את החכ בעולם הזה להתעלות

מהטבע

בדרך זו באר השפת אמת (ראה פר' שמיני ת"ס) את לשון המשנה 'יש להם' בלשון הזה, שבא לומר כי בני ישראל יש להם כח בעולם הזה לחיות למעלה מהטבע. שזהו כמו העולם הבא שהוא למעלה מכל תפיסה והשגה במשגי העולם הזה.

יסוד כחם של עם ישראל להתעלות מעל הטבע הוא ביציאת מצרים שנאמר בהם (שמות ט"ד) 'ואשא אתכם על כנפי נשרים ואבא אתכם אלי' שהתעלו אז במעלה עליונה שנהיו בעלי הבית לשלט על הטבע, וכמו שאמר הקדוש ברוך הוא לישראל קדם גאלת מצרים 'החדש הזה לכם ראש חודשים' (שם י"ב) שבכח בני ישראל להכריע ולהחליט אימתי מתחדשת הלכנה, כי הם שבבחרו לשלט על טבע העולם ותהלוכותיו. ואכן במתן תורה וכו' ישראל לשלמות בזה כמו שנאמר (תהלים פ"ב) 'אני אמרתי אלהים אתם' שהתעלו מכל טבע העולם עד שלא שלט בהם מלאך המוות.

על ידי שמגדיל חלקו בתורה זוכה להגדיל חלקו שבעולם הבא

כדי להגדיל את חלקו בעולם הבא כתב השפת אמת ע"ה שהחלק שיש לאדם בעולם הבא תלוי בחלקו בתורה, וכל כמה שמגדיל את חלקו בתורה כך מגדיל חלקו בעולם הבא כי הא בהא תליא. ואין אדם שאין לו חלק בתורה כמו שכתב (במדבר ט"ז) 'זאת התורה אדם, שכל התורה נמצאת בתוך האדם, וכל עצם בריאתו הוא מהתורה,

כמו שכתב בזהר הקדוש (פר' תרומה קסא, ובכ"מ) 'אסתכל באורייתא וברא עלמא' וכן שוארם הוא 'עולם קטן' (תנחומא פר' פקודי ג, תיקון תיקון ע' קל), נמצא כי בריאת עולמו היא גם על ידי התורה. והרי אמרו (וזה אחרי ע"ג) 'אורייתא קודשא בריך הוא וישראל חד הוא', ועל כן ככל שמדבק עצמו בתורה וזכה לקרבת ה' שיש בעולם הבא, ואין לדבר שעור ככל שיגדיל חלקו בתורה כן יזכה לאור כי טוב הצפון לצדיקים לעתיד לבוא.

תקנו הנשמות לקראת הגאולה

כל נשמות ישראל יתקנו עד לעתיד וזוכו לחלק בעולם הבא

לכל אחד מבני ישראל יש תקנה לזכות לעולם הבא, כמו שפרש במדרש שמואל שבין ש'עמד כלם צדיקים' וכל אחד מישראל יבוא אל תקונו קדם הגאולה, ודאי קיים בהם 'לעולם יירשו ארץ' שעל ידי שכל נשמות ישראל מתקנים וזוכים לגאולה ולעולם הבא.

כל עוד לא נעשו כלם צדיקים אין משיח בן דוד יכול לבוא

ובבאור הדבר כתב, על פי הכתוב (שמואל ב' י"ד) 'ולא ישא אלהים נפש וחשב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח', שהקדוש ברוך הוא חושב מחשבות שכל נפש מישראל תמצא את תקונו ותבוא אל סתרונה ואז תגנו במחצת הצדיקים, כי ידועים דברי חז"ל (בבב"א ס"ג) אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף, והוא אוצר שהנשמות העתידות לבוא לזה העולם נמצאים בו והוא נקרא 'גוף', אך כשיש רשעים בעולם לא כלים הנשמות שבאוצר זה כי כל נשמה צריכה לבוא בגלגול לעולם הזה עד שתתקן המעשים, וכל עוד שלא תקנו הנשמות שבעולם לא כלים הנשמות שבאוצר שכן עדין לא תקנו, ורק כאשר ישבו הכל בתשובה שלמה שאז הנשמות יבואו אל תקונם ויכלו הנשמות שבאוצר לבוא לעולם ויכלה אוצר הנשמות ויבוא בן דוד.

כשיתקנו כל הנשמות יהיו כלם ראויים לחלק עולם הבא

נמצא כשיכלו כל הנשמות שבגוף בהכרח הוא שכל הנשמות הם מתקנות וצדקניות, וכלם אחר ביאת המשיח בעולם התחיה יש להם חלק לעולם הבא. וזהו מה שאמר התנא 'כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא' דאז כבר נתקנו כל הנשמות. וזהו שהביא הכתוב 'ועמד כלם צדיקים', כלומר, בהכרח יהיו כלם צדיקים לפי שהוא יתברך חושב מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח וכבר נתקנו כלם, ואז 'לעולם יירשו ארץ'. ואמר הקדוש ברוך הוא למה אני עושה כל זה לפי שהם 'נצרו מטע' ואם כן מקרח הוא שמעשה ידי יהיו 'להתפאר'.

א. ראה בגשר החיים (פ"ח).
ב. ובאמת הרבה מדרגות בענין זה אבל כל אחד כפי מה שיוצא מן הטבע ומתנדב לבו לה' לצאת מהבל עולם, כך זוכה לראות אור התורה והשגות אלקות אחד המרבה ואחד הממעיט (שפת אמת שם).
ג. וכך כתב בפרשת תוריע (תולא ד"ה במדרש אחר): ואיתא 'כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא'. פירוש גם בעולם הזה כל מעשיהם יש בהם חלק פנימיות מאור הצפון שנגנו במעשה גשמי. וזה היה מכון בריאת האדם בעולם הזה כדי לתקן כל הבריאה לברר שהכל מחיות ה' יתברך, וכן עוד כתב (סוכות תר"ס ד"ה ביום השמיני): 'כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא', ולא אמרו 'יהיה להם חלק רק' 'יש להם בעולם הזה'.
ד. כתב זה מתעצם ע"י אות ברית המילה כמו שכתב השפת אמת (פר' שמיני שם): ובני ישראל מכונים לזה וכו', וזה עדות המילה שבני ישראל בני עולם הבא, מילה הסרת הערלה בחינת 'צאינה'. ופריעה גילוי אור המילה שהוא 'וראינה', לכן גם מילה בשמיני. וכל איש ישראל יש לו חלק בזה, כמו שאמר 'כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא' וממילא יש להם חלק לצאת מן הטבע.
ועוד כתב (פר' ד"ה תר"ג ד"ה בפסוק התהלך): ולכן 'כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא שנאמר ועמד כולם צדיקים', פירוש שע"י ברית מילה וזכין לחירות כנ"ל. ואמרו 'כל ישראל יש להם חלק' כי כפי שמירת הברית כל כך חלק יש להם בעולם הבא. ובודאי כל איש ישראל נקרא שומר הברית אבל אין יד כולם שוה בשמירה זו.
ה. כמו שאמר בגמרא (ע"ה): דתניא, רבי יוסי אומר, לא קיבלו ישראל את התורה אלא כדי שלא יהא מלאך המות שולט בהן, שנאמר 'אני אמרתי אלהים אתם ובני עליין כלכם'.
ו. שלכל אחד חלק מיוחד בתורה כמו שכתב בעל החסד לאברהם ע"ה (מעין ב' נר א'): התורה נשמעת של ישראל ענין אחד הוא ובחינותיהן שוה וכו', ובכל נשמה נשמעה יש לה בחינה ידוע בתורה שאי אפשר שתתגלה על ידי זולתו, אלא אותה הנשמה תגלה אותה ובעוד שאותה הנשמה לא גילה אותה וסודות אין הקב"ה מגלה אותה לצדיקים כלל, וזולתי למשה רבינו ע"ה שאפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש בתורה נאמר למשה, אלא שלא ניתן לו רשות לגלותו כלל, והוא 'בכל בית נאמן הוא'. והיינו דאמר ליה הקב"ה למשה רבינו עליו השלום אליעזר בני מטה, עקיבא בני כץ אומר, רצונו לומר, דהיינו אותה הנשמה ראי לגלות לו כן וכך בתורה, אמנם אל שאר הצדיקים שאינם במדרגת משה רבינו עליו השלום ודאי אין הקב"ה מגלה להם סודות שעדיין לא גילה הצדיק, אלא אותם שגילה כבר ואומר אותה בשם אומר.
והוא כדברי בעל המסע ה' השפת אמת ע"ה (פר' בחקותי תולא ד"ה במדרש): ובני ישראל ע"י התורה הם מתדבקין בהקב"ה, שיש לכל איש ישראל חלק בתורה, ועל זה מבקשין 'ותן חלקנו בתורתך', וע"י היגיעה בתורה יכול להתברר לאדם חלקו, כי כל הדברים חקוקים בתורה, וכן נפשות בני ישראל יש לכל אחד חקיקה בתורה, וזה שכתוב 'בחקותי תלכו' ודרשו חז"ל להיות עמלים בתורה. וע"י זה יכולין להתברר בשרוש הנשמה למעלה מהטבע, ומה בא מה שאמרו 'כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא'. ונתתי שמיכם בעתם היא התדבקות הנשמיות בשרוש כמו שכתוב (קולתא ג') 'לכל זמן ועת'.
ז. וכך מבאר במדרש (כ"ר א'): רבי הושעיה רבה פתח, 'ואתיה אצלו אמון ואהיה שעשועים יום יום' וגו' (משלי ה' ו'), דבר אחר, אמון, אומן, התורה אומרת אני הייתי כלי אומנות של הקדוש ברוך הוא, בנוהג שבעולם מלך בשר דם בונה פלטיין, אינו בונה אותה מדעת עצמו אלא מדעת אומן, והאומן אינו בונה אותה מדעת עצמו, אלא דיתפאות ופינסקאות יש לו לדעת היאך הוא עושה חדרים, היאך הוא עושה פשפושין, כך היה הקדוש ברוך הוא מביט בתורה ובורא את העולם, והתורה אמרה 'בראשית ברא אלהים' ואין ראשית אלא תורה, היאך מה דאת אמר (שם ח' כ"ב) 'ה' קנני ראשית דרכי'.
ח. וכתב במאור עינים (פר' בחקותי, וראה עוד בדברי ריש פירשת בראשית) שהיות ורצה הקב"ה שיוכלו הברואים להתדבק בו יתברך בכל חלקי הבריאה, ומאידך הרי אי אפשר ליצור את הבריאה מעצמותו יתברך שהוא אור אין סוף בלי גבול וחכלית, שכן הנבראים הם בעלי גבול וחכלית ובאופן כזה לא יוכלו להתדבק בו, על כן צימצם הקב"ה את אלהותו בתורה, ואז ברא את הבריאה כולה על ידי התורה כדאיתא בזהר 'אסתכל באורייתא וברא עלמא'.
ט. ועם זה מוכן מה שאמרו ר"ל גדולה תשובה שמקרב את הגאולה ולא אמר שמביאה את הגאולה: ועל דרך זה שמעתי מהחסיד הקדוש כה"ר יצחק לוריא זצוק"ל על משה"כ הקטן יהיה לאלף והצעיר לגוי עצום אני ה' בעתה אחישנה דאיכא למידק נראה שהם שתי תיבות זה הפך זה אם אחישנה אין זה עתה ואם הוא בעתה אין זה אחישנה ר"ל לומר זכר אחישנה לא זכו בעתה ואף כי דבריהם נכונים אפשר לומר כי בהיות הקטן לאלף והצעיר לגוי עצום זה יעשה הוא ית שתלד אשה אחת רבוי גדול בכרם אחד באופן שיכלו כל הנשמות שבאוצר והרי שכתבא אחר כך הגאולה הרי היא באה בעתה שכבר כלו כל הנשמות שבגוף וזהו היתקן כל המהירות הוא יתברך ענה שנה שנתן לקטן אחד אלף בניו והצעיר גוי עצום.

נישואין לשם שמים

כששאר המסובים מקשיבים בעניין רב. גם הנדבנית עצמה שישבה בירכתי החדר, נוהגת הייתה להאזין לדברי התורה שנאמרו ולשאוב מהם סיפוק רוחני עצום.

במהלך השבת הבחינה הנדבנית כי רבי שמשון אינו עוד אורח כיתר האורחים. בראותה את האיש, את שיחו ואת שיגו עם יתר האורחים, את נימוסיו המצוינים ואת צורת אכילתו, הבינה כי הוא אינו אורח פורה ועובר בטל אלא יש בו משהו שונה מכולם. וכשבמוצאי שבת הגיע רבי שמשון להודות לה על האירוח המרומם היא ביקשה ממנו כי יואיל נא לספר על עצמו, מהיכן הוא בא ולאן הוא הולך ומה מעשיו בוניה רבתי עם.

בצניעות רבה סיפר רבי שמשון את כל אשר קרהו מעודו ועד היום הזה: אברך צעיר אנכי, נישאתי לפני זמן בוורמייזא, נאלצנו לברוח מפני הגירוש והנה זה כבר שנים שאיני יודע ולא כלום על מצבה של אשתי. ככל שניסיתי לחפש אותה, העליתי חרס ביד. מכתבים רבים שלחתי לכל קצוות ארץ בבקשה ובתחנונים שכל מי היודע דבר או חצי דבר אודותיה, יואיל נא להודיע לי היכן היא או להודיע לה כי אנכי מצוי בוניה, אלא שכל המכתבים האלו לא הועילו כלום. גם מודעות בעיתונים רבים פרסמתי, ואף הם לא עזרו.

יתכן, סיים הבחור בעצב רב, כי אשתי כבר אינה בין החיים, שמא נהרגה בידי הפורעים או נפלה במהלך מנוסת הגירוש. ייתכן גם שהיא נפצעה והיא מאושפזת בבית חולים במקום נידח כלשהו. כך או כך, אין לי מושג אודותיה ואני גלמוד זה מספר שנים.

את דבריו הכואבים שמעו גם קרוביה של הנדבנית והם העלו בזהירות רעיון נועז: שמא יסכים האברך לבקש ולקבל התר מאה רבנים כדי לישא אשה על אשתו, והוא ינשא מחדש אל הנדבנית, ויהא לו תורה וגדולה במקום אחד. בוודאי שאם האברך היה יודע היכן אשתו מצויה, הוא היה חוזר אליה ובונה את ביתו מחדש, אולם מהיכן שהיא נעלמה כאילו בלעה אותה האדמה, וסיכויים רבים הוא שהוא לא ימצאנה לעולם, אם מפני שמת ואם מסיבות אחרות, הרי שבאופן כזה ראוי לו להשתמש בהתר המפורסם המפקיע את חרם דרבינו גרשום שאדם לא ישא אשה על אשתו, וכך, כשמאה רבנים יתנו לו את ההתר, יוכל הוא להנשא משנית.

תחילה ביקשו את הסכמתה של הנדבנית. היא ביררה תחילה פרטים נוספים על האברך עצמו, הגדול הוא בתורה ובמעשים טובים, ואף הוסיפה והתעניינה על משפחתו, המיוחסת היא כראוי. ומשמעה כי הוא בר אוריין ובר אבהן, נתנה את הסכמתה להתחתן עימו. רק משהסכמה זו הייתה מצויה בידם פנו הקרובים אל רבי שמשון עצמו ודבו לו נכבדות, לישא לאשה את הנדבנית הגבירה ולהקים עימה בית בישראל.

לשמעו ההצעה נרתע רבי שמשון מאוד, אולם לאחר זמן, משהפך בזה שוב ושוב וראה כי אכן אפסו סיכויי למצוא את אשתו הראשונה, הסכים לשידוך המוצע, ואכן אמרו לדבק טוב, ולאחר מספר חדשים נכנסו השניים לחופה במזל טוב. דמעות כמים נשפכו בחתונה מרגשת זו. המוני בני העיר שכבר הספיקו להכיר את רבי שמשון ששו ושמחו בחתונה בשמחת חתן וכלה שהקימו בנסיבות העתים את ביתם מחדש.

♦♦♦

בפתיחת הספר הנודע 'מנחם משיב נפש', מובא סיפור על הגאון רבי שמשון וורטהיימר זצ"ל מרבני ומנהיגי הנודעים של יהדות העיר וינה בירת אוסטריה הגיע לראשונה לוינה, בשנת תמ"ה, היה זה בנסיבות מצערות ומכאיבות מאוד. רבי שמשון היה אז זמן קצר מאוד לאחר חתונתו שנחוגה בעיר וורמייזא ברוב פאר והדר, כשנשא לאשה את מרת פרומט בתו של הגאון רבי יצחק ברילין, מרבניה החשובים של מדינת גרמניה, אולם לוינה הוא הגיע בגפו, בלי אשתו הצעירה, בערום ובחוסר כל.

הסיבה לבואו של האברך הצעיר בגפו כרוכה הייתה בגירוש היהודים מעיר מגוריהם. מחמת הפחד והבהלה התפזרו בני המקום ככל אשר ישאם הרוח. כל אחד ביקש למצוא מפלט לנפשו ולהציל את עורו, וללא כל תיאום מסודר ברחו ימה וקדמה צפונה ונגבה, בלי לדעת להיכן ברחו בני משפחתו ומה עלה בגורלם. זה גם היה מצבם הנורא של בני הזוג. כל אחד ברח בעור שיניו, כשהם אינם יודעים זה על זה.

רבי שמשון הגיע לוינה. שם היה מנהג מעניין לדאוג לאורחים שהגיעו לעיר לסעודות שבת מכובדות. בעוד שבהרבה מערי ישראל היה מקובל שכל אחד ואחד אשר נדבה לבו אותו לארח אנשים שיבואו לסעוד על שולחנו את סעודות השבת, היה בוחר את האורח כראות עיניו וכרצונו האישי, הרי שבקהילת וינה ארגנו העסקנים כי צורת בחירת האורחים תהא באופן אחר.

מבעוד יום של ערב שבת היה גבאי הכנסת אורחים של העיר מקבל את המידע על כל אלו המסכימים לפתוח את דלתות ביתם בפני האורחים ולהזמין לסעודת שבת. את המידע היה הגבאי מעתיק על גבי פתקים קטנים ייחודיים שאותם היה מכניס לקופסת קלפי גדולה. לאחר סיום תפילת ליל שבת היו האורחים נעמדים בסך אצל הגבאי, מכניסים את ידם הימנית אל תוך הקלפי, שולפים ממנו פתק עליו הופיע שם של אחד המארחים, והולכים אל ביתו של האיש שאותו העלו בגורל.

גם רבי שמשון בנה היה מהסדר זה. אם בכל ימות השבוע מצא רבי שמשון את הדרך להסתדר איכשהו עם הארוחות, כשתמורת כמה פרוטות רכש לעצמו דבר מאכל להשיב את נפשו. הרי שבשבת התגעגע רבי שמשון לאוירה השבתית וביקש לסעוד את סעודות השבת בסביבה משפחתית, לשורר זמירות שבת, לשמוע ולהשמיע דברי תורה על פרשת השבוע; לשכוח מכל צרותיו ולהתרומם לספירות רוחניות גבוהות יותר.

היה זה כבר מספר שנים לאחר בואו לוינה ובאחת השבתות עלה בגורלו של רבי שמשון להתארח בביתה של אחת הנדבניות החשובות שבעיר וינה. אותה אשה אלמנה צעירה הייתה, וממון רב ירשה מבעלה שהיה איש עשיר ונכבד בעמיו. על שולחנה היו מתארחים תדיר אורחים רבים לצד קרובי משפחתה שבאו לסעוד עימה. הנדבנית הייתה טורחת ומכינה את מיטב מאכלי השבת המסורתיים, עורכת את השולחן ברוב פאר והדר, ומשתדלת ככל יכולתה בכבודה של שבת המלכה.

סעודת השבת אצל הנדבנית הייתה מיוחדת במינה. האורחים הרבים שסעדו על שולחנה היו מתבקשים לשורר בקול נעים בגילת וברנן את זמירות השבת מהחל ועד כלה. גם כל אחד מהאורחים היה מתכבד להשמיע פרפרת נאה על פרשת השבוע, איש כפי יכולתו,

לאחר שחלפו מספר שבועות מהגירושין הודיע רבי שמשון כי הוא רוצה לשאת מחדש את אשתו הראשונה. הנדבנית שהייתה גם היא אשה יראת שמים וצנועה הבינה והכירה שמאהבת בוראו וישרת לבבו עשה את הדבר הזה, נתנה לו סכום כסף נכבד תמורת המסחרים הרבים שהוא ניהל במשך שנות הנישואין איתה

למוצאי שבת, ובאותם רגעים שהיו האורחים מודים לבעל הבית, פתחה האשה ואמרה: יסלח לי אדוני אם אשאלנו דבר מה: האם היית נשוי לאשה אחרת לפני שנשאת את אשתך הנוכחית? בענותותו הרבה ובצדקתו לא כעס רבי שמשון על שאלה חטטנית זו וענה לה בניחותא: אכן כן! הייתי נשוי לאשה וחתונתי התקיימה בוורמיזא.

לחשה האשה ואמרה לרבי שמשון: הלא אנכי אשתך העזובה הנצבת לפניך כהיום הזה, והנה לך כמה וכמה סימנים מובהקים למען תדע כי אמת בפי. כששמע רבי שמשון את דברי אשתו הראשונה וראה כי אמת בפיה וצדק בדבריה, נענה ואמר לה: אל תרבי בדברים, הנה לך סכום כסף בו תוכלי להתקיים בקרוב, עד שאדע לכלכל את צעדיי כהוגן.

לאחר שעות רבות של טלטולי נפש וחיבוטי רגש הלך רבי שמשון לאשתו הנדבנית ואמר לה: דעי לך כי אשתי הראשונה מצאה אותי והתראינו, וההחלטה שלי היא לפטור את שניכם בגט פיטורין, כדי שאוכל לשקול מחדש ובמנוחת הנפש והדעת עם מי אנשא לאחר מכן.

הסכימה האשה לדברי בעלה, שכן אמרה בליבה שבוודאי בה יחפוץ לקחתה מחדש שהרי היא עשירה מופלגת ואילו האחרת היא ענייה מרודה וחסרת כל. גם האשה הראשונה הסכימה לקבל גט פיטורין מבעלה, ביודעה שגם אם בעלה לא ישא אותה שוב, הרי שהיא מותרת ופנויה להתחיל את חייה מחדש.

לאחר שחלפו מספר שבועות מהגירושין הודיע רבי שמשון כי הוא רוצה לשאת מחדש את אשתו הראשונה. הנדבנית שהייתה גם היא אשה יראת שמים וצנועה הבינה והכירה שמאהבת בוראו וישרת לבבו עשה את הדבר הזה, נתנה לו סכום כסף נכבד תמורת המסחרים הרבים שהוא ניהל במשך שנות הנישואין איתה.

החלטתו הרעישה את וינה, ותהום כל העיר לכך שרבי שמשון ויתר על חיי עושר וכבוד וחזר לאשת נעוריו. השמועה עשתה לה כנפיים והגיעה עד למלך אוסטריה שאמר כי הוא מעוניין לראות ולהכיר את האיש אשר לא הלך בתאות ליבו ומאס בכבוד ובגדולה משום אהבת האמת ויושר מעשיו. כיון שניצב רבי שמשון בפני המלך נשא חן וחסד לפניו ויהי לאחד מאנשי סודו ועצתו, עד כי גדול מאוד היה בבית המלך.

על הפסוק (במדבר ח ב): 'דָּבַר אֶל אֶהְרֹן וְאֶמְרָתְךָ אֵלָיו בְּהִעָלְתְּךָ אֶת הַנִּרְתָּ אֶל מוֹל פְּנֵי הַמִּזְבֵּחַ יֵאָרוּ שְׂבַעַת הַנִּרְתָּ, פִּירַשׁ הַרְה"ק בעל 'מראה יחזקאל' בחידושי אגדה לחתונה שנדפסו בספרו על התורה, שיש כאן רמז למה שאמרו שכל הנושא אשה לשם שמים, זוכה לשבעה דברים, שהרי אמרו (יבמות סב): שכל אדם שאין לו אשה, שרוי בלא שמחה, בלא ברכה, בלא טובה, בלא תורה, בלא חומה, בלא שלום ובלא אורה, וכשאדם נושא אשה לשם שמים, הוא זוכה לשבעת הדברים הללו: על ידי אשה זוכה לכל הברכות הנ"ל שהם שבעה, וזהו שאמר הכתוב: 'בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות', דהיינו, שיהיה עליה לנשמות להתחבר ולהקרות בשם אדם אז 'אל מול פני המנורה' שיושפע עליהם ממאור העליון שבעת הנרות היינו שבעה ברכות הנ"ל.

(מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

אשתו האומללה של רבי שמשון, לא זו בלבד שהיא הייתה בחיים באותה שעה אלא שהיא גם חיפשה אחרי בעלה האבוד בקדחתנות רבה. מאז הגירוש הייתה אשתו של רבי שמשון כאלמנה חיה. היא נעה ונדדה בין הערים והארצות בנסיונות עקרים לחפש אחרי בעלה האובד. מטבעה הייתה האשה ביישנית ונחבאת אל הכלים, גם אמצעים כספיים לא היו לה, ומשכך גם נסיונותיה למצוא את בעלה לא הצליחו. עיתונים לא קראה, והמכתבים הרבים החטיאו את המקומות בהם הייתה.

אולם האשה לא אמרה נואש והיא החליטה להקדיש את חייה למציאת בעלה. עד שביום מהימים היא הגיעה לקהילת וינה המעטירה. האשה התאכסנה בבית הכנסת האורחים של הקהילה, שם דאגו לה לאכילה וללינה, ולקראת שבת הודיעו לה על הסדר המיוחד הקיים בקהילה, בו בחירת המארחים לשבת נעשית על ידי גורל. הוסבר לה שאותה מתכונת בדיוק הנעשית על ידי הגבאי לאחר תפילת ליל שבת, מתקיימת גם בעזרת הנשים על ידי אשתו של הגבאי, שאף היא מכבדת כל אורחת ואורחת להוציא את הפתק שלה מתוך הקלפי וכך לגלות מי הוא המארח שלה לסעודות השבת.

בהשגחה פרטית מופלאה כבר בשבת הראשונה שהאשה הייתה בוינה היא הוציאה פתק שעליו התנוסס שמו של רבי שמשון. האל לא חשדה לרגע שיש קשר בין זה לבין בעלה, שכן כמה וכמה יוסף איכא בשוקא, והשם 'שמשון' הוא שם נפוץ בהחלט בכדי שאנשים נוספים יוכלו לשאת אותו בלי שיהיה עם זה קשר לבעלה.

ובביתו של רבי שמשון היו ההכנות לכבוד שבת בעיצומם. אם קודם נישואיה הייתה הנדבנית מכינה את מאכלי השבת בשפע רב ובנדיבות לב ומזמינה אורחים לרוב, הרי שלאחר נישואיה עם רבי שמשון, נשואין שזכתה בהם בזכות מצוה זו של הכנסת אורחים לסעודות שבת, הגדילה הנדבנית את כמות האורחים בצורה משמעותית, כשגם רבי שמשון שחווה על בשרו את חיי העוני והצורך החשוב בכך, נותן את ידו ומארח את האורחים הרבים על הצד היותר טוב.

הטרקלין ההדור של רבי שמשון היה ערוך לסעודת השבת. הנרות הרבים שדלקו בנברשות הבדולח הפיצו אור יקר, ועל השולחן היו בקבוקי יין אדום משובחים וחלות שחומות וטריות. במטבח עמלו המשרתות על סידור מנות הדגים, כשרבי שמשון נכנס לבית ופתח בשירת 'שלוש עליכם' ו'אשת חיל', כשלאחר מכן קידש על היין ובצע את החלות.

אשתו של רבי שמשון לא ידעה את נפשה. הנוסח של רבי שמשון המארח הוא בדיוק הנוסח של בעלה האבוד. זו המנגינה המרגשת בה הוא שר היה את הזמירות ועושה את הקידוש. היא הסתכלה היטב וראתה כי גם תנועותיו וכל נימוסי השולחן שלו תואמים אחת לאחת את שהיה בעלה עושה.

אכן כשעזבה אותו היה בעלה בלא חתימת זקן כמעט, והנה כעת זקן יפה מעטר את פניו. אך אין להתעלם מכך שעברו כבר כמה שנים מאז נפרדו. ככל שהתבוננה האשה יותר ויותר היא הגיעה למסקנה הברורה שזה אכן בעלה, אולם היא לא הצליחה להאמין שהוא לא שמר לה אמונים והתחתן עם אשה אחרת.

בחכמתה שתקה האשה ולא אמרה כלום. היא המתינה בסבלנות

לשמע ההצעה נרתע רבי שמשון מאוד, אולם לאחר זמן, משהפך בזה שוב ושוב וראה כי אכן אפסו סיכוי למצוא את אשתו הראשונה, הסכים לשידוך המוצע, ואכן אמרו לדבק טוב, ולאחר מספר חדשים נכנסו השניים לחופה במזל טוב. דמעות כמים נשפכו בחתונה מרגשת זו. המוני בני העיר שכבר הספיקו להכיר את רבי שמשון ששו ושמחו בחתונה בשמחת חתן וכלה שהקימו בנסיבות העתים את ביתם מחדש

אור חדש מאיר עינים ומאיר לבבות בטרקלין החסידות

ליכמן & יפה

הספר הקדוש 'מאור עינים' המבואר
 להרה"ק רבי מנחם נחום זי"א מטשערנאביל
 בעריכה מפוארת עם ביאור בהיר ומזוקק

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 להשיג בחנויות הספרים

מילין יקירין ויהודשים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצדק שליט"א

מילה רא חדה

חֲדָהָא דְאִוְרֵי יִתָּא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

עבודת ה' בחיות ובהתחדשות אהרן הכהן נשאר תמיד בהתלהבותו הראשונה

בכל יום יש לו לאדם להתלהב בעבודת ה'
כמו בפעם הראשונה

מחמת חשיבות הדבר לעבודת ה' יש לנו לעמוד על הדבר ולבאר באר היטב, מבאר חפרוה שרים רבותינו הקדושים שבכל דור ודור. הנה כל דבר בתחילת עניינו יש בו טעם והתעוררות וכשחולף זמן מתיישן הדבר אצלו ויורד הטעם שהיה לו בתחילה, ועל כך כתב הרוקח (הקדמה) שאין דבר חזק כמו החסידות בתחילתה, כי האדם מתעורר ביותר בראשית עבודתו בחיות והתלהבות.

אמנם נצרך האדם להתעורר תמיד בהתחדשות כאילו הוא דבר חדש, כדאיתא בספרי (ראה פ' נח): 'אשר אנכי נותן לפניכם היום' (דברים יא לב), יהיו חביבים עליך היום כאילו היום קיבלתם אותם מהר סיני, יהו רגילים בפניכם כאילו היום שמעתם אותם. לפיכך פתח רש"י בתחילת התורה בשאלה 'מה טעם פתח בבראשית', ונקט לשון 'טעם', להורות על הטעם הטוב שיש בתחילת ההתחדשות, ולעורר לב האדם להתחדש תמיד שלא יתיישן הטעם הטוב של ההתחלה.

לשמור תמיד את הטעם הטוב שבהתחדשות

כאשר מתחדש אצלו הדבר בכל יום נעשית עבודתו בחיות והתלהבות, כמו שכתב השל"ה הקדוש (אחרי דרך חיים) על הפסוק (ויקרא יח ה) 'אשר יעשה אותם האדם וחי בהם' (ויקרא יח ה) רמז שיעשה האדם כל מעשיו ועבודתו בזריזות נפלאה, וזהו 'וחי בהם' כלומר בחיות ורעננות. ובכל זמן יוסיף בעצמו עוז ותעצומות לבלתי לעמוד על מקומו משכבר הימים, אלא יתגבר להיות תמיד מוסיף והולך לחדש דרכים בעבודת ה', וזהו הרמז בפסוק (דברים טז כא) 'ולא תקים לך מצבה', שלא תהיה עבודתו בדרך קביעות כדבר הניצב על מקומו, כי לכל שעה יש עבודה מיוחדת לאותה העת, ויתחדש תמיד בעבודת ה' כדי לתקן בכל זמן התיקון הראוי באותו הזמן.

ואלו דבריו (תרל"ה ד"ה ויעש): 'ויעש כן אהרן' שלא שינה. יש לפרש כי עשה מעשה המצוה כל ימי חייו בכונה ורצון אחד. כי דרך כל אדם, שבהתחלה מתעורר לטוב, אחר כך נשכח ממנו, וצריך לחפש התעוררות באופן אחר תמיד. והאמת כי ההתפעלות הראשון הוא המובחר, לזאת נאמר על אהרן 'שלא שינה' וממילא בא לו תמיד השגות חדשות כמו שדרשו (ברכות מ.) 'אם שמוע' (שמות טו כז) ביטן 'תשמע' (שם) בחדש.

ויעש כן אהרן אל מול פני המנורה העלה
נרתיה כאשר צוה ה' את משה (ח ג). פירש רש"י: 'ויעש כן אהרן' להגיד שבחו של אהרן שלא שינה. וכי מי יעלה על ליבו לחשוד באהרן קדוש ה' שחלילה שינה ממה שנצטווה. אך בדברי השפת אמת מצאנו נוחם לנפשנו שביאר ענין 'שלא שינה' שהיה דומה בעיניו תמיד כמי שעתה הצטווה ולא שינה מההתעוררות שהיתה לו בתחילה.

מילתא דפליאה

בזמננו אור הגנוז נגנז בתורה הקדושה

דבר אל אהרן ואמר אליו בהעלתך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות (ח ב). כתבו רבותינו ז"ל (זוהר תרומה קסז.), בנרות המנורה התנוצץ אור הגנוז מששת ימי בראשית, שעליו אמרו בגמרא (חגיגה יב.): אור שברא הקדוש ברוך הוא ביום ראשון, אדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו, כיון שנסתכל הקדוש ברוך הוא בדור המבול ובדור הפלגה וראה שמעשיהם מקולקלים עמד וגנוז מהן וכו', ולמי גנוז, לצדיקים לעתיד לבוא.

אך כל זה הוא בזמן שבית המקדש קיים שאז מתנוצץ האור הגנוז בנרות המנורה, אך בזמן שאין בית המקדש קיים, מה תהא עלינו. וכי תאמר שאכן לא קיים בזמננו האור ההוא, לא יתכן, כי כבר אמרו חז"ל (זוהר שם קסו): שלולי האור הגנוז לא יכול העולם להתקיים אפילו רגע אחד.

אלא בזמן שהיה בית המקדש קיים נתגלה האור הגנוז דבראשית בנרות המנורה, ומשם יצא אורה לכל העולם כולו. אבל כשבעוונותינו הרבים נחרב בית המקדש, האור הגנוז נמצא בתורה הקדושה, כמובא בדגל מחנה אפרים (בראשית ד"ה וירא) משמו של זקינו הבעל שם טוב הקדוש ע"ה, היכן נגנז האור ההוא, ואמר שה' יתברך גנוז בתורה, ולכן משתמשין צדיקים בכל דור ודור באור ההוא, היינו על ידי התורה שיש בה אותו האור שיכולין להסתכל בו מסוף העולם ועד סופו, עכ"ל.

וכתב עוד בזה במאור עינים (שמות ד"ה אך דנדוע): יש אור הגנוז שנגנז בהתורה וכו', וכמו שנודע זה ממעשים שראינו מבני אדם שזכו לכך, כגון הבעל שם טוב נשמתו בגנזי מרומים, שסיפרו עליו כשהיה צריך לדעת שום דבר פרטי, אפילו מענייני בני אדם דבר גשמי, היה מסתכל בהתורה ולומד בה בדחילו ורחימו, ומדבק את עצמו עד שהגיע לאור הגנוז בתוכה, והיה רואה בדבר שצריך לראות.

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

למה נגרע - הארת קרבן פסח שני

היה לנו להרגיש הארות המצוה ממעשה כלל ישראל

עוד הוקשה להם כי לא היתה מניעתם אלא מחמת היותם עוסקים במצוה, אם בנשיאת ארונו של יוסף ואם בנשיאת נדב ואביהוא כמצות משה רבינו, והיו ראויים להיות נכללים יחד עם כלל ישראל. שכידוע קיום כל מצוות התורה אינו מתאפשר לכל אדם, אם ישראל הוא הלא אין נוהגים בו מצוות הכהנים ושבט לוי, וכן ישנם מצוות הנוהגות רק אם מזדמנות לו, כשילוח הקן ושילוח עבדים, וכגירושין וחליצה.

אם כן כיצד מקבל האדם את חיותו, הלא רמ"ח מצוות עשה הינם כנגד רמ"ח איברים ושס"ה מצוות לא תעשה כנגד שס"ה גידים שבאדם והם הנותנים חיותם. אלא שכאשר מקיים אדם מצוה יש לו לעשות זאת כחלק מבני ישראל ולבטל עצמו לכלל, כי בכלל ישראל כשאחד עושה מצוה הרי שהוא מזריח אורה לכל הכלל שירגישו אף הם התעוררות מהמצוה, ואז הגם שהוא עצמו לא עושה את המצוה, נותנת לו המצוה חיות מחמת שבכללות ישראל נעשתה המצוה.

מכאן עלתה שאלתם ובקשתם **למה נגרע** הלא עשינו את המצוה המוטלת עלינו ובשל כך לא היה באפשרותנו לעסוק במצוות קרבן פסח, ממילא ראויים אנחנו שנרגיש את קדושת מצות קרבן פסח ע"י שנעשתה מצוה זו בעם ישראל, ומדוע אפוא לא הרגשנו בנפשנו שום הארת מצוה בתוך כלל ישראל.

לא הרגישו הקדושה כי מוכנה להם מצות פסח שני ובה ירגישו הקדושה

ועל זה בא התירוץ בדברי משה ויאמר אליהם משה **עמדו ואשמעה מה יצוה ה' לכם**, רצונו לומר, מה שאתם מרגישים כחיסרון במצוות קרבן פסח אינו מחמת גריעותכם, אלא שרצה הקב"ה לחדש מצוות קרבן פסח שני על ידיכם. צודקת אם כן הרגשתכם שלא נכללתם בהארות היורדות למקיימי מצות קרבן פסח, אך לסיבה טובה שתקריבו קרבן פסח שני, ולכן אינכם בבחינת 'מעלה' עליו הכתוב כאילו עשאו, וגם אינכם נזקקים לצאת ידי חובתם בתוך כלל ישראל, אלא מצותכם היא להקריב את הקרבן בזמנו בחודש אייר ואז תזכו להשגה שלמה הראויה למקריבי פסח שני.

את קרבן ה' במועדו. וכאשר ראה משה רבינו ע"ה שפלות רוחן ולבכם הנדכה באשר אין ביכולתם לקיים מצות ה', היה מובטח משה שיבוא אליו הדיבור בזכותם, כדכתיב (תהלים נא יט) 'לב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה'. ולזה אמר להם משה רבינו 'עמדו ואשמעה מה יצוה ה' לכם', 'לכם' דייקא, דבעבורכם בטח יבא אלי הדיבור.

משה רבינו היה סמוך ובטוח שתקבל תפילתם מחמת שפלות רוחם

בכך ניתן להבין יותר מה שכתב הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין ע"ה (פסח שני אות ב), שמשה רבינו ע"ה השיב להם **עמדו ואשמעה**, הכוונה בזה כמו שאמרו חז"ל (ברכות כו:): אין עמידה אלא לשון תפילה, היינו התפללו לה' יתברך מעומק לבבכם על זה, ועל ידי הצעקה והתשוקה שלכם תמשיכו דבר ה' אלי כמו שהמשיכו ישראל את התורה כולה בגודל תשוקתם, ועל ידי זה אשמע מה יצוה ה' לכם. ובדברינו נבין, שלכך היה משה רבינו בטוח בתפילתם שתבקע השערים בעבורם מחמת צדקותם, כפי שאכן היה, שפעלו בתפילתם התחדשות הדין מהקרבנות פסח שני, המרמז כי יש תקוה לכל נפש מישראל אפילו לטמא ושהיה בדרך רחוקה במזיד, שהתרחק עצמו מלגשת אל הקודש ואפילו הכי עושה פסח שני.

טענתם שלא הרגישו הארות המצוה

אנשים גדולים אלו שנמנע מהם להקריב קרבן פסח בזמנו, השכילו להרגיש בנפשם הגבוהה שלא זכו למדרגת 'מעלה' עליו הכתוב כאילו עשאו, וכפי שביאר בזה **התפארת שמואל** על פי דברי הרבי **הזקן רבי יצחק מוורקא ע"ה** במאמר חז"ל (ב"ק כח:): 'אונס רחמנא פטריה', היינו מה שהוא אנוס ואינו יכול לכוון בכל הכוונות הראויות, 'רחמנא פטריה', ה' יתברך מעלה עליו כאילו כיוון בכל הכוונות הראויות וכביכול כאילו ה' יתברך עשה בעדו. זהו ששאלו למה נגרע, הלא אנוסים היינו, ובודאי ה' יתברך עשה בעבורנו, אם כן צריכים אנחנו להרגיש את האורות הקדושים ממצוה זו, **ולמה נגרע**, מדוע נרגיש בנפשנו הגריעות כמקדם ונחסר לנו מצוות קרבן פסח.

מהי טענתם למה נגרע הלא טמאים היו ונאנסו מלהקריב

ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם ולא יכלו לעשת הפסח ביום ההוא, ויקרבו לפני משה ולפני אהרן ביום ההוא. ויאמרו האנשים ההמה אליו אנחנו טמאים לנפש אדם, למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה' במועדו בתוך בני ישראל. ויאמר אליהם משה, עמדו עמדו ואשמעה מה יצוה ה' לכם (ט ו-ח).

פרשה זו יפה נדרשת ויפה נתלבנה בדברי צדיקים וכתביהם. תחילה הקשו המפרשים, הלא טענת האנשים הטמאים תמוהה, שכן הם עצמם מסבירים 'אנחנו טמאים לנפש אדם', אם כן מהי השאלה 'למה נגרע', הלא ברור הוא הדבר שמחמת היותם טמאים אין הם ראויים להקריב את קרבן ה'.

שאלה נוספת נשאלה בבית המדרש, הרי בגמרא (ברכות ו.) נאמר, חשב אדם לעשות מצוה ונאנס ולא עשה מעלה עליו הכתוב כאילו עשה, אם כן על מה זעקתם 'למה נגרע' הלא כלל לא נגרעו, שכן מעלה עליהם הכתוב כאילו עשו בפועל.

אנשים גדולים אלו הרגישו שפלות בנפשם ולכך היה מובטח משה שישמע מפי הגבורה

הנראה הוא, כי שאלה אחת מתורצת בשניה. אותם אנשים טמאים היו אנשים גדולים מאוד, מבחירי דור דעה, והם מישראל ואלצפן שעסקו בקבורת נדב ואביהוא, או שהיו נושאי ארונו של יוסף במדבר (סוכה כה.). עדות לגדלותם נחזה **בדברי יחזקאל** (ד"ה ויאמרו) שהקשה בדברי משה רבינו ע"ה 'עמדו ואשמעה', ופירש רש"י, אמר להם 'עמדו ואשמעה', כתלמיד המובטח לשמוע מפי רבו. אשרי ילוד אשה שכן מובטח, שכל זמן שהיה רוצה היה מדבר עם השכינה, עכ"ל. ולכאורה יש לתמוה על משה רבינו ע"ה שהיה עניו מאד מכל האדם, כמו שכתוב (להלן יב ג) 'והאיש משה עניו מאד', שאמר בלשון הזה 'עמדו ואשמעה', שיש בזה התנשאות קצת שהוא מובטח לשמוע הדיבור בכל עת.

אך העניין כך הוא, דהאנשים הטמאים בפסח ראשון באו במרת נפשם לפני משה רבינו ע"ה, ואמרו בלב נשבר ונדכה **למה נגרע** מתוך כלל ישראל **לבלתי הקריב**

דרכי מלחמת היצר

למלחמת היצר, כדאיתא בזוהר חדש (כי תצא צו). 'כי תצא למלחמה על אויביך' דא איהו יצר הרע. ובזמן הזה שאין המלחמות נוהגות אזי הרמז הוא הפשט, והמלחמות שבתורה מדברות במלחמת היצר (שפתי צדיק שלח אות מה, בשם הרה"ק רבי שמחה בונם מפרשיסחא ע"ה), ומכיון שהתעורר מעצמו לצאת למלחמה מובטח לו שיסייע לו ה' ויתן צריו לפניו, אבל אם ישב האדם ולא נלחם מעצמו עד שבא היצר להלחם עמו אזי קשה מאוד לעמוד במלחמה, כי אם האויב נמצא כבר בתוך המדינה קרוב הוא ביותר לכבוש את המדינה מתוכה [וכמו שמצינו במצרים שאמרו לפרעה (שמות א' י) 'הבה נתחכמה לו', ופירשו המפרשים שהיות ובני ישראל נמצאים בתוך המדינה, אם יחברו לאויב אז ודאי ינצחו, כי הם מבפנים והאויב מבחוץ].

כשהמלחמה באה למדינה נצרכת ישועה גדולה יותר

היא שאמרה תורה וכי תבוא מלחמה בארצכם על היצר הצורך אתכם אם תתרגש המלחמה בתוך ארצכם וכבר הקדים היצר להלחם בתוך המדינה, אזי צריך להריע ולזעוק כדי לזכות לישועה, כמו שכתוב והרעותם בחצוצרות ונזכרתם לפני ה' אלקיכם. ובזה ביאר הרה"ק רבי מנחם מנדל מקוצק ע"ה (הובא בשם משמואל (כי תצא תר"פ) בשם זקינו הרה"ק מקאצק ע"ה) את הסתירה העולה לכאורה מן הפסוקים. כאן אמרה תורה ותקעתם ורק אז ונושעתם, ואילו בפרשת כי תצא כתוב 'כי תצא למלחמה וגו' ונתנו ה' אלקיך בידך', הרי שאינם צריכים לשום פעולה כדי להיושע מהאויבים. רק כי זה ההבדל בין שני המקרים, שבפרשת כי תצא נאמר 'כי תצא למלחמה' וכשהוא יוזם ויוצא למלחמה יכול להיות סמוך ובטוח שללא כל מעשה יתן ה' את אויביו בידו, אך כאן נאמר כי תבוא מלחמה בארצכם וכשהאויב נכנס לעיר המצב סבוך, ולכן והרעותם בחצוצרות ורק אז ונושעתם.

את אחד היסודות שעל כל יהודי לדעת כדי לצלוח מלחמה זו עם היצר הרע. אך קודם שנבוא לביאור פסוק דידן נקדים, כי ראשית הכל הוא שיתן האדם את דעתו שהוא נתון במלחמה מתמדת ולא יסיח ממנה דעתו. כל אדם עובר בחייו כל מיני תקופות של עליה ושל ירידה, ויש מלחמות גלויות ומלחמות נסתרות בין ברוחניות ובין בגשמיות, והעיקר לעמוד על המשמר ולא לשכוח מהו תפקידו ושליחותו בעולם. כן מצינו בצאת בני ישראל למלחמה היה הכהן המשיח מזהיר ואומר (דברים כ ג) 'אתם קרבים היום למלחמה על אויביכם', שלא יסיחו דעתם מן המלחמה כי זהו התנאי הראשון לנצחון, ורק אחר כך הוסיף ואמר להם לבל יחששו מפני אויביהם, וחיזק אותם בדברי אמונה ובטחון, כי אחרי שיעמדו להלחם כנגד אויביהם בודאי יזכו לסיוע מן השמים 'כי ה' אלקיכם ההולך עמכם להלחם לכם עם אויביכם להושיע אתכם' (שם פסוק ד). המלחמה עצמה היא העצה הגדולה ביותר לכבוש את היצר, ולא יחשוב האדם כיצד ואימתי יזכה לנצח את יצרו, אלא ישים כל כוחותיו להוסיף ולהלחם, והמלחמה היא עצמה ההבטחה שלא יימסר בידי יצרו, וכמו שכתוב (משלי כד ו) 'בתחבולות תעשה לך מלחמה', ולא כתוב 'תנצח' אלא 'תעשה מלחמה', שתהיה שאיפת האדם לאחוז תמיד במלחמת היצר.

המקדים להלחם ביצרו זוכה להכניעו

אם האדם עומד מוכן בכל זמן כנגד היצר אזי קשה ליצר להפתיע אותו, כי הוא ערוך ומוכן בכל עת כנגד ניסיונות היצר המנסה בכל עת להכשילו, ואדרבה הוא מקדים לצאת ולהלחם כנגד היצר, ובזה מובטח לו יותר לכבוש את היצר ולהכניעו, כמו שנרמז בפסוק (דברים כא י) 'כי תצא למלחמה על אויביך ונתנו ה' אלקיך בידך' [והוא רמז

תכלית ביאת האדם לעולם כדי לגבור במעשיו על יצרו הרע

וְכִי תָבֹאוּ מִלְחָמָה בְּאַרְצְכֶם עַל הַיָּצָר הַיָּצָר אֶתְכֶם וְהִרְעַתְּם בְּחִצְצֹרֹת וְנִזְכַּרְתֶּם לִפְנֵי ה' אֱלֹהֵיכֶם וְנוֹשַׁעְתֶּם מֵאֵיבֵיכֶם (י ט). דרשו בגמרא (שבת קה:): 'לא יהיה לך אל זר' (תהלים פא י) איזהו אל זר שיש בגופו של אדם הוי אומר זה יצר הרע. דהנה כל יהודי ניצב במשך ימי חייו בפני מלחמות קשות שהיצר הרע מתחדש בכל יום להלחם באדם ולהעבירו על דעת קונו. מלחמה זו שבתוך האדם נמשכת והולכת מתחילת בריאתו, שהגוף מחשיך ומסתיר את אור הנשמה, וזוהי תכליתה שבעבור זה נשלחת הנשמה לעולם הזה. הרי קודם בואה לעולם יושבת היא בצילו של הקב"ה, ונהנית מזיו שכינתו, אך שם היא נהנית ללא עמל וללא שהשקיעה משהו בעבור זה.

והוא כפי שכבר ביאר המלאך המגיד לבית יוסף, מהי הסיבה שבעבורה נצרכת הנשמה להיכנס למקום כל כך מסוכן. אמר לו, כי הנשמה בעולם העליון נמצאת בבושה גדולה, כי אוכלת מדבר שאינו שלה וביגיעתה, אלא מתנת חנם, והוא הנקרא 'נהמא דכיסופא'. וכמו שאמרו בירושלמי (ערלה פ"א ה"ג) כי מאן דאכיל דלאו דיליה בהית לאיסתכולי באפיה. וביגיעת הנשמה בעולם הזה בתורה ובמצוות, תזכה לשוב ולקבל את הראוי לינתן לה מבית המלך ללא בושה [וכתב באור המאיר (אחרי ד"ה בזאת) כי קודם ביאת הנשמה לעולם הזה אוכלת מנהמהא דכסופא, כי כל מאן דאכל לאו דיליה ושתה לאו דיליה בהית לאסכולא ביה, ואחר רדתה בגוף העכור, ועומדת בקיומה שלא לנטות מדרך הישר והטוב, כי אם כל מגמתה לדבק את עצמה לשרשה, נמצא אחר כך בבואה בעולם עליון יש לה משלה הראוי ליתן לה מבית המלך מזרוע ידה. וזהו עיקר הסיבה שנברא האדם עם ב' היצרים יצר טוב ויצר הרע].

כלל ראשון - עצם ידיעת המצב שישנה מלחמה תמידית

בפרשתנו מלמדת תורתנו הקדושה,

יצא לאור ע"י מכון אור לישראל © כל הזכויות שמורות אין להעתיק או להעתיק ללא אישור מפורש בכתב ממכון אור לישראל

הפסדה שמענה את ארון הפפרים החסידים

אוצר

הבעל שם טוב

כל תורת רבינו הבעל שם טוב זי"ע
מלוקטת מתורת תלמידיו גדולי החסידות
ככל הדורות, עם ביאור נרחב ומשולב,
כולל מקורות והרחבות מעשירים.

לגלות את
שודר שם החסידות

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

אֵלֶּזְנֹת

לְשִׁמּוֹת עֵבֶד

פְּרֶשֶׁת בְּהַעֲלֹתְךָ

כ"ג, ע"א, ע"ב, ע"ג

תְּאוֹת הַכְּבוֹד לְעַת זְקֵנָה

וּמִבֶּן חֲמִשִּׁים שָׁנָה יָשׁוּב מִצְבָּא הָעֶבְדָּה וְלֹא יַעֲבֹד עוֹד (ח, כה).

רבי אברהם קירזנר, היה מידיו הגדולים וממקורביו של הגאון הצדיק רבי אליהו לופיאן זצ"ל עוד מימי שהותם יחד בליטא ובלונדון. לאחר פטירתו של רבי אליהו הוא ספר, כי בשנת תשי"ח נפגש עם רבי אליהו שהיה באותם ימים מנהל רוחני בישיבת פפר חסידים.

היות ששהה רבי אברהם בישיבה כמה ימים, הזמינו רבי אליהו לישן עמו יחד בחדרו. מספר רבי אברהם קירזנר: בבקר של יום אחד התעוררתי מקדם מן הרגיל, והנה אני רואה את ר' אליהו עומד ליד החלון ומדבר כאלו לעצמו, בלחישתו, כדי שלא לעוררני מהשנה. הטיתי אזני ושמעתי כיצד הוא חוזר פעם אחר פעם על הפסוק 'ולא תביא תועבה אל ביתך'. התפלאתי לעצמי: מדוע הוא חוזר שוב ושוב על פסוק זה?

בהמשך היום נגשתי אליו ושאלתי: במחילה מכבודו, אולי יואיל לומר לי מה פשר הדבר ששמעתי בבקר את כבודו חוזר שוב ושוב על הפסוק 'ולא תביא תועבה אל ביתך'? נענה רבי אליהו ואמר לי: אהה, האם בדבורי עוררתי אתכם מהשנה? אמרתי לו: חלילה, לא הערתם אותי, כי כבר הייתי ער, אבל מאחר וכבר שמעתי אתכם חוזרים שוב ושוב על אותו פסוק, מבקש אני שתאמרו לי מה פשר האמירה הזו.

נענה רבי אליהו ואמר לי: עוד מעט אנחנו הולכים לישיבה, מקום תפלתנו הוא בכתל המזרח של הישיבה, ורגילים הם בני הישיבה לקום מפני, לא זו אף

זו: רגילים הם להמתין לי בקריאת שמע ובתפלת שמונה עשרה, והרי יש לי לחשש שמא חס וחלילה אפל חלילה במדת הגאון, ואף שפמעט ולא שיך בזה לפל בגאון ממש, אבל לגבהות הלב בודאי טיט לי לחשש והרי כתוב (משלי טז ה) 'תועבת ה' כל גבה לב', והמלה 'כל' לרבות באה כל גבה לב, הינו, טיט כן רבוי אפלו מי שגבהות לבו יסודה בתפקיד רוחני נעלה, וכגון מי שהוא מנהל רוחני בישיבה וכדומה, והיה מקום לומר שבגון דא אין הגאון פסולה ואולי אפלו הוא כשרה ומתרת, אלא שמפל מקום מי יכול לשפט ולומר שלא נתערב אצלו חס וחלילה גבהות לב שאינה של מצוה, ואם כן נעשה זה האיש תועבת ה' רח"ל, וכיצד יכול רב כזה להשפיע תורה ומוסר על התלמידים? לכן, סים רבי אליהו ואמר, זו הסבה שחוזר אני על הפסוק 'ולא תביא תועבה אל ביתך' כדי להציל את עצמי מהגאון וגבהות הלב.

סים רבי אברהם קירזנר ואמר: כששמעתי זאת יוצא מפי קדשו של רבי אליהו התפעלתי מאד, ומרב רגש אמרתי לו בתמיהה: למדנו רבנו, האם אנשים זקנים כמונו, אנשים שבורים ורצוצים בגוף ובנפש, יש לנו עוד מקום לחשש שמא נפל בגאון? ויפן אלי ויאמר: איזו שאלה. הרי זה משל למה הדבר דומה: לפצצה אימה שמנחת בפנת אולם גדול, ואמנם במשך השנים כבר עברו על ידה אנשים רבים והיא לא התפוצצה, האם משום כך כבר אין סכנה שמא תתפוצץ עוד? (ר' אלה' פרק ט).

כְּשֶׁאָדָם שְׁקוּעַ בְּתְאוֹת הַכְּבוֹד

פּעַם אָמַר הַרֵה"ק רַבֵּי בְּעַרְצֵי מְנַדְבוֹרְנָא

זיע"א טיט ואדם שקוע בתאוות הכבוד עד כדי כך שבשעת פטירתו, כשהצבור הולך ללוותו בדרכו האחרונה, אלו היה לו את הכח והאפשרות הוא היה מסובב את ראשו לראות האם הולקים לו את כבודו האחרון כהגון, והאם יש צבור גדול שמגיע להשתתף בהליתו (רזא דעובדא' שער האותיות, עונה אות טו).

עַל גְּאוֹה צְרִיף אָדָם לְעַבֵּד עַד יוֹמוֹ הָאֲחֵרוֹן

על הפסוק (במדבר ח כה): 'ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבדה ולא יעבד עוד', היה מפרש הרה"ק האמרי חיים מויזניץ זיע"א, טיט כן תוכחת מוסר מיחדת על החובה לעבד ולהלחם על מדת הענוה, במיוחד בשנות הזקנה. כי הנה לכל תאוה ותאוה יש זמן משלה, בילדותו אוהב האדם את תענוגות העולם הזה ומבקש הוא ממתקים וממשחקים. משמתבגר תאב הוא לממון הרבה, וכטיט לו מנה הוא רוצה מאתים, וכשמגיע לשנות הזקנה בטלות כל תאוותיו, מלבד תאוה אחת היא תאוות הכבוד שמקורה מגאון וגבהות הלב. ועל זה הוא טאמר הפסוק 'ומבן חמשים שנה', כשמגיע האדם לגיל חמשים, הינו, בשנות זקנותו, ישוב מצבא העבדה, כבר אינו צריך להתיגע בעבודה קשה כל כך בכדי לשבר את תאוותיו ולכבש את יצרו. אבל 'ולא' - בכדי להגיע למדת הענוה ולהתרחק מן הגאון, לדעת שהוא כלום 'ולא', על זה 'יעבד עוד', עליו עדין להמשיך לעבד ולהתיגע עד יומו האחרון.

ספר ספיר ויהלום - להרב הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

חידון אֵלֶּזְנֹת - נושא פרסים מיהם שני האנשים שמופיעים בפרשתנו אך אינם מזכרים שוב בשום מקום בתנ"ך?

פתרון החידה - פרשת ויקרא:

ש. כמה פעמים מוזכר המן במגילת אסתר?
ת. 54 כמנין ד"ן אנכי.

שם הזוכה בסידור מתיבתא מנחה מעריב בהוצאת "עוז והדר":
פרשת ויקרא:
ה' יעקב פוגל מבני ברק.

פתרון החידה וכן שם הזוכה, יפורסמו אי"ה בגיליונות הבאים הפותרים נכונה יכנסו להגרלה אי"ה על סידור מתיבתא מנחה מעריב בהוצאת "עוז והדר".
את הפתרונות יש לשלוח אלינו עד ליום שני למספר פקס: 077-470-26-81 או למייל: magdenot@gmail.com

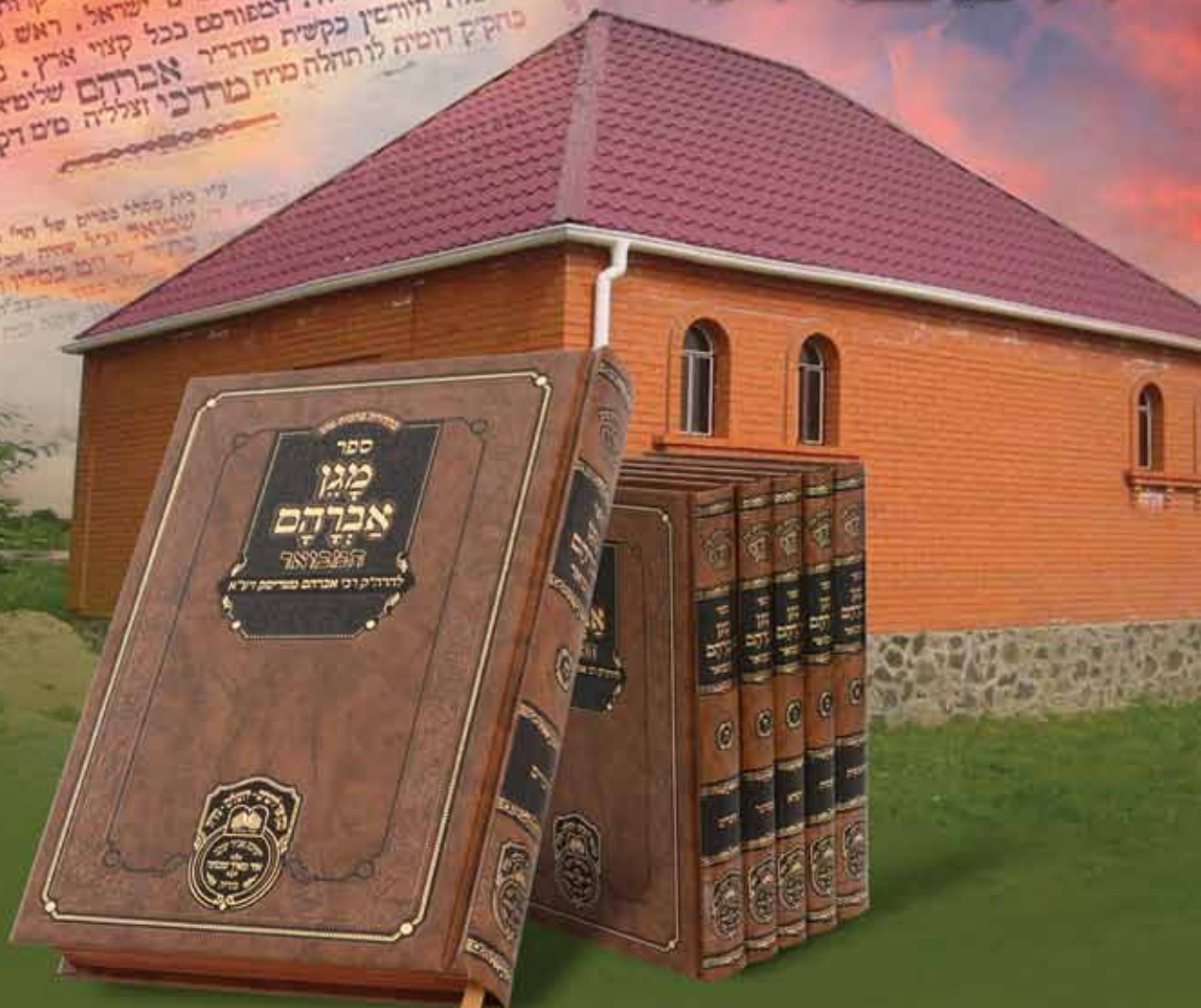
נא לכתוב שם, כתובת מדויקת וטלפון.
בראש הדף לציין "עבור חידון לנוער".

מגן אברהם המבואר

"ועכשיו שהגעתי לגיל הנבחרות לא אוכל
לדורס קולי לבוא לפניהם בדברי תורה, לכן
אמזתי אולי דבר בזה למען יפרעו מעיינותי
החוצצו" (הקדמת המגן אברהם מטורסק)

ספר
מגן אברהם
זה השני לה עדיקים יבוא בו.
הספר הנותן אמרי שפי.
מגן הוא לכל החסידים בו.
אברהם עדינו עומד לפני ה'.
הן הנה אמרות מהירות. מפו ומפנינים יקרות. יחזקו במספר לחזרות
לעודת ישרון למשמרת. מרבינו נר ישראל. ראש גולת אריאל. שר התורה
אספקלריא המאירה. המפורסם בכל קצווי ארץ. נודד נודד ועומד במרץ
שלישלה הורשין בקשית מותרת אברהם שליטא מים דקק מודוסק
מחזקק דומיה לו תהלה מיה מרדכי וצלהה מים דקק משערטאבל וייע:

מוטיבנאה

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

מכתלי בית ההוראה

פניני הלכה למעשה, בענייני דיומא ושאלות המתחדשות
מרבני בית המדרש להוראה דיינות "באר ישראל"
בראשות מורינו הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

מכתלי בית ההוראה

תשובה ממורינו הרב שליט"א

חשש איסור אוהל בחבישת שטריימל

ב. רבינו חננאל (ד"ה סיינא) פירש שהאיסור הוא מצד עשיית אוהל, ואסור אפילו ברשות היחיד ורק כאשר השוליים רחבים טפח שאז נראה כאוהל. ומה שחילקו בין מהודק לשאינו מהודק פירש, שאם שולי הכובע קשיחים שאינם נכפפים אסור שבזה נראה כאוהל, אולם אם השוליים רכים ומתקפלים מותר שאין נראה כאוהל. וכן מפרשים הרמב"ם (שבת פרק כב הלכה לא) והתוספות (ד"ה הא דמיהדק). ונמצא כי יש שני חילוקים לדינא בין שיטות הראשונים: א. לרש"י, האיסור הוא אפילו בכובע פחות מטפח אך רק ברשות הרבים. ב. לרבינו חננאל, האיסור הוא אפילו ברשות היחיד אך רק בכובע רחב טפח.

להלכה פסק השולחן ערוך כשני הפירושים לחומרא: בסימן שא (סעיף מ) כתב כפירוש רבינו חננאל: כובע שהוא מתפשט מראשו טפח, אסור להניחו בראשו אפילו בבית משום אוהל. ובסעיף שאחר זה - (סעיף מא) כתב כפירוש רש"י: כובע העשוי להגן מפני החמה, יש אוסרים משום שחוששים שמא יגביה מראשו ויבוא לטלטל ד' אמות ברשות הרבים, ואם זה מהודק שאינו חושש שהרוח תגביה מראשו מותר.

והנוגע לנידון זידן הוא על פי פירוש רבינו חננאל שאסור אם רחב טפח משום אוהל, ומבואר במשנה ברורה (ס"ק קנא) שצריך שני נתאים כדי לאסור לחבוש כובע משום איסור אוהל. א. שיהיה רחב טפח. ב. שיהיה קשה ואינו מתקפל, כי בנכפף אין זה נראה כאוהל אלא נחשב כגלימא, [ומה שמתיר השולחן ערוך כשהמהודק על ראשו, מדובר שהשוליים נכפפים ואינו קשה, או שאין טפח]. לאור הדברים האלה בחבישת שטריימל שמתקיימים בו שני התנאים הנזכרים, שהוא גם רחב יותר מטפח והוא גם קשיח, יש לברר איך מותר בשבת.

והנה במשנה ברורה (ס"ק קנב) דן במה שנהגו להקל ללבוש כובע עם שוליים רחבים מאוד (בריטלי"ך) אף שמתפשט מהראש טפח, והעלה כמה צדדים בטעם שמקילים בכך: א. משום שאינו קשה והשוליים נכפפים למטה. ב. בשם ה"טו (סימן שטו סק"ח) כתב שגם אם הכובע קשה, כיוון שמתכוון בלבישתו רק לכסות ראשו ולא לצל, ואוהל ארעי אסור רק בעשוי לצל. ג. המגן אברהם כתב, שאם השפה היא בשיפוע יש לומר שאינו נחשב אוהל. ד. והאליה רבה כתב שהעולם סומך על שיטת רש"י שאין בכובע אוהל כלל, ולפי דבריו אף בכובע שהשוליים קשים ורחבים טפח, אין למחות בנוהגים להקל.

המשך בעמ' ב'

רבים נוהגים לחבוש לראשם ביום השבת את הכובע פרווה המיוחד הקרוי 'שטריימל'. טעם רמז על המנהג כתב בספר 'פרי צדיק' (לרבי צדוק הכהן - שושן פורים אות א) שהוא כעין עטרה וכתר על הראש: שנתפשט המנהג בישראל ללבוש כובע משונה בתוארו, לרמז על הכתרים שניתנו לישראל בשעת מתן תורה שאמרו נעשה ונשמע, ואף שאיבדנו כתר של נעשה, הכתר של נשמע נשאר לנו, והוא על ידי שנותן ליבו שומע לדברי תורה בעסק התורה, והכובע הזה מרמז על כתר תורה שניתן לנו בשבת מצד נשמע.

אלא שיש לדון בזה מהצד ההלכתי, האם אין בכך חשש איסור אוהל בשבת. כי אם בשנים עברו היה השטריימל כובע פרווה נמוך, בשנים האחרונות הוא הלך והתפתח לאורכו ולגובהו, גם תהליך ייצור עורות הפרווה השתכלל כך שהשערות קשיחות ועומדות באופן מהודר ביותר. ונפסק להלכה (סימן שא ס"מ) כי אסור ללבוש כובע שהוא רחב טפח משום שנראה כאוהל, ויש לברר האם אכן אין חשש הילכתי בחבישת השטריימל במתכונתו.

תשובת מורינו הרב שליט"א:

שורש הנידון מהמבואר בגמרא (שבת קלח): אמר רב ששת בריה דרב אידי האי סינאנא שרי, [ברש"י סינאנא: כובע של לבד]. הגמרא מקשה: והאי תמר סינאנא אסור, ומתרת: לא קשיא הא דאית ביה טפח והא דלית ביה טפח. ומפרש רש"י: שאם יש בו טפח, דיינות שמתפשט מראשו טפח אסור משום אוהל. ומקשה הגמרא: אלא מעתה שרביב בגלימיה טפח הכי נמי דמחייב, דהיינו מי שמתעטף בטלית ותצא הטלית מעל ראשו טפח יהיה חייב משום אוהל, מתרת הגמרא, לא קשיא הא דמיהדק הא דלא מיהדק.

ויש שני מהלכים בראשונים בפירוש סוגיא זו איהו מלאכה שייכת בחבישת כובע, ויש ב' נפקותות בין הפירושים: א. רש"י (ד"ה אלא) פירש שלמסקנת הגמרא האיסור הוא מצד חשש טלטול ברשות הרבים, והיינו שהאדם הלובוש יחשוש שהרוח תגביה את כובעו ויאחזו בידו ונמצא מטלטל ארבע אמות ברשות הרבים. והגמרא חזרה ממה שסברה בהווה אמינא שהאיסור מצד עשיית אוהל בשבת, אלא החשש הוא רק משום טלטול ברשות הרבים, ולכן ברשות היחיד מותר, וברשות הרבים אסור אפילו פחות מטפח, אלא אם כן הוא מהודק לראשו שלא יחשוש שהרוח תגביהו.

הלכה למעשה

משולחן מורינו הרב שליט"א

אפייה עוגה חלבית בתנור בשרי

אחד שעשה מטבח חדש והזמין שני תנורי בילד אין, ובינתיים הגיע רק תנור אחד ומשתמש בו לבשרי. לפני חג השבועות רצה לאפות עוגות גבינה כמנהג ומכיוון שאין לו תנור חלבי, שואל האם מותר לאפות בתנור הבשרי באופן שיכסה את התבנית מכל צדדיו.

תשובת מורינו הרב שליט"א:

לכתחילה יש לייחד תנור אחד לבשרי ואחד לחלבי כמו שהורו הפוסקים, וזה כדי להימנע מכם מכמה מכשולות העוללות לבוא, אמנם באופן חד פעמי אפשר להתיר על ידי שיכסה היטב את התבנית בשני כיסויים.¹

מכירת זיכוי לקונה שנמצא בחנות

קונה בא להחזיר לחנות כמה מוצרים שקנה במבצע, והמוכר סרב לקבל אותם בטענה כי מאחר שנרכשו במבצע אינו חייב לקבל בחזרה, אך הסכים שיחליף את המוצרים בו במקום, ומשלא מצא הקונה במה להחליף נכנע המוכר ונאות לתת לו זיכוי שיהיה תקף לשבוע בלבד. הקונה שראה יהודי אחר שבא לחנות ועקב אחריו, וכאשר מילא כפו במוצרים, הציע לו לקנות את הזיכוי, והוא הסכים ושלם לו על הזיכוי את מחירו המלא ובעל הזיכוי מיהר להסתלק עם החנות. המוכר שראה כל זאת, כעס מאד על הקונה החדש שהפסידו כרגוניה בתשלום מלא, הקונה התעלם אבל לאחר מכן חזר וקנה זיכוי שלא בנוח, ובא לשאול אם עשה איסור מסוים.

תשובת מורינו הרב שליט"א:

נראה שמוכר הזיכוי לכאורה עשה איסור מדבריהם כמו במצודות דגים שאין להם תוך (גיטין נט), שאסור לאחרים

לפרוס שם מצודות מדין יורד לפרנסתו של חברו, שהרי הראשון כבר קנה, וכעת על ידי הזיכוי הוא נכנס לתוך הפרנסה של המוכר שהפסידו קניה נוספת. אמנם למכור את הזיכוי מחוץ לחנות - יתכן שהוא מביא לקוח חדש ואין איסור. אמנם לגבי קונה הזיכוי נראה שלא עבר איסור שלא ידע מכל הסיפור וזה שוגג גמור.²

שקית מקווה בשבת

איחר את יציאתו מן המקווה בערב שבת והגיע עם השקית כביסה והמגבת מיד לבית המדרש, האם יכול להחזיר את השקית לביתו לאחר התפילה, או שהכביסה מוקצה, וגם מצד המגבת שהיא רטובה.

תשובת מורינו הרב שליט"א:

מצד המגבת אין חשש לטלטלה. מצד הבגדים, אם מדובר באדם הלובש בגדים צבעוניים שאינו לובשם בשבת, נראה שזה מוקצה, אמנם בגדים שיכול ללבושם גם בשבת אינם מוקצים, שהרי אף שהם עומדים לכיבוס, עדיין הם ראויים ללבישה אם ירצה.³

1 שהם כבסים לא נקיים של ימות החול, לכאורה יש בזה סיבה להחמיר יותר, אך מאידך מסתבר שאם לא יהיו לו בגדים אחרים, כגון שכל בגדיו שבביתו יתלכלכו מאד, יוכל להשתמש בהם בשבת, כי אין הם כ"כ מלוכלכים עד שאינם בני שימוש, ואיך עדיין יש לדמות לכלי היתר. אמנם אדם שביים חול הולך בגדי צבעונין, וזה בוודאי לא ישתמש בשבת, גם אם יתלכלכו בגדיו, זה נראה כבר מוקצה.

2 דומה לנידון זה הוא גם לגבי כרטיסים של סופרים שיש בהם הנחה של כמה אחוזים, ונראה שכרטיסים אלו דינם שונה, כי בעלי הרשתות מוכרי הכרטיסים, ידוע להם שאנשים סוחרים בהם כמו כסף ומנסים למכור לאחרים, ואף על כן שווה להם לעשות זאת בגלל הרווחים הרבים שיש להם במכירת כרטיסים, הן במחויבות הקנייה אצלם והן באיבוד הכרטיסים, ועל דעת כן הנפיקו את הכרטיסים, מה שאין כן כאן שהמוכר עשה טובה שלמה לתת את

3 דומה לנידון זה הוא גם לגבי כרטיסים של סופרים שיש בהם הנחה של כמה אחוזים, ונראה שכרטיסים אלו דינם שונה, כי בעלי הרשתות מוכרי הכרטיסים, ידוע להם שאנשים סוחרים בהם כמו כסף ומנסים למכור לאחרים, ואף על כן שווה להם לעשות זאת בגלל הרווחים הרבים שיש להם במכירת כרטיסים, הן במחויבות הקנייה אצלם והן באיבוד הכרטיסים, ועל דעת כן הנפיקו את הכרטיסים, מה שאין כן כאן שהמוכר עשה טובה שלמה לתת את

בין גוף החימום לבין חלל התנור, ושורש מחלוקתם האם מועיל ליבון מבחוץ בכלי מתכות. אמנם גם בתנורים יש גופי חימום מגולים כתבו להחמיר, כיוון שמשאירים את המאכלים גם לאחר כיבוי התנור ויש לחשוש שבאפיה הבאה יצאו אדים עוד לפני שיעיף התנור לחום שנחשב ליבון וייאסר המאכל. וגם לשיטת המחמירים לאסור בדיבוע זה דווקא כשהיה התנור כן יזמו מהשימוש הקודם, וגם בשני הפעמים היה התבשיל יבש ומגולה.

1 מחשש שיקרע הכיסוי הראשון. ונחלקו גדולי הפוסקים בתנורי זמנינו, האם הוא דומה לתנור בימים עברו שהיה אש ממש, שהסכימו הרבה מהאחרונים שכיוון שחוממו רב וכל האדים העולים מהתבשיל מתייבשים לפני שמגיעים לגג התנור, וגם שהתנור מתלבן בכל שימוש והוא הכשר, (ראה דרכי משה סימן פ"א סק"א שכן נהגו להשתמש בתנור אחד), אבל בתנורים שלנו שהאש אינה בתוך חלל התנור, שיש שכבת מתכת

מאז ומתמיד חצקל היה נחשב לחברמן לא קטן, ולא פחות מזה ידע לא לפספס הזדמנויות. גם כשהחליט לעבור דירה ולשכור דירה אחרת החליט בדעתו כי על הדרך יעשה תיווך על הדירה ממנה הוא יוצא, מיד עם קבלת ההחלטה התקשר חצקל למשכיר והודיע לו שברצונו לעזוב בהקדם את הדירה, אך מכיון שעדיין החוזה שכירות שביניהם בתוקף לעוד עשרה חודשים הוא ידא להביא שוכר אחר הגון שמקובל על המשכיר, ועד שיימצא השוכר המבוקש הוא ימשיך לשלם למשכיר את השכירות, וכפי החוזה שביניהם.

עוד באותו יום נתלו בשכונה מודעות עם פרטים על הדירה החדשה בשוק להשכרה, עם שלל מעלותיה, עם פלאפון של חצקל, וכשלידו הוסיף עוד מילה אחת: 'תיווך'. וכצפוי, בתוך כמה דקות הוצף חצקל בעשרות טלפונים, מתוכם ברר חצקל את מי שהיה נראה בעיניו מתאים ביותר למשכיר אותו מכיר זה זמן רב, ואכן המשכיר סגר עם השוכר החדש, חצקל מצידו דאג להזכיר לשוכר על חלקו בתיווך, וכשהשוכר הביע את נכונותו לשלם לו כפי שאכן ראה במודעה שזה תיווך, וכשהעסקה תיסגר יקבל את מלא הסכום המגיע לך.

אלא שלמחרת פגש חצקל את גדי ירדו מנוער וכמסיח לפי תומו, סיפר לו חצקל את העיסקה אותה תיווך אתמול בסייעתא דשמיא, נענה גדי ואמר מכיון שאני מכיר אותך כאחד שנוהר שלא להנות מפרוטה שאינה 'ג'לאט כשר', יש כאן מקום לשאול, מכיון שלמעשה הייתה לך כאן הנאה אישית מהעיסקה, כי עליך לשלם את השכירות עד סיום החוזה, ולא ברור שאפשר כאן לקחת תיווך, אמר לו חצקל יישר כח שאתה מעיר את תשומת ליבי אני ירים מיד טלפון לשוכר וביחד ניגש לבית ההוראה לדעת את המעשה שאתה עשיתנו אם טוב הוא או לא.

התשובה שהתקבלה הייתה ברורה וחדה, אכן חצקל לא היה זכאי לגבות דמי תיווך מהשוכר החדש, ואפילו אם כבר קיבל את התשלום, עליו להחזיר את דמי התיווך לשוכר. אמנם על חודשיים האחרונים שבהם לא הייתה הדירה מושכרת לחצקל, באופנים מסויימים יוכל לגבות על זה דמי תיווך וכדלהלן. וכדי להבין את הענין נקדים ונבאר את מהותו ותפקידו של המתווך. תפקידו של מתווך הוא לחבר ולגשר בין שתי צדדים, קונה ומוכר, שוכר ומשכיר, ולהביאם לכדי גמר העיסקה, ולא משנה כמה עמל וזמן הושקעו בעניין, ולעומת זאת אם לבסוף לא נסגרה העיסקה, מכל סיבה שהיא, למרות שהמתווך השקיע זמן רב ועבודה מאומצת, לא מקבל שכר כלל. (א"כ סוכם בפירוש שיקבל שכר על עצם העבודה, שאז ודאי שיקבל מה שסיכמו ביניהם).

ומכיוון שהובן שמהותו של המתווך לקשר בין שתי צדדים, מובן שאם המתווך הוא אחד מהצדדים, כגון שהוא המוכר או המשכיר, או מצד שני הקונה או השוכר, בודאי שאינו זכאי לדמי תיווך מהצד שכנגדו, שהרי לא קישר בין שתי צדדים, כי צד אחד זה הוא בעצמו, וברור כשמשאם המוכר או המשכיר יפרסם את דירתו ויבקש לגבות דמי תיווך, למרות שסוכם מראש שישולמו דמי תיווך, או שנכתב כן במודעת הפרסומת לא יוכל לגבות את דמי התיווך, וכמו כן אם המוכר או המשכיר פרסם את דירתו, והבטיח דמי תיווך למי שישגור לו את העיסקה, ובא קונה או שוכר והעיסקה נסגרה, בודאי שלא יעלה על הדעת כלל שיוכל לגבות מהמוכר דמי תיווך עבור העיסקה שסגר עבורו, וזאת משום שלא נעשתה כאן שום פעולה תיווך, שמהותה חיבור וסגירה בין שתי צדדים שונים.

וכמו כן בנידון דידן, שהשוכר באמצע חוזה עם המשכיר, והדירה מושכרת לו לעשרה חודשים הבאים, מכיון שמשכיר דירה שהוא מחוייב ועומד לשלם עליה שכירות מידי חודש, לא יוכל לגבות עבור זה דמי תיווך.

אמנם יש שלשה אופנים בהם יוכל השוכר לקבל דמי תיווך מהשוכר החדש:

א. באופן שהיה יכול למצוא שוכר רק לתקופה שהדירה מושכרת לו, ובחר להביא שוכר לשנה שלמה, אזי יוכל לקבל דמי תיווך על הזמן שלאחר סיום חוזה השכירות שלו, משום שבזמן זה כבר הוא לא צד בענין, ואין לו שום הנאה אישית מכך, וכלפי זמן זה אכן חיבר וסגר בין שתי צדדים.

ב. באופן שמסכם השוכר עם המשכיר שהשכירות שלו מסתיימת בין אם ימצא שוכר ובין אם לא, (כמובן באופן המועיל לסיים את השכירות, ואהמ"ב) ומכאן ואילך אין הדירה באחריותו כלל, שאז הוא כבר לא צד בענין כלל, ואז יוכל לגבות את דמי התיווך בשלימותו, - ויתכן שהמשכיר יסכים לזה באופן שהמצב בשוק שיש ביקוש גדול ובטוח שיצליח להשכיר את הדירה מיד ובקלות.

ג. באופן שאומר מראש לשוכר שאכן מצד גרדי ההלכה לא מגיע לו דמי תיווך, אבל כיון שלמעשה הוא זה שמטפל בנכס ומביא את השוכר החדש, ורק מי שישלם לו את הסכום המבוקש כשווי דמי תיווך יקנה לו את העיסקה, ומי שלא מעוניין שיחפש דירה אחרת, דבכה"ג דא חי"ב לשלם כפי מה שסיכמו. ולכן להלכה בסיפור זה, אם המשכיר היה מוכן לחתום חוזה עם שוכר אחר רק לעשרה חודשים, וחצקל היה יכול למצוא שוכר כזה, אזי יוכל ע"כ לקבל תיווך על החודשיים הנותרים שלאחר סיום העשרה חודשים, ואת הסכום הזה ישאיר לעצמו, ואת שאר הכסף יחזיר לשוכר החדש, אבל אם המשכיר לא מוכן כלל להשכיר את הדירה לפחות משנה או שלא נמצאים שוכרים בשוק שמעוניינים לשכור לפחות משנה, חצקל אינו זכאי כלל לדמי התיווך, ואף עליו להחזיר את מלא הסכום לשוכר החדש, מכיון שעדיין מחוייב ועומד בחוזה, ולא ביטל המשכיר את החוזה עם חצקל, וכן לא הודיע לשוכר מראש שיגבה ממנו דמי תיווך (למרות שלא מגיע לו כלל על פי הלכה, אלא סתם את דבריו שגובה תיווך, ותיווך בודאי שלא מגיע לו).

חשש איסור בשכירות הרכב, שהרי אחריות הזול על החברה המשכירה.

אמנם גם לשיטת הרמ"א ורוב הפוסקים, שצריך שגם אחריות פחת או אונסים יהיו על המשכיר, נראה להתיר וכדלהלן. א. אחריות האונסים נחשב שהוא על החברה המשכירה. ואף על פי שמשולם הביטוח על ידי השוכר זהו כתוספת תשלום בשכירות, שהרי את פרמיית הביטוח דואגת החברה להסדיר מול חברת הביטוח. (באם יהיה ההסכם עם הלקוחות שיליהם להסדיר את הביטוח לא יהיה היתר זה).

ב. מצד תשלום לפי קילומטר נסיעה - אין לומר שזה נחשב שפחת השימוש הוא על השוכר, אלא שתשלום זה נמדד עבור הדלק, ואף שהם לוקחים יקר יותר ממחיר הדלק בשוק.

ונידון זה דומה למעשה המובא בגמרא (שם) על בני מר עוקבא שהיו משכירים דודא דנחשא

(קדירה העשויה מנחושת), שעל ידי השימוש נשרף נחושת עלות הנחושת שנשרף, ומבאר הגמרא שאין בזה חשש ריבית, כיון ואת ערך קדירת הנחושת שיוצרת בערכה אין נוטלים, נחשב שהפחת עליהם אף שהשוכרים שילמו על חלק מהפחת. ונראה לומר דנידון דידן דומה לזה, שאין נוטלים את כל הפחת שיש ברכב אלא תשלום על הדלק. ואף שלוקחים יותר יקר בשביל לכסות חלק מהפחת עדיין נשאר עליהם חלק גדול מהפחת.

במידה ויהיה המחיר לק"מ שימוש, מחיר שמוכח מתוכו שגובים את כל הפחת שיש בשימוש נוכל להסתמך רק על אחריות אונסים.

והעולה לדינא על פי הנ"ל: נראה להתיר לשכור רכבים שיתופיים המצויים, אף שמשלמים עבור כל ק"מ תשלום נוסף ועוד תשלום עבור הביטוח. ובאם הביטוח נעשה ע"י הלקוחות ההיתר הוא רק כשאין תשלום מלא על הפחת.

ר' בנימין הינו אברך בן תורה ויודע ספר, העושה תורתו קבע בכלל חשוב שבעיר מגוריו. לעיתים מזדמנות ובפרט כאשר הוא ממחר לשלוח את ילדיו לנגנים ולמוסדות הלימודים שלא לאחר לכולל, נוהג הוא לשכור רכב שיתופי מתוך הרכבים הפזורים ברחובות העיר, כך הוא נהנה משימוש ברכב פרטי ללא צורך להזיק ברכותו רכב הדורש תחזוקה שוטפת וממון רב. זה לאחרונה, למד ר' בנימין את פרק 'איזהו נשך' ובתוך עינוו באחת הסוגיות התעורר לחשוב כי הנה יתכן כי הוא בעצמו נכשל באיסור ריבית: בגמרא מבואר (בבא מציעא דף ס"ט - ע.) כי גם בשכירות מטלטלים שייך איסור ריבית אם אחריות הפחת והבלאי שנעשים על ידי השימוש בהם מושגים על השוכר, וההיתר לשכור מטלטלים הוא בתנאי שאחריות זו רק על המשכיר, שאילולי זאת הדבר אסור מפני שהוא דומה להלוואת מעות ריבית.

וכאן תמה ר' בנימין - הייתכן שאני ורבים המשתמשים בשכירות רכב שיתופי, נכשלים חלילה באיסורי ריבית החמורים!? וכל זאת, מכיון שהמדניות בשכירות רכבים שיתופיים אלו, כי תעריף התשלום משובל משלושה מרכיבים: (1) עבור עצם שכירות הרכב לפי שעה ללא קשר לשימוש. (2) על השימוש לפי כל ק"מ נסיעה, (3) רכיב הביטוח עבור החברה - אם ייגרם אונס או תאונה. ויש לדון האם בתנאים אלו יש איסור ריבית.

תשובה: בשולחן ערוך (סימן קע"ו) יש מחלוקת בין המחבר והרמ"א האם בשכירות מטלטלים מספיק שיהיה על המשכיר את אחריות פחת היקור והזול, או שצריך גם שיקבל פחת השימוש שמפחית את ערך המיטלטלין, או אחריות האונסים שייגרם לדבר השכור. ולשיטת המחבר שכדי להתיר מספיק שאחריות יוקר וזול על המשכיר - וודאי שאין

המשך מכתלי בית ההוראה מעמ' א'

ואף שהיו מגדולי הדורות שנוהרו בזה (בנימוקי אורח חיים מונקאטש, סימן שא סק"ה, כתב להזהיר לרבנים שהולכים בכובעים שרחבים יותר מטפח מפני חשש איסור בשבת ויום טוב, וכן בחוט שני פרק ב ס"ק יב כתב להזהיר שלא יהיה על כל פנים טפח לפי השיעור הגדול שהוא 9.6 ס"מ, ובספר אהל ארעי סימן לד סק"ח הביא שהגרי"י קנייבסקי החמיר שלא יהיו שולי כובעו רחבים טפח), למעשה העולם נוהגים להקל בזה, ובספר ארחות שבת (ה"א פרק ט' הערה ס"ח) מביא שמע מהגרי"י שאלישיב צטעם המנהג להקל הוא כדברי הט"ז, שכן הכובעים שלנו אין מטרת השוליים לשם צל והגנה מגשם, אלא שזו היא צורת הכובע להידור וליופי. ולכן, כובע שמיועד להגן מהשמש ככובע מצחיה וכדומה וודאי יש להימנע מללבושו בשבת מחשש איסור אהול, אם כי אין בידנו למחות ביד המקלים כמו שכתב במשנה ברורה כיוון שסומכים על שיטת רש"י, אולם, כובעים שלנו היום וכן השטריימל, שאינם נעשים בשביל צל, נוהגים העולם להקל.

וזמן כי שרף יגע בקלאמקע
היני הדיית של הדלת האוחל ידאך ישועת

לגעת בקצה המטה
של תורתו הטהורה של
הרה"ק רבי ישראל דוב בער
מזיילעדניק זיע"א

ה'קלאמקע'

הספר הקדוש 'שארית ישראל' המבואר

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

ישם נבְּרָח מֵעֵין לוֹ זוהר הכתר והכבוד

מעין בהיר המבאר
את דברי הזוהר הקדוש
בביאור עמוק מחודד ומזוכך

מוטיבוא

השתוקקות עולמית לשלהבת רבי שמועון

הכרכים שראו אור עולם עד עתה:

זדה המבאר במדברי א (במדבר-נשא א)
זדה המבאר במדברי ב (נשא ב)
זדה המבאר במדברי ג (בזעלותך-קודח)
זדה המבאר במדברי ד (חוקת-בלק א)
זדה המבאר במדברי ה (בלק ב)
זדה המבאר במדברי ו (אחזק-ילך)

זדה המבאר וקרא א (ויקרא)
זדה המבאר וקרא ב (ע-שמיני)
זדה המבאר וקרא ג (תריץ-סעודת)
זדה המבאר וקרא ד (אחרי מות)
זדה המבאר וקרא ה (קדשים-אמר א)
זדה המבאר וקרא ו (אמר ב-בחוקת)

תקני הזוהר חלק ג (י"ה-י"ט)
תקני הזוהר חלק ד (כ-כ"א)
תקני הזוהר חלק ה (כ"ב-כ)
סט זדה המבאר ספרא רצונותא (ז כ"ד)
זדה המבאר שמת א (שמות-וארא)
זדה המבאר שמת ב (א בשלח)

סט זדה המבאר אירא רבא (ז כ"ד)
זדה המבאר אירא וטא
זדה המבאר גלות האירא
זדה המבאר אירא דמשכנא
תקני הזוהר חלק א (תקנות)
תקני הזוהר חלק ב (א-י')

להשיג בחנויות הספרים

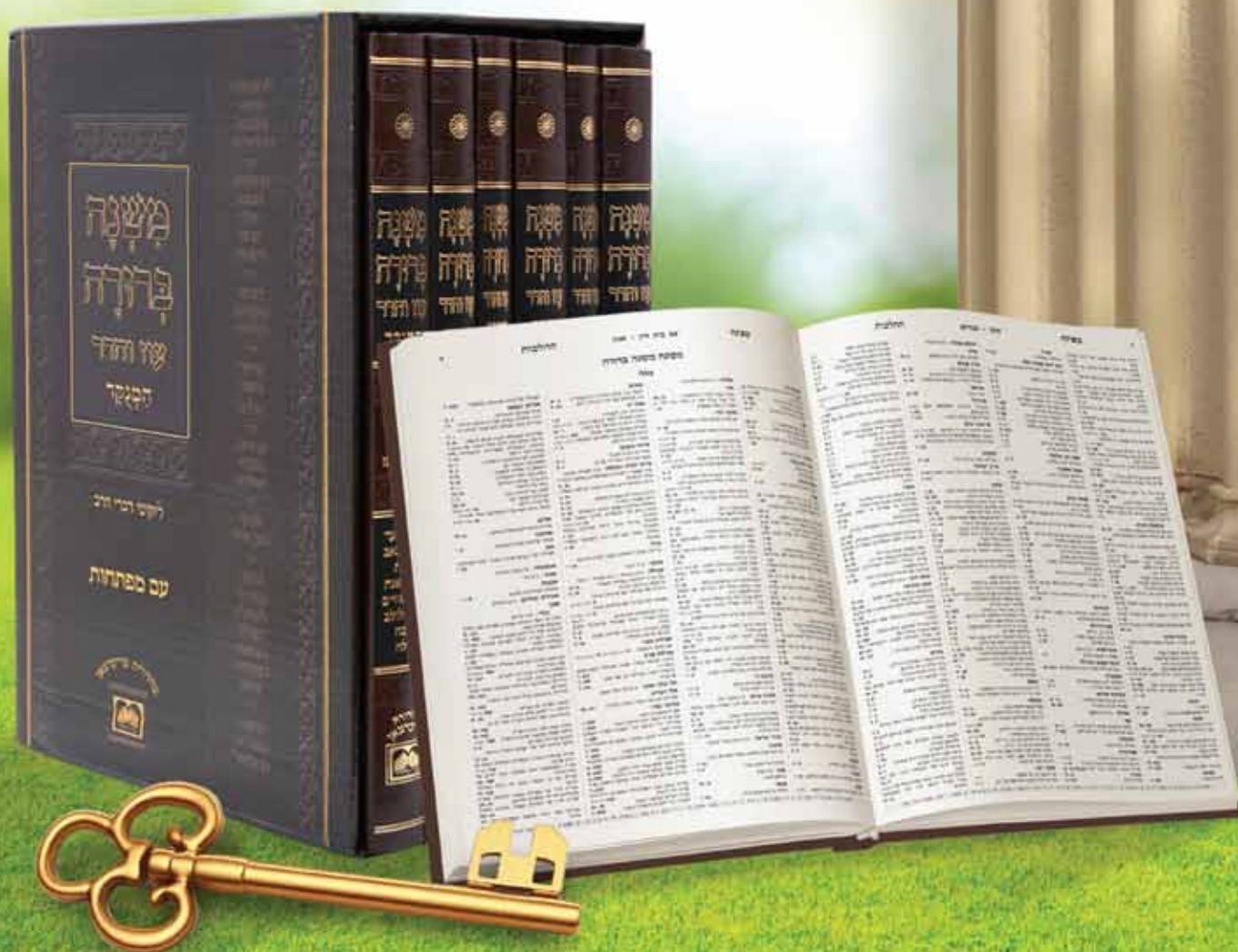
מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

ש השערים נפתחים!

משנה ברורה

עם המפתח המפואר

מהדורה חדשה של המשנה ברורה המפואר 'עוז והדר' בתוספת מפתחות מפוארים ומפורטים על כל ההלכות המובאות במשנ"ב, ביאור ושעה"צ בנוסף לשלל מעלות המהדורה המנופה ומזוקקת, עם מראה מקומות והוספות רבות

מסעי

היום של הנהגה

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66 להשיג בחנויות הספרים

מנורת
זהב
המבואר

להרה"ק רבי
משולם זוסיא
מהאניפולי
זיע"א

אור חדש על מנורת הזהב:

ילקוט חדש נרחב ומקיף מתורתו של הרה"ק זיע"א שלא היה כמותו
במהדורה חדשה ומבוארת • ביאור נרחב להבנת דבריו • השלמות מובאות
הערות וצינונים • נערך מחדש ועוקר בניקוד מלא עם כותרות משנה
מפתחות המקורות ומפתחות ענינים

להשיג בחנויות הספרים

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66